

2017

OPERA

TIDSKRIFTEN

Terzisa

SPECIAL

OPERANS
RENOVERING

Elbphilharmonie

FRANKFURT
OPERAN

OPERA

no. 2 2017
pris 115 kr

763-2

DYK ned i Operans FÖRTROLLADE VÄRLD

PREMIÄRER 2017.2018

DRACULA

Nyskriven skräckromantik

ASKUNGEN

Rossinis klassiska sagoopera

AIDA

Ny tolkning av Verdis klassiker

EUGEN ONEGIN

Ödesmättat ryskt musikdrama

PUUR

Omskakande modern dans
MYRIADER AV VÄRLDAR
Upplevelse för de allra yngsta

DESSUTOM

OPERA

Trollflöjten
Manon Lescaut
Jenöfa
Glada änkan
Elektra

Tosca

Fedora

Rosenkavaljeren

BALETT/DANS

Julia & Romeo
Sharon Eyal & Olivier Dubois
Alice i underlandet
Artifact Suite & The Grey Area
Törnrosa

UNGA PÅ OPERAN

Min bror är Don Juan

www.operan.se

3 april abonnemang – 24 april alla biljetter

9

17

26

32

39

52

80

INNEHÅLL

SPELÅRET 2017–18

- 6 Kungliga Operan, Göteborgsoperan, Malmö Opera och Norrlandsoperan.

AKTUELLT

- 18 Internationell gästspelsscen i Stockholm, är det en nödvändighet? OPERA undersöker saken och passar samtidigt på att intervjua operachefen Birgitta Svendén om hur det går med renoeringen av Kungliga Operan.

JENÛFASPECIAL

- 24 Henry Larsson har sett Kungliga Operans nyuppsättning av Jenůfa, recenserat en dvd-föreställning från Deutsche Oper i Berlin, lyssnat på en cd-inspelning från operan i Graz och tipsar oss om vilka andra dvd- och cd-inspelningar av operan som också finns att välja mellan.

REPORTAGE

- 32 Ingvar von Malmborg har besökt Frankfurtoperan – en av Europas främsta operascener – och intervjuat dess chef Bernd Loebe.

FOKUS

- 80 Lennart Bromander har besökt nyinvigda Elbphilharmonie i Hamburg, ett gigantiskt bygge ute i Hamburgs hamn, som syns nästan överallt i Elbestaden.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

14 NOTISER

- 22 **STIPENDIATER** Marlēna Keine, Elna Carr, Agnes Auer och Ludvig Wallmark Ryberg.

- 38 **FÖRESTÄLLNINGAR** Wiener Staatsoper, Malmö Opera, Folkoperan, Det Kongelige Teater (Köpenhamn) x 2, Hamburgische Staatsoper, Staatstheater Braunschweig, Opéra National de Paris x 2 och Teatro Real (Madrid) x 2.

- 70 **IN MEMORIAM** Nicolai Gedda, Kurt Moll, Alberto Zedda och Ulf Björkegren.

- 74 **NYTT PÅ CD** Jonas Kaufmann, Anna Netrebko, Elīna Garanča, Manon Lescaut och Svart är vitt – sa kejsaren.

- 78 **BOKNYTT** Trollflötens mystik – en opera för alkemister, frimurare och kabbalister.

84 KALENDER

86 DIE SCHWEIGSAME FRAU

Fr. v.: Spelåret på Göteborgsoperan. Foto: Mats Bäcker.
Karin Lovelius. Foto: Olena Tokar.
Malin Byström som Jenůfa. Foto: Maryam Barari.
Exteriör Frankfurtoperan. Foto: Wolfgang Runkel.
Scen ur Parsifal. Foto: Michael Pöhn.
Scen ur Resan till Reims. Foto: Thomas Petri.
Exteriör Elbphilharmonie. Foto: Michael Zapf.

Omslagsbild: Nina Stemme som Kundry i Parsifal på Wiener Staatsoper.
Foto: Michael Pöhn.

Bild från tidigare sommar

dal
halla
opera

DALHALLA OPERA

AUGUSTI 2017

12 augusti, kl. 19.00

LÉO DELIBES

LAKMÉ

Konsertant gästspel, Malmö Opera
med: Svetlana Moskalenko,
Leonardo Ferrando, Taras Shtonda,
Emma Lyrén, Julie Mathevet,
Laine Quist, Jakob Högström,
Maria Streijffert med flera
Dirigent: Magnus Fryklund

18 augusti, kl. 19.00

OPERAGALA

ENCORE

Matilda Paulsson
Rickard Söderberg
Dalasinfoniettan
Dirigent: Joakim Unander

19 augusti, kl. 20.00

2 X CARL ORFF

CATULLI CARMINA & CARMINA BURANA

Tuuli Lindeberg
Alexander James Edwards
Ola Eliasson
Regi: Maria Blom
Dirigent: David Lundblad

ARRANGÖR OCH PRODUCENT: FÖRENINGEN DALHALLA OPERA

BILJETTER FRÅN 250 KRONOR PÅ:

dalhallaopera.se

Nortic 0455 61 97 00

Siljan Turism 0248 79 72 00

Visit Södra Dalarna 0771 62 62 62

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm.
Tel 0709-67 58 63.
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Yehya Alazem,
Erik Graune, Henry Larsson,
Ingvar von Malmborg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Yehya Alazem, Lennart Bromander,
Erik Graune, Sven Åke Heed, Henry Larsson,
Ingvar von Malmborg, Margareta Sörenson,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Korrektur Ingrid Blomberg, Hans L Beeck

Styrelse
Maria Dalayman, Catharina Lyckeberg
Heimbürger, Annica Sandh, Arne Svahn,
Sören Tranberg samt Cecilia Leijonhufvud
och Paulina Pfeiffer (suppleanter)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 0770-457 120
Online kundtjänst: opera.prenservice.se
Årsprenumeration 475:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumeration 860:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumeration: SEK 560 [5 nr]
och SEK 1060 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Annik Andersson
Grafisk formgivning Helén Kvarnlöf

Annonser
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2017

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

Våldet får aldrig segra!

Samtidigt som det här numret skulle sättas ihop för att skickas till tryck fredagen den 7 april sker den fasansfulla terrorattacken i centrala Stockholm – en kapad lastbil kör med mycket hög fart in i folkmassan på Drottninggatan och dödar minst fyra personer och skadar ett femtontal, några mycket allvarligt. Själv hade jag gått på gågatan en timme innan dådet på väg till min formgivare på Wallingatan. Vi förstod vid 15-tiden att något ovanligt hade inträffat eftersom ett antal helikoptrar hovrade i luften. När vi fick veta vad som hänt gick det inte att fortsätta med arbetet – för all koncentration var som bortblåst. Allting blev så futilt när ett död mot det öppna samhället och vår demokrati ägt rum. Tankarna gick till alla drabbade. All glädje var borta. Sedan var det en mycket märklig och dov stämning i huvudstaden när alla vandrade hemåt till fots, eftersom tunnelbanan var avstängd och innerstadsbussarna inte gick.

Samma tomhetskänsla var det när jag som redaktör hade färdigproducerat mitt första egna nummer i september 2003, då vår utrikesminister **Anna Lindh** just mördats. Samma förlamande känsla av sorg.

Det besinningslösa våldet och ondskan får aldrig segra. Därför blir konsten ännu viktigare, liksom alla humanistiska yttringar i vårt civiliserade samhälle.

Operakonsten är en global konstform där OPERA försöker täcka in väsentligheter, främst inom europeiskt operaliv. I vårnumret har **Erik Graune** åkt till tyska Braunschweig för att vara med om premiären på **Kurt Atterbergs** opera *Aladin*. Inte någon av hans operor har spelats sedan 1950-talet. Varför detta intresse nu för Atterberg i Tyskland? Själv var jag i Wien sista veckan i mars för att uppleva **Nina Stemmes** Kundrydebut i **Alvis Hermanis** nyuppsättning av *Parsifal* på Wiener Staatsoper. När denna ledare skrivs är vår medarbetare **Lennart Bromander** på Berliner Festtage och ser **Anna Larsson** som Kundry och **Irène Theorin** som färgarfrun i en nyuppsättning av *Die Frau ohne Schatten*. Mer om det i OPERAs sommarnummer. Själv kommer jag att se två svenskor debutera i en Straussopera i ett annat tyskt operahus i juni, mer om detta i höstnumret.

I senaste numret av de danska operavännernas medlemstidning *Ascolta* tyckte man att OPERA bevakar internationella premiärer rent slumpmässigt. Naturligtvis överväger vi mycket noga vilka uppsättningar vi väljer att recensera, och i de flesta fall finns ett svensktintresse i de utländska premiärer som vi rapporterar om. I februari-numret bevakade vi **Daniel Johanssons** Lohengrindebut i Essen. Alla ovan nämnda bevakningsobjekt talar sitt tydliga språk mot *Ascoltas* tes.

Sedan vill jag passa på att varmt tacka de personer som stött oss rent ekonomiskt efter att OPERA fick sänkt produktionsstöd av Statens kulturråd. Era bidrag är ovärderliga!

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Spelåret

2017-2018

Kungliga Operan

Säsongens första nyuppsättning på Kungliga Operan blir urpremiären på **Victoria Borisova-Ollas** opera *Dracula*, som är baserad på Bram Stokers berömda roman från 1897. För librettot svarar **Claes Peter Hellwig** och **Kristian Benkö**. Regissören **Linus Fellbom** och scenografen **Dan Potra** har, tillsammans med tonsättaren, skapat en uppsättning i form av skräckromantik, viktoriantskt mode och storslagna köror. *Dracula* gestaltas av **Ola Eliasson**. I övriga roller återfinns bland andra: **Elisabeth Meyer**, **Joel Annmo**, **Katarina Leoson**, **Sanna Gibbs** och **Susann Végh**. Dirigenten **Karen Kamensek** leder elva föreställningar mellan den 31 oktober och den 7 december.

Rossinis operabuffa *Askungen* är en saga om godhet, förlåtelse och generositet. Inspirerad av vaudeville, Charles Dickens och Tim Burton har regissören **Lindy Hume** och scenografen Dan Potra skapat en uppsättning där godheten triumferar. År 2013 hade den här uppsättningen premiär på Opera Queensland i Brisbane, Australien. Ursprungligen beställd och producerad av Opera Queensland och New Zealand Opera. I titelrollen som Angelina ses **Johanna Rudström**. I rollen som prins Ramiro gör tenoren **Ole Aleksander Bang** sin debut på Kungliga Operan. **John Erik Eleby** gestaltar Don Magnifico. Premiär den 29 november och operan spelas tolv gånger t.o.m. den 3 februari.

Efter succén *Nixon in China* är regissören **Michael Cavanagh** tillbaka med en nyuppsättning av **Giuseppe Verdis** *Aida*. I hans uppsättning ligger fokus på nutidens påtryckningar och den inre oro som slukar de hjältemodiga men sårbara människorna. Berättelsen om *Aida* griper in i dagens samhällsutveckling där det pågår krig, politiska kriser och starka uppdelningar mellan olika grupper. **Magdalena Åberg** svarar för både scenografi och kostym. Unga **Christina Nilsson** debuterar som *Aida* och gör samtidigt sin debut på Kungliga Operan. **Katarina Dalayman** gestaltar den intriganta Amneris. **John Edholm** är Amonasro, medan Radamès roll ännu inte är besatt. **Pier Giorgio Morandi** dirigerar. Premiär den 26 februari och totalt blir det nio föreställningar fram till den 11 april.

Säsongens sista premiär blir **Peter Tjajkovskijs** *Eugen Onegin*. I den unge stjärnregissören **Vasily Barkhatovs** uppsättning är spelplatsen (scenografi **Zinovy Margolin**) en klaustrofobisk landsbygd i ett fiktivt och tidlöst Ryssland, där *Onegin* står i centrum. Produktionen är ett samarbete med Staatstheater

Wiesbaden. Karl-Magnus Fredriksson gestaltar Eugen Onegin. Joel Annmo sjunger Lenskij och hans käreasta görs av Johanna Rudström. Lennart Forsén tar sig an furst Gremin, men vem som blir hans äkta maka, Tatjana, är inte klart när dessa rader skrivs. Premiär den 28 april och Tjajkovskijoperan ges sju gånger t.o.m. den 2 juni.

Därutöver blir det två nypremiärer. *Elektra* på Stora scenen den 10 januari. Totalt sju föreställningar t.o.m. den 4 februari. Iréne Theorin sjunger Elektra, Cornelia Beskow Chrysothemis, Katarina Dalayman Klytaimnestra och Ola Eliasson gör Orestes. Simone Young dirigerar.

Christof Loys uppsättning av *Rosenkavaljeren*, som hade premiär hösten 2015, är inspirerad av 1700-talets Wien, det nutida Stockholm och Drottningholmsteatern. I rollen som fältmarskalkinnan Marie Thérèse återser vi Malin Byström. Likaså gör Elin Rombo Sophie även den här gången. Nya sångare är Wilhelm Schwinghammer (baron Ochs) och Adrian Angelico (Octavian). Sex föreställningar mellan den 26 maj och den 7 juni.

Där utöver repertoarföreställningar: *Trollflöjten* (26/8–16/9), *Manon Lescaut* med Asmik Grigorian (20/9–21/10), *Jenöfa* med Sara Olsson och Katarina Dalayman (29/9–30/10), *Glada änkan* med Elin Rombo (4/11–9/5), *Tosca* med Emma Vetter (20/1–8/5) samt *Fedora* med Malin Byström och Daniel Johansson (10/3–23/4). :|| www.operan.se

Sidan 6-7: Eugen Onegin. Foto: Henrik Halvarsson.

Dracula. Foto: Carl Thorborg.
Askungen. Foto: Carl-Johan Paulin.

Göteborgsoperan

Göteborgsoperan inleder operasäsongen med att spela en double bill: Kurt Weills och Bertolt Brechts *De sju dödssynderna* och Giacomo Puccinis *Gianni Schicchi*. Weills 30-talsstycke med influenser från kabaret och jazz spelas för första gången i Göteborg. Anna, som begår den ena dödssynden efter den andra, gestaltas av **Edda Magnason**. Hon är känd för att bl.a. ha gestaltat Monica Zetterlund på film. I Puccinioperan återfinns bland andra **Åke Zetterström** i titelrollen, **Anna Johansson** gör Lauretta, **Jung Soo Yun** sjunger Rinuccio och **Ingrid Tobiasson** gör intrigmakerskan Zita. **David Radok** regisserar, medan **Lars-Åke Thessman** svarar för scenografin. Dirigent är **Antony Hermus**. De två enaktarna har premiär den 21 oktober och ges tio gånger t.o.m. den 3 december.

Äntligen en Belliniopera sceniskt i Göteborg! *Norma* spelas i en produktion från Théâtre des Champs-Élysées i Paris, där **Stéphane Braunschweig** svarar för såväl regi som scenografi. **Katarina Karnéus** tar sig an druidprästinna Norma. Helt enligt urpremiärens intentioner går Göteborgsoperan tillbaka till en version med Norma som den mörkare sopranen medan hennes rival, den unga Adalgisa, görs av en hög ljus sopran, här **Ida Falk Winland**. **Tomas Lind** gör den svekfulle Pollione och **Anders Lorentzson** översteprästen Oroveso. **Giancarlo Andretta** dirigerar

ännu en bel canto-opera i Göteborg. Premiär den 2 december och verket spelas tio gånger t.o.m. den 4 februari.

Richard Strauss och **Hugo von Hofmannsthal**s briljanta teaterlek *Ariadne på Naxos* sätts upp av den grekiska regissören **Rodula Gaitanou** med en doft av Fellinifilm à la 40-talet med cirkusnummer, målade kulisser och stillsam humor. Scenografen **George Souglides** har tidigare gjort *Figaros bröllop* och *A Flowering Tree* i Göteborg, medan dirigenten **Patrik Ringborg** är en efterlängtd gäst. **Annalena Persson** gör den olyckliga Ariadne. Den internationellt eftersökta tenoren **Daniel Frank** gör sin Göteborgsdebut som Bacchus. **Sofie Asplund** sjunger den gladlynta Zerbinetta, medan **Ann-Kristin Jones** och **Matilda Paulsson** alternerar som kompositören. Premiär den 3 februari och totalt blir det nio föreställningar t.o.m. den 9 mars.

Göteborgsoperan spelar den fräna urversionen av **Modest Musorgskijs** opera *Boris Godunov* från 1869, som handlar om

maktmissbruk och om hur en karismatisk tsar lyckas dupera massorna. Här sätts den upp av en av världens mest renommerade regissörer **Peter Konwitschny**, i ett samarbete med operan i Nürnberg. Det blir en påtagligt samhällskritisk och antikommersialistisk tolkning i **Timo Dentlers** slagkraftiga dekor. Den brittiske basen **Clive Bayley** gestaltar Boris. Den falske Dmitrij sjungs av **Joachim Bäckström**. Mezzosopranen **Solgerd Isalv**, utbildad i Göteborg men anställd i Nürnberg, gör tsarsonen Fjodor. Tomas Lind gestaltar ränksmidaren Sjujskij, medan **Mats Almgren** gör den allvarstygnde Pimen. **Leo Hussain** dirigerar. Premiär den 21 april och uppsättningen ges sedan sju gånger t.o.m. den 13 maj.

Monstret i labyrinten (Monster in the Maze) är en opera för barn, ungdomar och vuxna i två akter av tonsättaren **Jonathan Dove** (f. 1959). Operan framförs i svensk översättning av **Erik Fägerborn**. För regin svarar **Mattias Ermedahl**. Dirigent är **Martin Toft**. I rollerna **David Lundqvist**, Joachim Bäckström, Ann-Kristin Jones och Anders Lorentzson. Det blir sex föreställningar mellan den 24 maj och den 3 juni.

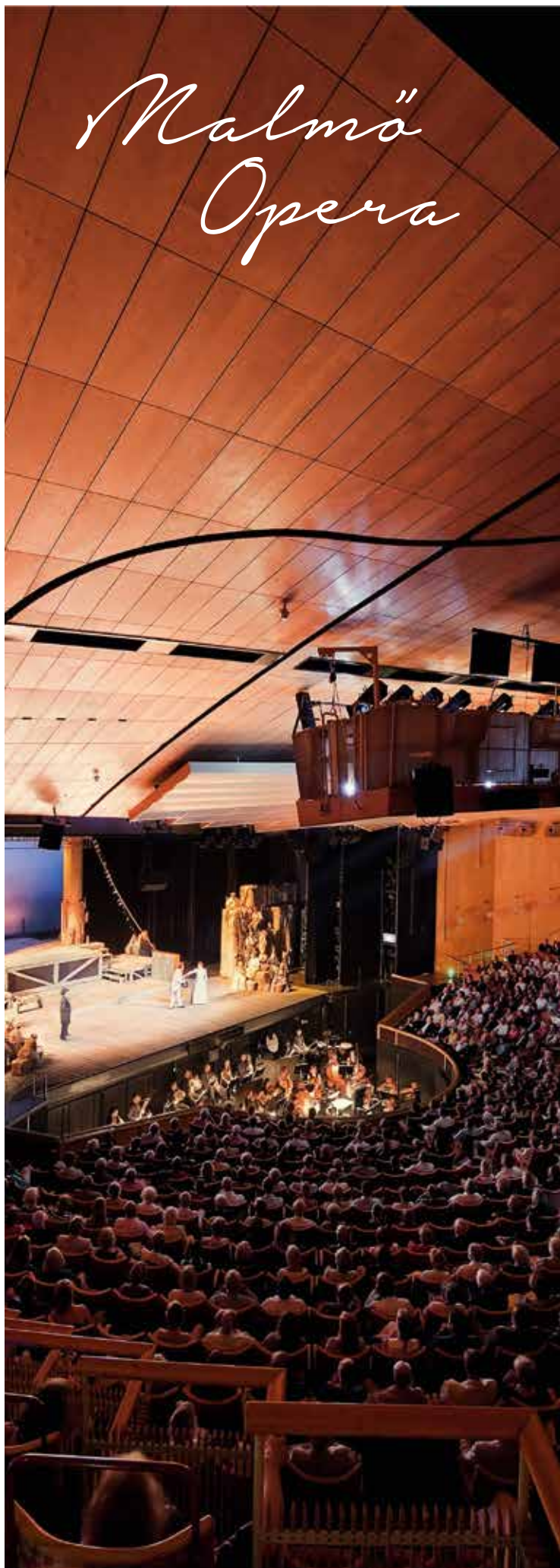
Göteborgsoperan bjuder på en reprispremiär under säsongen och det blir David Radoks och Ivan Theimers finurliga uppsättning av Rossinis *Barberaren i Sevilla*. Den sydafrikanske barytonen **Luthando Qave** gör den påhittige Figaro. **Ole Aleksander Bang** sjunger greve Almaviva. För första gången i Göteborg görs Rosinas roll som den är skriven, för koloraturmezzo, av Ann-Kristin Jones och Berta av sopranen **Mia Karlsson**. **Markus Schwartz** återkommer som den grundlurade Dr Bartolo, medan

Anders Lorentzson gör den intrigante musikläraren Basilio. Nypremiär den 24 mars och det blir åtta föreställningar t.o.m. den 9 maj.

The Phantom of the Opera blir nästa säsong's musikal på Göteborgsoperan. Sedan urpremiären i London 1986 har **Andrew Lloyd Webbers** musikal setts av över 140 miljoner människor i 30 länder. Två stora nordiska operahus, Göteborgsoperan och Finlands Nationalopera, har gått samman om en ny extravagant uppsättning. Uppsättningen hade premiär i Helsingfors 2015. I rollen som Fantomen alternerar **Joa Helgesson** och **Fred Johanson**. I rollen som Christine Daaé alternerar tre sångerskor: sopranerna **Sofie Asplund** och **Frida Engström** samt den estniska musikalartisten **Hanna-Liina Vösa**. Raoul görs av **John Martin Bengtsson** och **Tobias Ahlsell**. Premiär den 23 september. Totalt blir det 85 föreställningar fram till den 20 maj 2018. :|| www.opera.se

De sju dödssynderna, Ariadne på Naxos, Boris Godunov och The Phantom of the Opera.
Foto: Lennart Sjöberg.

Malmö Opera

Malmö Opera inleder sin säsong med musikalen *Spelman på taket* i Orpha Phelans regi. Tevje görs av Philip Zandén och Goldie av Katarina Ewerlöf. Spelmannen spelas mellan den 2 september och den 31 januari.

Säsongens första operapremiär blir Léo Delibes sällan spelade *Lakmé*. Nicola Raab regisserar och Philippe Auguin dirigerar. I titelrollen alternerar Svetlana Moskalenko och Beate Ritter. Tenoren Leonardo Ferrando sjunger Gérard och Emma Lyrén gör Mallika. Premiär den 7 oktober och verket spelas tio gånger t.o.m. den 12 november.

Engelbert Humperdincks opera *Hans och Greta* hade premiär i Malmö 2014 i Linus Fellboms regi och den 9 december blir det ny premiär. Syskonparet görs av Emma Lyrén och Hanna Husáhr. Tio föreställningar t.o.m. den 21 januari.

Musikalen *Pippin* med musik och sångtexter av Stephen Schwartz och i regi av Ronny Danielsson handlar om den unge prins Pippins jakt efter livets mål och mening. Lindy Larsson, Charlotte Perrelli och Oscar Pierrou Lindén gestaltar de ledande rollerna i en hisnande uppsättning inspirerad av Cirque du Soleil. Premiär den 27 januari och musikalen spelas fram till den 21 april.

Kasper Holten sätter upp Verdis *Rigoletto* med alternerande Vladislav Sulimsky och Fredrik Zetterström som hovnarren. I Gildas roll alternerar Bianca Tognocchi och Maria Chabouina. Hertigen görs av både Alexey Tatarintsev och Rame Lahej. Karen Kamensek dirigerar Malmö Operas orkester. Premiär den 23 mars och totalt blir det 17 föreställningar t.o.m. den 1 juni.

Hans Gefors opera *Parken*, som löst baseras på Shakespeares *En midsommarnattsdröm*, får sin Sverigepremiär den 5 maj. Operan uruppfördes i Wiesbaden 1992. Vera Nemirova regisserar och Patrik Ringborg dirigerar. I rollerna: Hege Gustava Tjønn, Line Juul Andersen, Torstein Fosmo, Carl Ackerfeldt och Susanna Stern. Totalt blir det sex föreställningar t.o.m. den 2 juni.

Malmö Opera åker på turné med en kammarversion av Puccinis *Madame Butterfly*, här kallad *Butterfly*. För regin svarar Åsa Mell-dahl, medan Bengt Gomér gör både scenografi och ljussättning. Mariann Fjeld Solberg sjunger Cio-Cio-San. Suzukis roll görs av både Susanna Sundberg och Line Juul Andersen. Den svekfulle löjtnanten Pinkerton görs av både Tobias Westman och Torstein Fosmo. Turnépremiär den 9 september och turnén pågår t.o.m. den 3 december. Uppsättningen spelas också på Malmö Opera Verkstan under perioden 17-29 oktober. :||
www.malmoopera.se

Foto: Werner Nystrand.

Norrlandsoperan i Umeå gör två operaproduktioner nästa säsong, och Norrlandsoperans Symfoniorkester tar sig an konsertsäsongen med sin nya chefsdirigent **Elim Chan**. Det blir bl.a. också dansproduktioner och Umeå jazzfestival, som firar 50-årsjubileum, allt detta på Norrlandsoperan.

Charles Gounods klassiker *Faust* från 1859 sätts upp av regissören **Eva-Maria Melbye von Gemmingen-Hornberg**. För scenografi och kostym svarar **Marcus Olsson**. Faust sjungs av **Yinja Gong** och **Kosma Ranuer** tar sig an den diaboliske Mefistofeles, medan **Sabina Bisholt** gör den väna Margareta. Valentin gestaltas av **Ilya Silchukov**. **Eric Solén** dirigerar. Föreställningsperiod: 5–29 oktober.

Åsa Kalmér regisserar **Glucks** reformopera *Orfeus och Eurydike* våren 2018. Scenograf och kostymör är **Bente Rolandsdotter**. Som kärleksparet Orfeus och Eurydike ser vi **Susanna Levonen** och **Henriikka Gröndahl** samt **Frida Johansson** som Amor. En av våra mest framgångsrika utlandsverksamma dirigenter och specialister på förromantisk musik, **Olof Boman**, dirigerar. Det blir debut för Umeåsonen Boman på Norrlandsoperan. Gluckoperan spelas i Umeå mellan den 8 och 25 mars samt på turné i de fyra nordligaste länen under veckorna 14 till 17. Dessutom kommer produktionen att tävla på Armel Opera Festival sommaren 2018. Det är en tvådelad tävling som avser nya produktioner, äldre opera i spännande iscensättningar eller samtida verk. Tävlingen vänder sig till medelstora uppsättningar. :||

www.norrlandsoperan.se

Foto: Andreas Nilsson.

Arenan i Verona

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors

Operafestival i Savonlinna

NYÅRSFIRANDE I WIEN 2017-18!

Reguljärflyg/buss: 28/12 2017-2/1 2018 **Bokning öppen!**

Wienerphilharmonikernas Nyårskonsert i Gyllene Salen på Musikverein!

Årets dirigent - Riccardo Muti.

Kejsarbalen - "Le Grand Bal" på slottet Hofburg.

Läderlappen på Staatsoper och My Fair Lady på Volksoper.

Spanska Ridskolan - Grinzing - Wienerwald - Mayerling.

Stadsrundtur med buss! Besök på Schönbrunn slott.

Svenskspråkig lokalguide! Svensk och tyskspråkig färdledning!

HOLLÄNSK KONSTSAFARI

Reguljärflyg/buss: 2-6/5 2017

KONSTUPPLEVELSER

Amsterdam - Rijksmuseum, Van Gogh Museum, Stedelijk Museum

Arkitekturpärlor från Hollands guldålder - **Stor kanalrundtur**

Amstelveen - COBRA Museum. Haarlem - Frans Halsmuseum

Leiden - Museum de Lakenhal. Arnhem/Otterlo - Kröller-Müller Museum

Den Haag - Mauritshuis Museum, Gemeentemuseum.

Svensk-/engelskspråkiga, licensierade konstguider.

4-stjärnigt boende i Amsterdams absoluta centrum

Svenskspråkig färdledning från Svenska Kulturresor

RIGAS OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 8-11/6 2017

RIGA - Dramatisk historia, unik Jugendarkitektur och mångårig musikkultur.

Elegant operahus, internationellt uppmärksammade operaföreställningar

Storslagna operaföreställningar av

8/6: "Faust" av C Gounod, 9/6: "Eugene Onegin" av P Tjajkovskij och

10/6: "Tannhäuser" av R Wagner

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga specialguide under hela resan.

Vi besöker Art Nouveau Muséet i Riga vid vår konstutflykt "Riga Jugend",

nyöppnade Moderna muséet och utflykt till barockslottet i Rundale

och sommarstaden Jurmala. Förmånligt boende på Wellton Riga Hotel & Spa

med mycket centralt läge, gångavstånd till operabyggnaden.

Bufféfrukost och måltider på hotellet och "spännande"

restauranger i centrum. **Svenskspråkig färdledning.**

ENESCU FESTIVALEN I BUKAREST 2017

Festivalen pågår under perioden 2-24/9 2017

Filharmoni Kammarmusik, Opera och Kulturupplevelser

Minnet av Rumäniens internationellt mest kände tonsättare George Enescu,

firas vart annat år med en månadslång musikfestival i september.

I år medverkar bl a Orchestra Corul Dell Accademia Nazionale di Santa Cecilia Rom,

Dir Antonio Pappano, London Philharmonic Orchestra, Orchestra Scala di Milano,

Orchestra Royal Concertgebouw Amsterdam,

Die Münchener Philharmoniker, Dir Valery Gergier,

National Orchestra of France

Solister:

Bl a Jonas Kaufmann, Anne-Sophie Mutter, Lang Lang.

Detaljerat program på hemsidan www.kulturresor.se

Kultursightseeing i Bukarest! Intressant utfärdsprogram till Transylvanien
historiska borgar, Moldaviens kloster och kyrkor fyllda med freskomålningar
samt Donaudeltats speciella växt- och djurliv.

Svensk färdledning! Engelskspråkiga lokalguider!

OPERARESA TILL GLYNDEBOURNE OCH LONDON

Reguljärflyg/buss: 13-17/7 2017

Royal Opera House London - Covent Garden

14/7 Turandot av Giacomo Puccini

Glyndebourne Festivalen 2017

16/7 Ariadne på Naxos av Richard Strauss

Utmärkta biljetter. Reguljärflyg med SAS. Centralt belägna Strand Palace Hotel.

Kultursightseeing! Stadsrundtur med buss och svenskspråkig lokalguide.

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 20-23/7 2017

Helsingfors: Centrala 4-stjärniga Hotel Seurahuone, tidigt känt som "Societetshotellet",
strax intill konstmuséet Ateneumm Gourmetmiddag på Restaurang Kappeli.

Bussresa till Savonlinna: 4-stjärniga Hotel Herttua. Fästningen Olofsborg,

Kärämäki Träkyrka, natursköna åsen Punkaharju. Ateljébesök hos konstnären

Johanna Oras. Båtkryssning på sjön Saimen med lätt lunch.

På hemresa besök i Svenskstadens Borgå med Runebergs Museum.

OPERAUPPLEVELSER PÅ OLOFSBORG

21/7 "Enleveringen ur Seraljen" av W A Mozart och 22/7 "Rigoletto" av G Verdi

KONST OCH OPERA I ST PETERSBURG

Reguljärflyg/buss: 1-6/8 2017

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga lokalguide som med 20 årigt

boende i St Petersburg har unika specialkunskaper om sin hemstad.

Historiska visningar: Vinterpalatset, Peterhof, Jusopovpalatset,

Tsarbyn Tsarskoje Selo och Katarinapalatset med Bärnstensrummet

Konstvisningar: Eremitaget och Ryska Museet.

Opera och balett på: Marinskijoperan, Musorgskijoperan och Eremitageteatern.

Svensk färdledning.

OPERAFESTIVALEN I VERONA, KONST I RAVENNA OCH "LA Fenice" - OPERAN I VENEDIG

Reguljärflyg/ båt: 26-31/8 2017

Verona - Romarstad med magnifik arena, Medeltidsfästningen

Castelvecchio och historisk skådeplats för bl a familjen della Scala

Ravenna - Mosaikernas stad! Dante Alighieros stad!

Venedig - kanalernas, kyrkomas, musikens stad

OPEROR - tre Verdioperor

På Arena di Verona 26/8: "Nabucco" av G Verdi, 27/8: "AIDA" av G Verdi

På La Fenice-Operan i Venedig 29/8: "La Traviata" av G Verdi

Kultursightseeing i Verona, Ravenna och Venedig.

Hotell i absoluta centrum. Svensk- och italienskspråkig färdledning.

VERDIFESTIVALEN I PARMA, 2017 ITALIEN

Reguljärflyg/buss: 4-9/10 2017

I Verdis Fotspår - en Musik- och Kulturresa, fylld av spännande

operahistoria under årets operafestival med 2 operaföreställningar:

"La Traviata" på Teatro Verdi i Busseto och "Falstaff" på

Teatro Regio di Parma.

I Modena besöker vi Teatro Pavarotti och nyöppnade Casa
Museo Luciano Pavarotti och i Sabbioneta ser vi den intressanta
1500-tals teatern.

Vi besöker också Mantova med unika operabyggnaden Teatro Bibiena
från 1700-talet och furstepalatset, Palazzo Ducale, där handlingen
i "Rigoletto" utspelades. I Cremona, där vi bor sista dygnet, ser vi på
violintillverkning och Museo Stradivariano.

Vår resa i Verdis hembygd omfattar besök och upplevelser
på kända platser och miljöer i Verdis liv.

Under vår gastronomiska utflykt har vi egen buss då vi skall se
på tillverkningen av den världsberömda skinkan, osten och vinet.

I Parma bor vi på Hotell Toscanini och i Busseto på Hotell
"I Due Foscari."

Kultursightseeing! Musikinformatör!

Gastronomisk utflykt!

Svensk- och italienskspråkig färdledning!

Svenska Kulturresor AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34, Fax 040-30 33 45

www.kulturresor.se info@kulturresor.se

NOTISER

Göteborgsoperan firar Birgit Nilsson 100 år

1 **Birgit Nilsson** var en av 1900-talets främsta högdramatiska sopraner. Nu har hon kommit på våra 500-kronorssedlar och den 17 maj 2018 skulle hon ha fyllt hundra år. Över hela operavärlden kommer hon att firas. I Göteborg spred hon glans över gigantiska uppsättningar av *Aida* och *Turandot* på Scandinavium på 1970-talet. När Göteborgsoperan invigdes blev hon operahusets gudmor. Av tradition har alltid svenska Wagnersångare varit eftertraktade utomlands. Göteborgsoperan firar Birgit Nilsson genom att bjuda in sju svenska internationellt verksamma sopraner och en mezzosopran till födelsedagskonserten torsdagen den 17 maj 2018, kl. 19.00. Sopranerna är **Katarina Dalayman, AnnLouice Lögdlund, Christina Nilsson, Annalena Persson, Elisabet Strid, Nina Stemme, Iréne Theorin** och mezzosopranen är **Katarina Karnéus**.

Sångerskorna kommer att sjunga var sitt nummer som kommer att visa spännvidden från Wagner och Strauss via italiensk opera av Verdi och Puccini till svenska romanser med orkester. Konserten kommer att avslutas med Valkyrieritten. **Kjell Ingebretsen** dirigerar Göteborgsoperans orkester. www.opera.se

Espen Langvik ny chef för Nordnorsk Opera og Symfoniorkester (NOSO)

2 Den 41-årige barytonen **Espen Langvik** är utbildad vid Statens operahøgskole i Oslo (2001) och vid Mannes College of Music i New York (2005). Han är sedan 2009 anställd vid Den Norske Opera & Ballett, där han gjort en mängd huvud- och titelroller i operans värld.

Langvik kommer att ha sin arbetsplats både i Bodø och Tromsø. Han tillträder sin tjänst den 1 maj i år. Avgående operachefen

Katharina Jakhelln Semb (slutar den 30 juni) gjorde sin regidebut på NOSO, då hon satte upp Richard Strauss *Ariadne på Naxos* med **Lise Davidsen** i titelrollen i mars. Nämnas bör också att **Christian Lindberg** är förste dirigent hos NOSO. www.noso.no

Ylva Stenberg årets Jenny Lind-stipendiat

3 Folkets Hus och Parker har sedan 1965 delat ut Jenny Lind-stipendiet till en ung sångstuderande. Årets stipendiat är den 26-åriga koloratorsopranen **Ylva Stenberg** från Arvika. Juryns motivering: "Ylva Stenberg imponerar med sin vackra koloratorsopran, stora inlevelse och modiga repertoarval. Hon berör publiken med självklar scennärvaro och virtuositet".

Sångerskan har utbildat sig vid Musikhögskolan i Ingesund och Vadstena folkhögskola. År 2012 inledde Stenberg sin kandidatutbildning på Högskolan för musikteater och media i Hannover. Sedan i höstas studerar hon vid Hannoveroperans operastudio.

Utöver prissumman, 40 000 kronor, består Jenny Lind-stipendiet av konsertturnéer i Sverige och Nordamerika. Vid årets turné medverkar också basen **Erik Rosenius**, som studerar vid Operahögskolan i Stockholm, och pianisten **Allan Timofeitchik**, som går sista året på masterprogrammet vid Musikhögskolan i Malmö.

Maria Sundqvist får kunglig medalj

4 Operaverkstans (Malmö Opera) konstnärliga ledare **Maria Sundqvist** har fått en kunglig medalj. Hovet har beslutat tilldela henne H.M. Konungens medalj i 8:e storleken med högblått band för "betydande insatser som regissör och librettist".

Regeringens hederspris till Nina Stemme

Hederpriset tilldelas hovsångerskan **Nina Stemme** för hennes stora insatser på världens ledande operahus och vid betydande festspel, därigenom har hon spridit och givit en positiv bild av Sverige utomlands.

Operapar får Jussi Björling-stipendiet

5 Årets Jussi Björling-stipendium på 100 000 kronor tilldelas operasångarna och kulturentreprenörerna **Anna Larsson** och **Göran Eliasson**. Stipendiet kommer att delas ut vid en galaföreställning med sångare ur den svenska operaeliten på Ulriksdals Slottsteater Confidencen den 11 maj. Det äkta paret Anna Larsson och Göran Eliasson är, vid sidan om sina egna sångarkarriärer, kulturentreprenörer inom operaområdet. De räddade kvar operaverksamheten i Dalhalla när den var hotad och producerade 2012–16 tre fullskaliga produktioner på arenan: *Rhenguldet*, *Turandot* och *Carmen*. De har med egna medel byggt Vattnäs Konsertlada i Anna Larssons fäderneby utanför Mora, där de bl.a. satsar på nyskriven opera av svenska tonsättare.

Stiftelsen Jussi Björlings minnesfond förvaltas sedan 1970 av Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister, som delar ut Jussi Björling-stipendiet till framstående sångare och musikprofiler. Sedan 2009 bidrar Anders Walls Stiftelse med stipendiesumman.

4

5

6

GöteborgsOperans Vänners stipendium 2017 ...

6 ... tilldelas barytonen och regissören **Mattias Ermedahl** och pianisten och repetitören **Joakim Kallhed**. De får 15 000 kronor vardera. Ermedahl får priset för sina stilsäkra insatser på Göteborgsoperan alltsedan invigningen 1994, först i tenorfacket och nu som baryton. Han var nyligen aktuell som Forskarlen i Ture Rangströms *Kronbruden* vid ett konsertant framförande av verket.

Kallhed får priset för "sina ovärderliga och mångåriga insatser på Göteborgsoperan till glädje för sångare, musiker och publik".

Östersjöfestivalen 2017

Den femtonde Östersjöfestivalen, som arrangeras mellan den 21 och 29 augusti, bjuder bl.a. på musik av Stravinskij, Wagner och Sibelius.

Festivalen inleds med **Igor Stravinskij**s *Oedipus Rex* och *Psalm-symfonin* på Kungliga Operan i **Peter Sellars** regi. Och bland solisterna återfinns **Joseph Kaiser** och **Violeta Urmana**. **Esa-Pekka Salonen** dirigerar Hovkapellet. Första konserten i Berwaldhallen den 22 augusti lyfter fram att Finland firar 100 år som självständig nation genom att spela **Jean Sibelius** sjunde symfoni. Vid samma konsert ges även **Gustav Mahlers** *Das Lied von der Erde*. **Susanna Mälkki** dirigerar Helsingfors Stadsorkester. Kommande kväll uruppförs **Anders Hillborgs** *Aeterna*.

Parsifals tredje akt ges konsertant den 25 augusti med Mariinskij-teaterns orkester och solister, allt under dess chefsdirigent **Valery Gergiev**. Även den 26 augusti blir det Wagner då hela *Rhenguldet* framförs med Gergievs styrkor.

Avslutningskonserten bjuder på den österrikiska kompositören **Olga Neuwirths** *Masaot/Clocks without hands* som spelas för första gången i Skandinavien. Verket uruppfördes av Wiener Philharmoniker på turné under **Daniel Hardings** ledning. Han dirigerar även i Berwaldhallen, där allt avslutas med Mahlers grandiosa sjätte symfoni. www.balticseafestival.com

Trollflöjten på Fredriksten Festning

Opera Østfold i Halden – Norges största utomhusopera – spelar i sommar Mozarts *Trollflöjten*. Vartannat år spelas opera på fästningen. Bland solisterna märks: **Petter Moen** (Tamino), **Beate Mordal** (Pamina), **Emil Havold Naeshagen** (Papageno), **Caroline Wettergreen** (Nattens drottning) och **Magne Fremmerlid** (Sarastro). Regissör är **Ivar Tindberg** och dirigent **Magnus Loddgard**. Operan framförs på norska. Premiär den 14 juni. Ytterligare två föreställningar ges den 16 och 17 juni. www.operaostfold.no

Manteln och Pajazzo på Drakamöllan

Drakamöllan Gårdshotell är ett litet personligt hotell på Österlen med endast tolv rum, inrymt i en pietetsfyllt renoverad skånegård med anor från 1600-talet. Drakamöllan är berömt för sitt goda kök och har gett ut fyra kokböcker. Både sommar och vinter anordnas här operaföreställningar.

I sommar spelar man Puccinis *Manteln* och Leoncavallos *Pajazzo*. I den senare sjunger **Niels Jørgen Riis** Canio, **Camilla Illeborg** Nedda och **Guido Paevatalu** Tonio. Operafestivalen genomförs i samarbete med guidOpera och Musik i Syd. Premiär på midsommardagen den 24 juni och ytterligare en föreställning äger rum påföljande dag.

www.drakamollan.com

Kejsarens nya kläder spelas åter i Dala-Järna

När midsommarfestivalen Musik i Ladan i Skifsladan, Uppsälje, Dala-Järna firade sitt 15-årsjubileum i fjol med urpremiären på **Anders Emilssons** komiska kammaropera *Kejsarens nya kläder* blev det både en konstnärlig och publik framgång. Nu i midsommartid ges möjlighet att se uppsättningen igen, den här gången regisserad av engelsmannen **Nigel Harvey**. Baryton **Anders Viklund**, som gör kejsarens roll, svarar för librettot. **Jeanette Bjurling** återkommer som förförisk sömmerska, medan den unga sopranen **Linnéa Törnqvist** är ny i rollen som sekreterare. Hög konstnärlig nivå, lokal förankring och nyskapande har sedan start varit centralt för festivalen, där man rönt stor framgång med operauppsättningar översatta till dalmål. *Kejsarens nya kläder* spelas den 24 och 25 juni. www.musikiladan.se

Juan Diego Flórez sjunger i Malmö

Den 7 oktober kommer världstenoren **Juan Diego Flórez** till Malmö Live Konserthus för att uppträda med Malmö Symfoni-orkester. Flórez är en av de mest eftersökta bel cantotenorerna i dag. I Malmö kommer han att sjunga operaarior av Mozart, Rossini, Leoncavallo, Puccini och Verdi. www.malmolive/mso

Elisabet Strids internationella karriär ...

9 ... går vidare med Sieglinde på Lyric Opera i Chicago, när *Valkyrian* får sin premiär den 1 oktober. Då har man kommit halvvägs i **David Pountneys** version av *Nibelungens ring*. **Brandon Jovanovich** sjunger Siegmund. I övriga roller: **Christiane Goerke** (Brünnhilde), **Eric Owens** (Wotan), **Tanja Ariane Baumgartner** (Fricka) och **Ain Anger** (Hunding). **Andrew Davis** dirigerar. www.lyricopera.org

I Leipzig sjunger Elisabet Strid Elisabeth i **Katharina Wagners** nyuppsättning av *Tannhäuser*, som har premiär den 17 mars 2018. **Burkhard Fritz** gestaltar Tannhäuser. Operachefen och Gewandhausorkesterns chefsdirigent **Ulf Schirmer** ansvarar för den musikaliska ledningen. www.oper-leipzig.de

Karin Lovelius nya roller

10 Vår svenska mezzosopran **Karin Lovelius** är sedan ett antal år verksam vid Oper Leipzig. Nästa säsong väntar två nya roller: Ježibaba i en nyuppsättning av *Rusalka* (premiär den 3 december) och Judith i *Riddar Blåskäggs borg* (premiär den 7 april 2018). Bartóks opera spelas ihop med Leoncavallos *Pajazzo* med **Zoran Todorovich** som Canio. www.oper-leipzig.de

Två svenska hovsångare på Zürichoperan

Första operapremiären i Zürich nästa säsong är Peter Tjajkovskijs *Eugen Onegin* med **Peter Mattei** i titelrollen. Den 24 september är det premiär på **Barrie Koskys** uppsättning, som tidigare har spelats på Komische Oper i Berlin där Kosky f.ö. är operachef. Det blir nio

föreställningar t.o.m. den 28 oktober. Nina Stemme sjunger *Kundry* när **Claus Guths** *Parsifal*-uppsättning får nypremiär den 25 februari 2018. *Parsifal* gestaltas av **Brandon Jovanovich** och Gurnemanz av **Christof Fischesser**. **Simone Young** dirigerar. Endast fyra föreställningar t.o.m. den 11 mars. www.opernhaus.ch

Ingela Brimberg gör Elsa i Bryssel

Ingela Brimberg gör sin första Elsa i *Lohengrin* nästa säsong på La Monnaie i Bryssel. Det var här som hennes internationella karriär tog fart när hon gjorde Valentine i Meyerbeers *Hugenotterna* sommaren 2011, i **Olivier Pys** regi. Han regisserar också *Lohengrin*. Två lag alternerar och Brimbergs *Lohengrin* är **Eric Cutler**. **Elena Pankratova** gestaltar den onda Ortrud liksom **Sabine Hofgreffe**, som i vintras gjorde Elektra på Göteborgsoperan. La Monnaies chefsdirigent **Alain Altinoglu** leder alla tio föreställningarna. Premiär 19 april 2018. www.lamonnaie.be

Logga som interagerar med ljud och vatten ...

11 ... blev det när GöteborgsOperan bytte ut sin 20 år gamla GO-logga mot en ny som börjar med O, som i opera. Den tillkom genom att några av operahusets artister bjöds in till ett experiment. Med hjälp av vatten, en mikrofon, en förstärkare och ljudvågor från stämband, danssteg och instrument – och en del arbete vid datorn – skapades en mer rörlig, dynamisk profil som blir mer synlig, mer tillgänglig, mer samtida och mer digital. www.opera.se ■ Sören Tranberg

INTERNATIONELL GÄSTSPELSSCEN I STOCKHOLM

Stockholm behöver en gästspelsscen av hög klass, kom staden fram till 2009. Huvudstaden hade ingen sådan scen, varken bra eller dålig, och har det fortfarande inte. Eftersom Stockholmsoperan, Dramaten och Kulturhuset Stadsteatern använder sina scener i princip dagligen har de begränsade möjligheter att ta emot intressanta gäster under säsongen.

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG • FOTO: STOCKHOLMS STAD

Många europeiska storstäder har en välutrustad gästspelsscen. Även Oslo och Helsingfors och till och med det fattiga Aten. Stockholm missar däremot de turnerande internationella teatergrupper, rockband, nycirkusensembler och operauppsättningar som är stora attraktioner för besökare. Förlusten är dubbel. Kulturlivet får inte den stimulans som stora gästspel ger och staden förlorar potentiella turistinkomster.

Staden tittade därför på Norra Djurgårdsstaden, en ny stadsdel, som växer fram med höga ambitioner. Här fanns inga kulturaktiviteter alls, men fyra gasklockor som länge stått övergivna. De ritades av Ferdinand Boberg under hans mest produktiva period och uppfördes i en stilfull industriarkitektur från förra sekelskiftet.

Staden fastnade för Gasklocka 2. Byggnaden är från 1899. Den har en sockel i granit och rött tegel som grund, plus mönsterband i gult tegel från Schlesien. Totalt 2 365 m² golvyta. Lokalen skulle efter en renovering kunna ta 2 000 sittande åskådare alternativt 3 000 stående, vilket är idealiskt för många typer av gästspel.

Föreningen Internationell scen i gasverket bildades och där ingick erfarna kulturentreprenörer och teaterarkitekter. Stockholms stad satsade fyra miljoner på projektering och föreningen fick ekonomiskt stöd för att arbeta fram affärsmoeller och koncept.

Revisionsbyrån KPMG ansåg att verksamheten bäst skulle drivas av en självständig stiftelse.

Våren 2014 anslog stadsfullmäktige 530 miljoner till investeringar. I beslutstexten nämns att gasklockan skulle kunna fungera som ersättningsscen för Stockholmsoperan under dess kommande renovering. Fördelen för staden var att scenen under ett par år skulle arbetas in i publikens medvetande och samtidigt generera en hyra.

Beslutet innebar att Gasklocka 2 skulle drivas som dotterbolag till Kulturhuset Stadsteatern. Argumentet var att Stadsteatern hade stor kompetens, liksom att staden då kunde kontrollera att ekonomin inte gick överstyr.

Problemet var att starka röster i teaterns styrelse motsatte sig detta. Kort efter valet 2014 upphävdes stadsfullmäktiges beslut. All projektering upphörde och ansvaret för Gasklocka 2 flyttades bort från Kulturhuset Stadsteatern.

Maktskiftet i riksdagen medförde också förändringar. Trots att pengar för en renovering av Stockholmsoperan reserverats i riksdagens budget redan i december 2013 har Statens fastighetsverk först nu fått signaler att sätta igång. Detta har skapat en osäkerhet runt kulturministerns intentioner och därför har allt stått stilla runt Gasklocka 2. Inte heller i grannhuset Gasklocka 1, där ett musikhotelet med 150 rum och en scen i bottenplanet varit inplanerat, har någon aktivitet ägt rum.

VISIONSBILD GASVERKET I HJORTHAGEN

Källa: Aaro Designsystem

I VÅR HAR FLERA SAKER HÄNT PARALLELLT

Kulturhuset Stadsteatern har meddelat att hela verksamheten, fem scener, ska utlokaliseras under ett och ett halvt år med början 2019. Fastigheten är i stort behov av upprustning. Även Dramatens stora scen ska vara stängd i sju månader, troligen med början 2019. Därmed renoveras de tre största scenkonstinstitutionerna i huvudstaden under ungefär samma tidsperiod.

Med detta kommer diskussionen om Gasklocka 2 återigen upp på bordet. Gasklockan ligger inte centralt och är okänd för många stockholmare. Men verksamheten skulle få en lysande intrimning om först Dramaten, sedan Kulturhuset Stadsteatern och till sist Stockholmsoperan använde huset som ersättningsscenen. Är detta möjligt?

– Både för Stockholm och området är det viktigt att en kulturverksamhet kan etableras i Gasklocka 2, säger ansvariga borgarrådet Jan Valeskog (S). Därför har Exploateringskontoret nu i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att överlåta byggnaden till en aktör med goda ambitioner för denna unika miljö.

– Det är stadens ansvar att ta hand om de kulturbyggnader som Ferdinand Bobergs gasklockor utgör, menar det tidigare finansborgarrådet Sten Nordin (M). Här har vi en unik chans att skapa en ny kulturinstitution i en av stadens nya växande stadsdelar.

– Stockholm är dessutom en alltmer internationell stad och måste hänga med i utvecklingen på alla områden, fortsätter Sten Nordin.

Anna Takanen, scenkonstchef på Kulturhuset Stadsteatern, låter oerhört entusiastisk inför att flytta ut verksamheten och spela runt om i Stockholm – och kanske möta en helt ny publik. Hon beskriver nuläget så här.

– Vi tittar på alla möjliga lokaler. Vi kommer att arbeta på platser där ingen gjort teater tidigare. Vi kommer att samarbeta med småteatrar och fria grupper, och självklart spela på vår filial i Skärholmen som inte berörs av upprustningsprojektet. Men vi har inget intresse av Gasklocka 2.

PÅ DRAMATEN LÅTER DET ANNORLUNDA

– Dramaten överväger alla möjligheter och skulle det bli aktuellt med Gasklocka 2 kommer vi absolut att titta även på den scenen, säger presschefen Mimmi Fristorp efter att ha rådfrågat teaterledningen.

Kommer renoveringen av gasklockorna att få fart, trots allt? Inte lätt att svara på. Men alla de tre stora scenkonstinstitutionerna i Stockholm behöver spelplatser under sina upprustningsperioder. Deras eventuella intresse av Gasklocka 2 kommer att avgöra om Stockholm får en internationell gästspelsscenen i Norra Djurgårdsstaden. ■

HEJ, BIRGITTA SVENDÉN!

Många av OPERAs läsare är nyfikna på hur det går med renoveringen av Stockholmsoperan. Vi frågade därför Birgitta Svendén, operachef och vd, vad som händer i dag. Vårt fokus är vilka scener man kommer att spela på under upprustningen? Kommer Gasklocka 2, läs artikeln på sidorna 18–19, att bli en av dem?

VAR BEFINNER SIG RENOVERINGEN AV STOCKHOLMSOPERAN I DAG?

– Regeringen fattade i december i fjol ett beslut om att bevilja Operan och Statens fastighetsverk, SFV, pengar för projektet ”Ny Opera i Operan”. Därmed kan man påbörja arbetet med projektering och systemhandling. Vi har nyligen haft ett uppstartsmöte med SFV och tar nu fram ett lokalprogram. Detta är ett unikt och historiskt projekt som vi hoppas ska ge publiken och våra medarbetare ännu bättre förutsättningar för den konstnärliga verksamheten i framtiden.

HUR MYCKET PENGAR HAR NI FÅTT OCH HUR MYCKET KOMMER NI ATT FÅ?

– Den ekonomiska ramen är två miljarder kronor.

HUR SER TIDSPLANEN UT?

– Lokalprogrammet ska vara färdigt före sommaren. Entreprenörer, specialister och konsulter ska upphandlas. Vi ska gå igenom förstudien och göra en del utredningar inom studien.

NÄR BERÄKNAR DU ATT UTFLYTTNINGEN AV STOCKHOLMSOPERAN KAN BÖRJA?

– Sommaren 2022. Projektet är beräknat att ta cirka tre till tre och ett halvt år. Det är viktigt att tidsramen hålls då förseningar innebär ökade kostnader.

VILKA SCENER ÄR OCH HAR VARIT PÅTÄNKTA SOM ERSÄTTNINGSSCENER UNDER RENOVERINGEN?

– Vi ser detta som ett unikt tillfälle att komma ut till ett antal olika spelplatser. Vi har ett uppdrag att verka ute i landet, vilket vi i dag främst gör genom våra digitala sändningar och ett begränsat antal gästspel. Men att vara utlokaliserad från fastigheten vid Gustav Adolfs torg öppnar för en större rörlighet, både hemma och utomlands. Detta ger oss även möjlighet att möta en ny publik. Någon av de scener vi söker kommer att utgöras av en fastare spelplats.

FINNS GASKLOCKA 2 FORTFARANDE MED I DEN DISKUSSIONEN?

– Gasklockan har under alla år varit en spelplats som vi hoppats på under en stängning. Vi har hållit Stockholms stad uppdaterad under resans gång, men jag har förstått att projektet

tagit en paus. De kommande åren står både Kulturhuset Stadsteatern och Dramaten inför renoveringar och detta kanske

kan blåsa nytt liv i tankar om gasklockan. Svårigheten kan vara, om det skulle bli aktuellt för oss att spela där, att hitta en huvudägare som kan förvalta byggnaden men samtidigt också driva verksamheten inom ramen för lönsamhet.

VI HAR MYCKET FÅ OPERAGÄSTSPEL I STOCKHOLM. VAD BEROR DET PÅ?

– Utbudet av konst, både vad gäller institutioner och den fria marknaden, är omfattande i dag. Därför har kanske behovet av gästspel inte varit tillräckligt stort. Dessutom är det en kostnadsfråga. Det behövs kanske mer av utbyten än rena gästspel för att det ska bli ekonomiskt hållbart. Samtidigt kan gästspel bidra till en vitalisering av alla konstarter.

FINNS DET BEHOV AV EN INTERNATIONELL GÄSTSPELSSCEN VAD GÄLLER OPERA OCH MUSIKTEATER?

– Svårt att svara på. Frågan gäller ju om det finns tillräckligt stor publik i landet. Och om en sådan scen bör innefatta all scenkonst, inte bara opera och musikteater? Operapubliken reser dessutom mer än tidigare och ser gärna föreställningar där man befinner sig.

VILKEN SLAGS GÄSTSPEL KAN STOCKHOLMSOPERAN TA EMOT, NU OCH EFTER EN RENOVERING?

– Just nu kan vi ta emot alla olika typer av gästspel. Jag har de senaste åren fått ett antal förfrågningar från Kina och USA, men också från festspelen i Salzburg. Vårt hus och storleken på vår scen är inte ett problem då gästspelsproduktioner är utvecklade för att passa ett antal olika scener. I stället är det kostnaderna som ofta gör ett gästspel omöjligt. Vad som skulle kunna förändra situationen är ett tätare kontinuerligt samarbete med näringslivet. ■|| Ingvar von Malmborg

ANDERS WALLS STIFTELSE

Marlēna Keine

Elna Carr

stipendi

Agnes Auer

Ludvig Wallmark Ryberg

ÅRETS GIRESTA-STIPENDIUM

Anders Walls Giresta-stipendium går till den lettiska sopranen **Marlëna Keine** (f. 1991). Prissumman är på 100 000 kronor. Keine kommer från Riga och tog 2016 sin masterexamen i sång vid Estlands musik- och teaterakademi i Tallinn. Sedan två år tillbaka är sångare som studerar vid andra lärosäten välkomna till Operahögskolans provsjungningar för Anders Walls sångstipendier. Marlëna Keine tog chansen att bege sig till Stockholm och lyckades imponera på juryn med sitt framträdande.

Förutom operastudierna i Tallinn är hon utbildad vid Hochschule für Musik Hanns Eisler Berlin. Redan under andra året på kandidatprogrammet debuterade Keine på Nationaloperan i Tallinn som Elisetta i Domenico Cimarosas operabuffa *Det hemliga äktenskapet*. Sedan dess har hon sjungit Adèle i *Läderlappen* och Papagena i *Trollflöjten* på Nationaloperan i Riga.

Årets andra Giresta-stipendiat är violinisten **Elna Carr** (f. 1988). Även hon får 100 000 kronor. Carr är uppvuxen i skånska Hjärnarp, men bor numera i Malmö. Hon är verksam som tredje konsertmästare i Danmarks Radios Symfoniorkester och ingår tillsammans med sin sambo, pianisten **Håkan Quennerstedt**, i Duo Carr Quennerstedt. Elna Carr har utbildat sig vid Musikgymnasiet i Falun, följt av Musikhögskolan i Malmö. Därefter fortsatte hon med solistutbildningen vid Musikkonservatoriet i Köpenhamn, där hon tog sin diplomexamen 2012. I fjol var hon en av de tre finalisterna i Solistpriset, Sveriges mest prestigefyllda tävling för unga musiker. Då framförde hon Sibelius violinkonsert.

ANDERS WALLS CONFIDENCEN-STIPENDIUM 2017 ...

... går till sopranen **Agnes Auer**. Prissumman är på 100 000 kronor. Auer (f. 1986) tog sin examen på Operahögskolan i Oslo 2016. Hon började sjunga i barnkörerna i S:t Matteus kyrka i Stockholm under organisten **Anders Frisks** ledning. Efter uppmuntran fortsatte hon via Adolf Fredriks musikklasser och vidare med solosång vid Lilla Akademiens Musikgymnasium. Via Kungliga Musikhögskolan tog sig Auer in på utbildningen i både orgel och i klassisk sång. Det blev sången som tog över och efter tre givande år vid Musikhögskolan, varav ett år som utbytesstudent vid Sibelius-Akademien i Helsingfors, kom Agnes Auer in på Operahögskolan i Oslo.

Bland drömroller finns Pamina i *Trollflöjten* och Susanna i *Figaros bröllop*. Vid ett elevuppspel på Den Norske Opera i Oslo sjöng Auer Laurettas roll i Puccinis *Gianni Schicchi*. I höst debuterar hon med Malmö Symfoniorkester i Brahms *Ein deutsches Requiem*. Dessförinnan blir det bland annat sommarkonserter med pianisten och Wall-stipendiaten **David Huang** i samarbete med Scenkonst Sörmland.

Också barytonen **Ludvig Wallmark Ryberg** har tilldelats ett Anders Walls Confidencen-stipendium på 100 000 kronor. Wallmark Ryberg (f. 1992) studerar tredje året på kandidatprogrammet vid Operahögskolan i Stockholm. På högstadiet var han gitarrist i ett hårdrockband och drömde om att bli musiker, men sjöng gjorde han inte förrän i nian. Efter gymnasiet flyttade han till Stockholm. Ludvig Wallmark Ryberg gick ett år på Lilla Akademien och ett år på Birkagårdens Folkhögskola innan han 2013 sökte in till Operahögskolans kandidatprogram. Han planerar att fortsätta på masterprogrammet. ■ Sören Tranberg

Marlëna Keine. Foto: Jānis Romanovskis
Elna Carr. Foto: Dmitri Golovanov
Agnes Auer. Foto: Emelie Thoor
Ludvig Wallmark Ryberg. Foto: Jessica Knecht

aler 2017

Leoš Janáčeks genombrottsopera *Jenůfa* bygger på Gabriela Preissovás drama *Její pastorkýna* (Hennes fosterdotter), som fick nergörande kritik vid urpremiären i Prag 1890. Men Janáček tonsatte pjäsen och svarade själv för librettot, framför allt genom att företa strykningar som renodlar svartsjukedramat och vässar den dramatiska effekten.

Preissovás pjäs bygger på två verkliga händelser: en man som av svartsjuka knivskar sin brors fästmö, samt ett mord på ett spädbarn. Operan *Jenůfa* fick sin urpremiär i Brno 1904, sedan följde en reviderad version på Nationalteatern i Prag 1916. Det internationella genombrottet kom i Wien 1918, när Max Brod hade översatt librettot till tyska.

I denna Jenůfaspecial recenserar Henry Larsson Kungliga Operans nyuppsättning, dessutom recenserar han en dvd-föreställning från Deutsche Oper i Berlin, samt en cd-inspelning från operan i Graz. Slutligen tipsar han oss om vilka andra dvd- och cd-inspelningar av operan som man också har att välja mellan.

Jenůfa

Jenůfa

KUNGLIGA OPERAN • RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: MARYAM BARARI

Senast *Jenůfa* hade premiär på Kungliga Operan var 1972 med Elisabeth Söderström och Kerstin Meyer i de ledande rollerna. Uppsättningen ingick tillsammans med *Testamentet* och *Katja Kabanová* i en svit som på 60- och 70-talet gav Stockholmsoperan viss internationell ryktbarhet som Janáčekscen.

Jenůfa bygger på den tjeckiska dramatikern Gabriela Preissovás samhällskritiska pjäs *Její pastorkyňa* (Hennes fosterdotter). På tjeckiska operascener bär operan fortfarande detta namn, medan *Jenůfa* blivit den internationella benämningen.

Till *Jenůfa* har **Leoš Janáček** komponerat en högst personlig musik: nervig, lödig och totalt osentimental. Tonfallen från de senare mästerverken på 20-talet är ännu i sin linda; språket som grund för melodiska fraser, den oortodoxa instrumenteringen och den rappa dramaturgin. De sjungna fraserna är fortfarande mer ariosa och den deklamatoriska sångstilen ännu inte lika kompromisslös.

Det är en påfallande konventionell uppsättning som hämtats från operahusen i Glasgow och Århus. Den irländska regissören **Annilese Miskimmon** menar att publiken "har lättare att knyta an" till handlingen om den är förlagd till hennes egen bakgrund på Irland än till den tjeckiska ursprungsmiljön. En infallsvinkel som kan tas för ett ointresse för det måhriska sammanhang förutan vilket Janáček konstnärskap i det närmaste vore otänkbart. Nu blir utfallet ändå inte så annorlunda, för Miskimmons krystade slutsatser om dagens hotade aborträttigheter och högerpopulistiska rörelser på frammarsch, har inte givits några regimässiga uttryck.

Det vitkalkade hus som Jenůfa och hennes fostermor bebor liknar förvisso mer en byggnad i ett fiskeläge, men skulle lika väl kunna vara gården bredvid den kvarn som här inte syns, men som så musikaliskt kongenialt illustreras i de inledande takternas nervösa xylofontremolo.

I andra aktens detaljerade interiör hänger kopparkittlarna på rad bakom en ombonad hemtrevnad med Mariabilder och tända ljus. På loftet ovanför en trätrappa sover Jenůfa med sitt nyfödda gossebarn, avlat i obetänksamhet med flicktjusaren och drinkaren Števa

(en utmärkt **Andrea Carè**) som hellre rumlar runt och offerar Jenůfa åt byskvallret än tar sitt fadersansvar.

Dramats epicentrum är fostermoderns ruelse för de konsekvenser oäktingen kommer att innebära för de inblandade, och hennes beslut att ta barnet av daga.

Malin Byström sjunger den plågade Jenůfa gripande vackert. Hennes fylliga och personliga klang toppas av en skimrande höjd. Tömd på självtillit anser hon sig varken ha heder, hemgift eller kärlekens renhet när det efter barnets död blir tal om att tillsammans med Laca sy ihop ett nödortfött giftermålsarrangemang, som i den vackra slutscenen formas till en kärlekspragmatismens föga operamässiga Höga visa.

För **Lena Nordin** är den samvetsplågade Kostelnička en mycket stor framgång i det dramatiska facket. Efter en amper, men vokalt rätt diskret entré i första akten, när hon kommer för att skingra Števa och hans larmande musikanter, utvecklar hon med sin välfokuserade sopran en imponerande vokal pondus i andra aktens utbrott.

Jesper Taube gör en kavat och enträget uppvaktande Laca. Hans kärlek bryter den förlamande uppgivenheten, men tyvärr ter sig vibratot emellanåt störande.

Det är en stark och välbesatt uppsättning som understöds av ett friskt och accentuerat orkesterspel från **Lawrence Renes** och Hovkapellet. :||

JANÁČEK: JENÛFA

Premiär 18 mars, besökt föreställning 25 mars 2017.

Dirigent: Lawrence Renes

Regi: Annilese Miskimmon

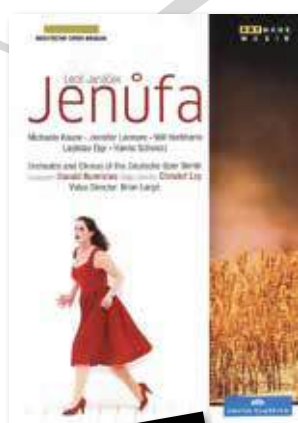
Scenografi, kostym och mask: Nicky Shaw

Ljus: Mark Jonathan

Solister: Malin Byström, Lena Nordin, Jesper Taube, Andrea Carè, Marianne Eklöf, Luthando Qave, John Erik Eleby.

Spelas 29/9–30/10 2017. www.operan.se

Jenůfa

JANÁČEK: JENŮFA

Kaune, Larmore, Hartmann, Elgr, Schwarz, Welschenbach. Orchestra and Chorus of the Deutsche Oper Berlin/Runnicles

Regi: Christof Loy

Scenografi: Dirk Becker

Arthaus Musik 109 069 [1 DVD]

Vejsović, Briscein, Reinhard, Vermillion, James, Miyus. Chor und Singschul' der Oper Graz, Grazer Philharmonisches Orchester/Kaftan

Oehms Classics OC962 [2 CD]

Bland **Leoš Janáčeks** operor har *Jenůfa* – uruppförd i Brno 1904 – en stark publik särställning. Det är den populäraste och mest lättillgängliga av den mähriske tonsättarens operor och ingår numera i den gängse standardrepertoaren.

Handlingen bygger på en pjäs av Gabriela Preissová och skildrar en tragisk historia från den mähriska landsbygden om ett utomäktenskapligt barn som mördas för att en ung kvinna ska räddas från social stigmatisering och utstötning. Både pjäsen och operan är en våldsam social protest mot det religiösa och moraliska hyckleri som gjorde livet till en sådan pina för många i 1800-talets gamla bondesamhälle. Långt senare skulle Preissová föra vidare berättelsen i en roman, där man får följa huvudpersonernas vidare öden.

Visuellt bygger **Christof Loys** och **Dirk Beckers** uppsättning från Deutsche Oper i Berlin 2014 på kontraster mellan stiliserat vitt och beskurna bildtyor med mer konventionell scenografi. Genom fönster och öppningar i väggen skymtar naturen med dess årstidsväxlingar. Det vita rummet har drag av sakristia/fängelserum och härifrån rullas handlingen retrospektivt upp i Kostelničkas (Klockarfruns) inre.

En hårdsminkad **Hanna Schwarz** i turkos dräkt och morotsfärgat hår gestaltar farmor Buryja, representant för den äldsta generationen, men auktoritetsmässigt underordnad den mer kraftfulla Kostelnička. Schwarz har vårdat sin mezzo fint genom åren och gör en samlad

tolkning av den gamla bondgumman som här alltså förlänats en mer urban apparition.

Den amerikanska mezzosopranen **Jennifer Larmore**, internationellt känd för sina Händel- och Rossinitolkningar, står i centrum som den ansvarstagande Kostelnička. Hon gör en stark tolkning av den av barnmordet plågade och formar de janáčekska sångfraserna och den tjeckiska diktionen med stor respekt och belcantomässig omsorg. Operan är lika mycket "hennes" som Jenůfas, och Preissovás pjäs heter ju också i översättning *Hennes fosterdotter*, vilket även var operans originaltitel.

Halvbröderna Števa och Laca är båda förälskade i Jenůfa. De är varandras motsatser och prövas på olika sätt i kärleken till henne. Den förre är en rumlare och kvinnokarl, oförmögen att axla ett familjeansvar fast han "ställt till det för sig", med bångstyrig ungdomlighet gestaltad av den prydligt kostymklädde tjeckiske tenoren **Ladislav Elgr**. Rollen som den färglösare, men karaktärsnärlig mer pålitlige Laca gestaltas sympatiskt av **Will Hartmann**. Halvklädd med bara hängslen och undertröja över bringan, blir han den som, trots tillbud med en knivskärning, får lotsa Jenůfa ut ur det förtärande självhatet och in i framtidens vardaglighet.

Michaela Kaune gör en känslostark framställning av en kvinna i förvirring och kris och sjunger Jenůfas parti gripande vackert.

Knappast någon är yngre än medelålders (med undantag för Števa), någonting som tydligt framgår när kameran rör sig i närbild, men det är ju villkor man får acceptera om man vill ha mogna sångtolkningar. Och det är det frågan om här.

Rent visuellt tillhör inte uppsättningen mina favoriter. I längden sticker allt det vita, trots en rätt brokig kostymekipering, i ögonen och någon gång kan man känna att man vill rusa genom glipan i väggen och ut på de sädesgula fälten för att andas sol och luft. Men orkesterspelet under **Donald Runnicles** är så superbtt att det bidrar till att hålla denna impuls i schack.

Charles Mackerras inspelning från 1982 med Elisabeth Söderström och Wiener Philharmoniker på Decca sätter fortfarande konstnärlig och ljudmässig standard för *Jenůfa* på skiva. Det var den första inspelningen som bygger på den så kallade Brnoversionen 1908 och den första kommersiella dito som även hade ett par icke-tjeckiska sångare

med i ensemblen. Den innehåller också Karel Kovařovics alternativa slut inför Pragpremiären 1916, som ingår i det som numera kallas Pragversionen och som använts dithills. Skillnaderna mellan versionerna är inte särskilt omfattande utan handlar främst om några enskilda avsnitt. I Brnoversionen har man ofta bibehållit Kostelničkas monolog i första akten från Pragversionen, något som verkat hämmande för det sceniska händelseförloppet, men som bidragit till förståelsen av hennes karaktär. Den stora skillnaden annars är främst slutscenen där Kovařovic i enlighet med tidens romantiska orkesterideal "bättrat på" Janáčeks musik med motivupprepningar och en kraftfullt uppsminkad orkestersats. Någonting som Janáček på sin tid var tvungen att finna sig i om han ville få operan uppförd i Prag. Numera är alltså Brnoversionen den gängse, även om Kovařovicversionen då och då kan dyka upp.

Det aktuella tillskottet på cd från Oehms Classics, som dokumenterar en uppsättning av *Jenůfa* i Graz i maj 2014, står

sig frapperande väl i konkurrensen. Sångarensemblen är internationell, orkesterspelet under dirigenten **Dirk Kaftan** väldifferenterat och rivigt och ljudåtergivningen minst sagt strålande. *Jenůfa* sjungs av den israeliska sopranen **Gal James**. Hon tillhör ensemblen i Graz och påminner med sin lyriskt varma sopran ibland om Elisabeth Söderström.

Tenoren **Taylan Reinhard** är som Števa vokalt aningen yvig, sjunger dock med kraftfull pregnans, medan tjecken **Aleš Briscein** som Laca bidrar med tjeckiskt idiom och en vacker, mer lyriskt välartikulerad tenor.

Som Kostelnička gör den tyska mezzon **Iris Vermillion** en starkt teatralisk framställning. Svajar något men inte mer än vad många andra gör i hennes ålder (50+) i detta svårbemästrade parti.

Detta är en inspelning som mer än väl hävdar sig på cd. Texthäftet innehåller vackra färgbilder från uppsättningen i Graz och libretto på tjeckiska och tyska. ■ Henry Larsson

Scen ur *Jenůfa*, Deutsche Oper, Berlin

Inspelningarna av *Jenůfa* är rätt talrika och det kan vara svårt att orientera sig i utbudet. På det tjeckiska skivmärket Supraphon finns ett par äldre studioupptagningar. Den ena med Nationalteaterns ensemble under dirigenten **Jaroslav Vogel** från 1953 och med **Štěpánka Jelínková** som Jenůfa, **Marta Krásová** som Kostelnička och den legendariske **Beno Blachut** som Laca. Den andra är från Brno-operan 1977 under **František Jílek** med **Gabriela Beňáčková** och **Naděžda Kniplová**.

Vid sidan av ett antal liveinspelningar på tyska (t.ex. med **Anny Schlemm** i Frankfurt 1961 och **Hildegard Hillebrecht** i München 1968 som Jenůfa) kan också nämnas ett par med Beňáčková (New York 1988 och 1992). De är båda att hänföra till Pragversionen trots att Brnoversionen då var i bruk. Den förra, på märket BIS, är en atmosfärrik upptagning från Carnegie Hall med **Leonie Rysanek** som Kostelnička. Den senare en anonym piratupptagning från Metropolitan med **Ben Heppner** och Rysanek under dirigenten **James Conlons** ledning. Det finns också en upptagning med **Elisabeth Söderström** från San Francisco 1980 på märket Gala, en liveinspelning där ljudkvaliteten lämnar en del övrigt att önska.

Bernard Haitinks *Jenůfa* på märket Erato är en liveupptagning från Covent Garden 2001. Damernas insatser må vara sångmässigt ojämna, men **Karita Mattila** är en ljuvlig Jenůfa. Ljudmässigt och konstnärligt oklanderlig är **Charles Mackerras** engelskspråkiga version från Welsh National Opera på Chandos från 2003 med **Janice Watson** som Jenůfa och **Rosalind Plowright** som Kostelnička.

Bredvid Mackerras Deccainspelning är den bästa på marknaden utan tvekan en EMI-inspelning (i samarbete med Supraphon) med solister från Nationalteatern i Prag 1969 med dirigenten **Bohumil Gregor** och **Libuše Domanínská**. Domanínská har en mer flickaktig sopran än den vokalt bredare Beňáčková. Båda är dock ypperliga Jenůfatolkare. Men det som lyfter inspelningen, förutom det välslipade orkesterspelet under Bohumil Gregor (som också var verksam på Stockholmsoperan 1966–69), är Naděžda Kniplovás ojämförbara porträtt av Kostelnička. Här överträffar sångerskan till och med sig själv på den senare Supraphoninspelningen från 1977. Hennes imposanta framtoning och sångteknik med dess kraftfulla brösttonsmarkerande långt upp i registret och smattrande vassa frasering är unik.

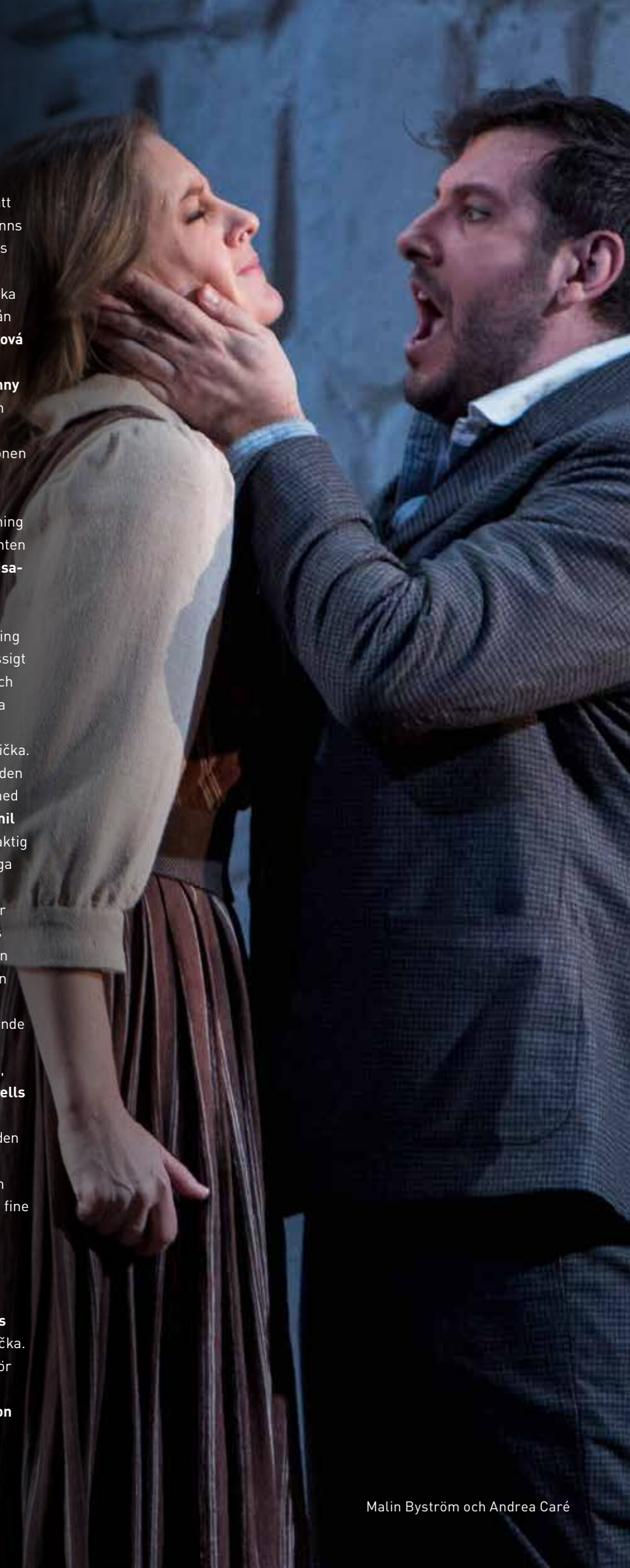
Alla inspelningar före 1982 är att hänföra till Pragversionen, medan de flesta efter (inte alla) följer Mackerras och **John Tyrrells** editerade Brnoversion.

Det verkar finnas fyra dvd-upptagningar av *Jenůfa* på marknaden för närvarande utöver den här intill recenserade från Deutsche Oper i Berlin. Jag minns en mycket sympatisk föreställning från Glyndebourne 1989 med **Roberta Alexander**, **Anja Silja** och den fine brittiske Janáček-sångaren **Philip Langridge** som Laca.

Det finns också en med **Nina Stemme** och **Eva Marton** från Teatro del Liceu i Barcelona 2005. Där sjunger den svenske tenoren **Pär Lindskog Števa** (OPERA 5/05).

Från Teatro Real i Madrid 2009 kommer **Amanda Roocrofts** Jenůfa med en expressivt sliten **Deborah Polaski** som Kostelnička.

Hävdar sig mer än väl i den internationella konkurrensen gör Malmöoperans uppsättning från 2011 med **Erika Sunnegårdh** (Jenůfa), **Gitta-Maria Sjöberg** (Kostelnička) och **Ingrid Tobiasson** (farmor Buryja) (OPERA 1/13). :|| Henry Larsson

MALMÖ
LIVE
KONSERTHUS

Flórez möter Malmö SymfoniOrkester

VÄRLDSTENOREN TILL MALMÖ LIVE
– 7 OKTOBER 2017 –

*“One of the most extraordinary vocal
phenomenons of all time!”*

THE TIMES

“One of the world’s greatest tenors”

THE SUNDAY TIMES

Biljetter och mer information

malmolive.se/mso

BARA BEETHOVEN

Beethovenfestival med världspianisten
Per Tengstrand och Wermland Operas orkester.

7 - 8 - 9 JULI

DIRIGENT Johannes Gustavsson **CICERON** Camilla Lundberg

BILJETTER 054-21 03 90 • www.wermlandopera.com

HOTELLERBJUDANDE läs mer på www.wermlandopera.com

EST. 1975
**WERMLAND
OPERA**
CONCERT OPERA MUSICAL

Frankfurteroperan är en av de främsta operascenerna i Europa. Nu måste fastigheten, som rymmer både opera och stadsteater, renoveras. Ska man bygga på en våning? Dela huset i två delar? Eller är bästa lösningen att bygga nytt och flytta hela verksamheten? Ingvar von Malmberg har besökt Frankfurt och har även intervjuat operachefen Bernd Loebe.

Oper Frankfurt

De väldiga fönstren är det mest karakteristiska på Frankfurtoperan. Allt är vidöppet. Fönster i tre väderstreck, totalt 120 meter, samtliga går ända ner till golvet. Publiken har direktkontakt med det som händer utanför och människorna på Willy-Brandt-Platz kan se vad som sker inne i huset.

Just den effekten ville arkitektfirman Apel & Beckert uppnå när den stora byggnad som heter Grosses Haus der Städtische Bühnen Frankfurt öppnades 1963. Efter andra världskriget hade en ny tid börjat i Tyskland. Demokratin hade återupprättats och med den öppenheten, och detta skulle manifesteras i de nya byggnader som uppfördes. Vid den tiden ansågs en teaterbyggnad utan en fasad i en specifik arkitekturstil vara något supermodernt.

Efter kriget låg alla scenkonstbyggnader i Frankfurt i ruiner och 1951 var kommunen bankrutt. Men nya förutsättningar uppstod med amerikansk Marshallhjälp och efterkrigstidens starka ekonomiska utveckling i Tyskland. Frankfurtborna var oerhört bestämda med att en ny opera och en ny stadsteater skulle prioriteras.

Städtische Bühnen rymmer bådadera. På ena sidan finns operan och på den andra stadsteatern och mellan dem en öppen mittsektion. Uppe vid taket, med stora fönster mot himlen, finns gemensamma ateljéer.

På samma plan som operafoajén ligger Marc Chagallsalen som rymmer 200 personer. En vecka före varje premiär görs här en offentlig presentation av verket och ensemblen. Målningen på fondväggen heter "Commedia dell'Arte" och är Marc Chagalls hyllning till scenkonsten, cirkusen, clownerna och livet. Den tog ett år att göra.

Med valet av Chagall ville Frankfurt lyfta fram sitt gamla judiska arv – staden hade i århundraden haft en driftig judisk befolkning som eliminerades under andra världskriget. Även vingarna i foajétaket gjordes av en konstnär med samma bakgrund, Zoltán Kemély, som också formellt fick öppna operasektionen.

Frankfurt är ett av Europas finanscentrum. Längs floden Main reser sig skyskraporna och staden kallas därför ibland för Manhattan am Main och Bankfurt. Här ligger ECB, Europeiska Centralbanken, Deutsche Bank, KfW, tyska postgirot och flera andra banker, plus den gigantiska ESM,

2

3

4

5

Europeiska Stabiliseringsmekanismen. Commerzbank, Tysklands högsta byggnad, är för övrigt granne med operan.

I själva staden bor 720 000 invånare, medan storstadsregionen har 5,5 miljoner. Här finns alltså en mycket stor kulturintresserad publik, vilket är ett skäl till att Frankfurt under 2000-talet varit ett av Europas bästa operahus. Det är också en börda.

Frankfurtoperan bekostas till största delen av staden. Detta är unikt i Tyskland, där de flesta operahus finansieras av respektive delstat. Staden suckar att man bekostar opera för hela regionen utan att få tillräckligt mycket i retur.

Willy-Brandt-Platz hette tidigare Theaterplatz. Här låg Theater Frankfurt uppförd 1901, där operan fick hålla till på 1950-talet. Jugendskalet revs för att ge plats åt glasfasaden, medan delar av den gamla teaterfastigheten byggdes in i det nya.

I DAG ÄR DE STORA FÖNSTREN UPPE TILL DEBATT

De håller inte modern standard, hävdar de anställda. Fojén blir kall om vintern och varm om sommaren. Dessutom, påpekar en av operans tekniker, på det raka sätt som är vanligt i Frankfurt, "har vi ens inte råd att laga sprickorna i glaset. Och taket läcker. Och det är förbaskat trångt i huset – vi är tvungna att hyra extra lokaler lite varstans ute på stan".

Förra året hade stadsfullmäktige en två och en halv timme lång debatt om fastighetens framtid. I vår ska en kommunal utredning presentera förutskattningarna för en totalrenovering av hela komplexet. I samband med en mordbrand 1987, när operasektionen fick utrymmas i tre år, gjordes en del tekniska förbättringar, men åtskilligt är oförändrat sedan invigningen.

Många åsikter cirkulerar nu. En går ut på att bygga till en våning för att få mer utrymme. En annan handlar om att dela fastigheten i två delar efter en renovering, med var sitt hus för opera respektive talteater.

Städtische Bühnen disponerar även gamla spårvagnshallen Bockenheimer Depot. Sedan Bernd Loebe blev chef för Frankfurtoperan används den för nyskriven opera, mindre barockensembler och experimentell teater. En idé är att använda denna byggnad som utgångspunkt för ett splitter nytt scenkonsthus och flytta båda verksamheterna.

Naturligtvis handlar det om pengar. Kostnaden för en renovering har uppskattats till 3,6 miljarder kronor, men räcker det? Erfarenheterna från andra tyska scener är avskräckande. Slutfakturan för operahuset i Köln slutade på dubbelt så mycket som beräknat, och renoveringen av Staatsoper i Stuttgart är kalkylerad till minst 5,7 miljarder kronor.

Detta får håret att resa sig på kommunpolitikerna. Skräckscenariot, den evighetslånga och glupskt penningsslukande processen för att få ordning på Staatsoper Unter den Linden i Berlin vill man helst inte prata om.

Andra ser kostnaden som en självklar investering i framtiden. Tyskland är Europas centrum och tyska storstäder måste vara rustade för detta. ■ Ingvar von Malmberg

1. Oper Frankfurt. Foto: Philip Lange / Shutterstock.com

2 och 3. Oper Frankfurt. Foto: Wolfgang Runkel.

4. Scen ur *Der Sandmann*. Foto: Monika Rittershaus.

5. Scen ur *Trojanerna*. Foto: Barbara Aumüller.

STÖD UTVECKLINGEN AV TIDSKRIFTEN OPERA – *bli mecenat!*

Tidskriften OPERA söker stödjande vänner. OPERA vill fortsätta att utvecklas i takt med sin tids förändringar, men också med att förstärka sin digitala profil. Vi vill utveckla det redaktionella innehållet och utöka bevakningen av både den svenska och den internationella operascenen. Detta kräver resurser.

Vi vet att vi redan har många vänner i operavärlden. Du kan nu vara med och stärka OPERAs framtida utveckling genom att bli mecenat. Här är några alternativ:

Mecenat Diamant

Stöd OPERA med 5 000 kronor eller mer per år och du får:

- ◆ En årsprenumeration på OPERA (fem nummer).
- ◆ VIP-inbjudan för två personer till mottagning i samband med utdelning av Operapriset.
- ◆ Inbjudan till våra pressreleaser i Stockholm, fyra-fem gånger per år. Vi bjuder på ett glas vin och tilltugg, liksom möjlighet att träffa operasångare och andra operaintresserade.
- ◆ Tre extranummer av OPERA vid varje utgivningstillfälle – få fler att ta del av vår tidning och bli prenumeranter!
- ◆ Diamantdiplom som visar att du stödjer OPERA.
- ◆ Privatpersoner eller företag som stödjer med mer än 10 000 kronor kommer att publiceras med namn i tidningen och på hemsidan i slutet av året (går givetvis att avböja).

Mecenat Guld

Stöd Tidskriften Opera med 2 500 kronor per år och du får:

- ◆ En årsprenumeration på OPERA (fem nummer).
- ◆ Inbjudan till våra pressreleaser, fyra-fem gånger per år. Vi bjuder på ett glas vin och tilltugg, liksom möjlighet att träffa operasångare och andra operaintresserade.
- ◆ Gulddiplom som visar att du stödjer OPERA.

För att bli mecenat – gör så här:

Betala till bankgiro: 5701-7857 och märk inbetalningen med Mecenatskap.

Har du inte möjlighet att bli mecenat stödjer du oss genom att bli prenumerant. Vi har en trogen läsekrets, men vi vill utöka antalet prenumeranter.

Årsprenumeration: 475 kr.

Tvåårsprenumeration: 860 kr.

För prenumerations hör av dig till

Titeldatas kundtjänst: 0770-457 120

eller opera.prenservice.se

Bernd Loebe föddes i Frankfurt 1952. Fram till 1990 arbetade han som musikjournalist och redaktör, ansvarig för operabevakningen vid delstaten Hessens radio- och tv-station. Loebe blev 1990 konstnärlig chef för La Monnaie i Bryssel och deltog som juryledamot i en lång rad uttagningar till festivaler. Han anställdes som operachef vid Frankfurtoperan 2002, kontraktet har förlängts flera gånger och löper nu till 2023.

FRANKFURTOPERAN HAR FLERA GÅNGER FÅTT PRIS SOM BÄSTA OPERAHUS AV DEN SAMLADE KRITIKERKÅREN. VAD ÄR SKÅLET TILL DETTA?

– Mitt övergripande mål har varit att bygga en bra, solid, fast ensemble. Stämningen i huset, och nu talar vi om alla medarbetare, är avgörande för kvalitén på föreställningarna. Vi arbetar med 41 fasta solister, en kör på 72 personer och 112 musiker i orkestern. Det täcker mycket av en normal operarepertoar. När det gäller Wagneruppsättningar får vi ibland ta in gäster utifrån, men om vi ska ge *Tristan och Isolde* har vi redan en Tristan i huset. Naturligtvis är det roligt att få internationella stjärnor till våra uppsättningar, och publiken uppskattar det, men jag jagar dem inte.

VAD ÄR DET VIKTIGASTE FÖR DIG PÅ OPERAN?

– Det viktigaste är att vår ensemble presterar bra, gång på gång. Det uppnår vi genom att inte bara satsa på teknik och effekter utan genom att skapa en familjeatmosfär. Förmodligen är jag den ende chefen på en stor opera i Tyskland som gör castingen själv och jag uppfattar därför väldigt tidigt när något är på väg att gå fel. Viktigt för mig är också att ge unga talanger rätt stöd. Omkring 80 procent av dem som lämnar Frankfurtoperan kommer tillbaka på olika sätt – och de gör det med glädje. Det visar att målsättningen varit riktig.

I VILKEN RIKTNING UTVECKLAS TYSK OPERA I DAG?

– Anslagen till opera minskar generellt i mindre städer. På sikt kommer vi därför att få färre operahus och rent praktiskt har det lett till att antalet samproduktioner ökat markant. Denna utveckling är inte ny utan har pågått en tid. Operaintresset har däremot inte minskat. Vi har en beläggning på 86 procent. Unga människor återvänder i dag till operan, det är en av de få platser där allt händer live och inte i den virtuella världen. Tyvärr har musikjournalistiken tappat fart och det beror på dagspressens nergång.

HUR MYCKET PENGAR HAR OPERAVERKSAMHETEN ATT RÖRA SIG MED ÅRLIGEN?

– Städtische Bühnen är ett kommunalt aktiebolag. Staden ger en totalsumma till både operan och talteatern, men fördelningen mellan oss är aldrig något problem. Budgeten för operasäsongen 2016–17 är knappt 450 miljoner kronor. Delstaten Hessen betalar 47 miljoner till staden för fastigheten, varav en del går till verk-

samheten. Förra året fick vi 5,5 miljoner kronor i sponsring från näringslivet och bankerna, och 7,4 miljoner kronor i stöd från stiftelser och föreningar.

VILKET ÄR ATT FÖREDRA, EN RENOVERING AV FASTIGHETEN ELLER ETT NYTT HUS?

– Om en renovering blir lika dyr som ett nybygge, då föredrar jag nog att bygga nytt. Frankfurt är en växande stad och vi skulle kunna ta emot en större publik. Vi har 1400 platser i salongen, men jag föreställer mig att vi kan ha 1600–1800 platser i en ny fastighet. Mycket beror på hur lång tid en renovering skulle ta, en evakurering är komplicerad på många sätt.

HUR SER DU PÅ NYSKRIVNA OPERAVERK?

– Vårt mål är att uppföra ett nytt operaverk varje år på den mindre scenen i Bockenheimer Depot. Vi har exempelvis gett *Den stora makabern* av György Ligeti och *Dead Man Walking* av Jake Heggie på huvudscenen. Ett problem är att nyskrivna verk ibland har en sluten dramaturgi som inte når fram till publiken. Ett annat problem är att hitta bra librettister, författare som förstår att arbete med en opera är ett teamwork. ■ Ingvar von Malmberg

Foto: Maik Scharfscher.

Oper Frankfurt

REPERTOAREN VÅREN 2017

Arabella av Richard Strauss. Dirigent: Stefan Soltesz.
Regi: Christoph Loy. Solister: Maria Bengtsson,
Brenda Rae, James Rutherford.
I samarbete med Göteborgsoperan. 6 maj–4 juni.

Den flygande holländaren av Richard Wagner.
Dirigent: Sebastian Weigle. Regi: David Bösch.
Solister: Iain Peterson, Erika Sunnegårdh.
20 maj–10 juni.

Foto: Barbara Amüller

Tosca av Giacomo Puccini. Dirigent: Antonio Fogliani.
Regi: Andreas Kriegenburg. Solister: Keri Alkema,
Leonardo Caimi, Dimitri Platanius.
16 juni–2 juli.

www.oper-frankfurt.de

Nina Stemme och Jochen Schmeckenbecher

Parsifal

WIENER STAATSOPER • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: MICHAEL PÖHN

Den lettiske regissören och scenografen **Alvis Hermanis**, som ursprungligen kommer från talteatern, anförtröddes uppgiften att iscensätta **Richard Wagners** "Bühnenweihfestspiele" *Parsifal* på Wiener Staatsoper. Hermanis svarar för en modern, men ändå konservativ registil. Han har förlagt spelet till Wien omkring år 1900 och det märks främst genom den Otto Wagner-inspirerade scenografen. Otto Wagner räknas som den främste representanten för jugendarkitekturen. Genomgående scenbild för de tre akterna är hans Kirche am Steinhof, som ingår i ett komplex ihop med en nervklinik strax norr om Wiens centrum.

Gurnemanz är chefsläkare på nervkliniken – en Sigmund Freud som antecknar allt vad patienterna säger till honom. Gralsriddarna är hans assistenter, i form av AT-läkare. Parsifal gör entré – efter att en riddare kommit in med den skadeskjutna svanen – förvirrad som om han kommit in på fel avdelning. Kundry är iförd tvångströja och läggs i en säng omgärdad av en stälbur. Klingsor tittar in redan i slutet av första akten och får nycklarna till buren av Gurnemanz och tar därmed över patientansvaret för Kundry.

Andra akten utspelas i ett kaklat bårhus. Patologen Klingsor verkar vara chef för kvinnokliniken. I hyllorna syns foster i formalinbehållare. Här väcks döda/skendöda människor till liv igen. Med hjälp av elchocker försöker Klingsor få liv i Parsifals mor Herzeleide, men det misslyckas givetvis. Betydligt bättre går det med Kundry, som vaknar upp med ett gastkramande skri. Likaså vaknar blomsterflickorna och damkören upp – en morbida scen. Här blir det inte tal om någon erotisk förförelselek mellan blomsterflickorna och den rene dåren.

Nina Stemme gör sin entré till förförelseakten med Parsifal iförd en guldbrokadklänning av orientalistiskt snitt och liknar en annan

fresterska i operalitteraturen, Thais. Fast med tanke på omgivningen är hon kanske snarare Freuds Anna O? Nu stegras temperaturen både sceniskt och musikaliskt, främst genom Stemmes enorma scenutstrålning. Vokalt behärskar hon partiets schatteringar från djupet via sitt komfortabla mellanläge till de vokala utbrotten där höjntonerna sitter som en smäck. En mycket stark Kundrydebut!

Hennes utspel smittar av sig på **Christopher Ventris** som ursprungligen var en lyrisk tenor. Nu har han sjungit Parsifal många gånger, är inte längre helt ung men besitter en kraftfull hjältetenor. Tyvärr brister regin och man märker ingen mognadsmässig utvecklingskurva hos denne Parsifal. Desto mer kärnfull var **Jochen Schmeckenbechers** Klingsor, vars lite råbarkade baryton har fint bett och därtill en exemplarisk diktion.

Klingsorvärlden går inte under med ett brak som brukligt är, utan akten slutar med att Parsifal drar spjutet ur en enormt uppförstorad hjärna. Ett av flera regiinfall som inte ges några konkreta förklaringar på vad de betyder. Associationskedjorna håller inte ihop.

Förspelet till tredje akten inleds med ett vackert gryningsljus innan Parsifal återvänder. Gripande blir fottvagningscenen och när Amfortas vägrar avtäcka gralen, här i form av en självlysande glas-hjärna. **Gerald Finleys** insatser i första och tredje akten var stortartade, där han framställde sin fysiska smärta så övertygande att man som publik nästan kunde känna den själv. Finley artikulerade som vore det en romanskonsert, där varje stavelse gick fram genom hans täta och varmt flödande baryton.

Kören i sista akten kom in i guldfärgade vikingahjälmarsom vore de hämtade ur serien *Asterix*. I denna folkmassa är personer från fin de siècle lätt igenkännbara, som Gustav Klimt, Egon

Schiele, Johann Strauss d.y. och Sigmund Freud. Sorgligt att Alvis Hermanis många idéer stannar vid hugskott, och personregin stundtals är obefintlig. Det råder en scenisk letargi, där sångarna får fylla i själva. Den här uppsättningen ligger tyvärr fast och kommer inte att förändras regimässigt som vid festspelen i Bayreuth, där Wagneruppsättningarna kan förbättras eller revideras från år till år. Dock är scenografin en fröjd för ögat, men Alvis Hermanis borde ha låtit någon annan regissera.

För kvällens starkaste insats svarade inhopande **René Pape**, då han ersatte Hans-Peter König, som Gurnemann. Pape gick in på genrepet och en bättre ersättare går inte att finna. Närmast godmodig i sitt uttryck och med en bas så len och slaggfri, med ett flöde så bedövande att det blev ren balsam för själen.

Dirigenten **Semyon Bychkovs** arbete med Wiener Philharmoniker kan heller inte nog prisas. Framförallt första akten hade en otrolig precision, där både riktningar och enskildheter blev påtagligt detaljrika – en ymnig klangmatta som fick en tydligt märkbar rymd i Staatsopers stora salong. Det har jag knappast upplevt någon annanstans än i Bayreuth. Bychkov är dessutom en riktig sångardirigent som andas och fraserar i total samklang med artisterna på scen.

Det blev kraftiga burop mot regiteamet, men även några obefogade missnöjesyttringar mot dirigenten i denna den 326:e föreställningen av *Parsifal* sedan Wienpremiären 1914. :||

WAGNER: PARSIFAL

Premiär 30 mars 2017.

Dirigent: Semyon Bychkov

Regi och scenografi: Alvis Hermanis

Kostym: Kristīne Jurjāne

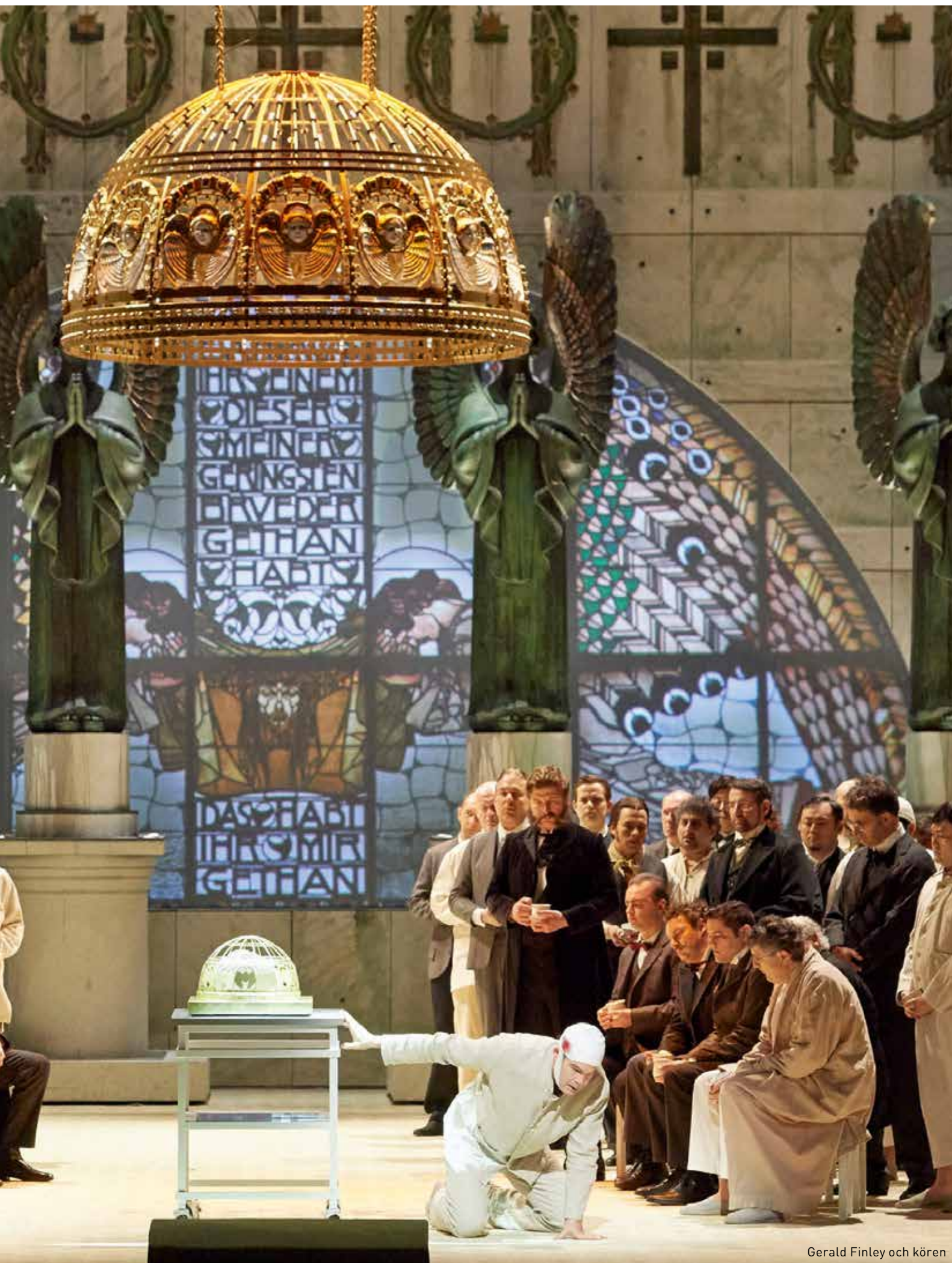
Ljus: Gleb Filshtinsky

Video: Ineta Sipunova

Solister: Gerald Finley, René Pape, Christopher Ventris, Jochen Schmeckenbecher, Nina Stemme, Jongmin Park.

www.wiener-staatsoper.at

Gerald Finley och kören

DÖDEN SÄGER NEJ

MALMÖ OPERA, VERKSTAN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: KATJA TAUBERMAN

Inget verk i operans historia har tillkommit under så mardrömsaktiga omständigheter som **Viktor Ullmanns** *Kejsaren av Atlantis*. Koncentrationslägret Theresienstadt användes som bekant av nazisterna som ett slags propagandafasad för att visa omvärlden hur väl man behandlade judarna. Bakom fasaden fanns svält, sjukdomar och en nästan säker vidaretransport till Auschwitz. Viktor Ullmann fick här ett slags paradoxal arbetsro, och i Theresienstadt skrev han också mycket annat än denna opera. Texten författades av den unge konstnären **Peter Kien** och är en mycket tydlig allegori. En vansinnig kejsare proklamerar totalt krig, vilket får Döden att strejka och kräva Kejsaren som offer för att återinträda i sin livsnödvändiga verksamhet.

Operan hade nått ända till generalrepetition innan SS upptäckte vad den handlade om och stoppade framförandet. Ullmann, Kien och alla medverkande sändes till Auschwitz. Den ende överlevande blev den unge barytonen Karel Berman som skulle gestalta Döden.

Malmöoperans kammarscen Verkstan spelar i vår denna, även bortsett från omständigheterna kring tillkomsten, starka knappt timplånga opera, och man har valt att byta titel till *Döden säger nej*. Regissören **Maria Sundqvist** har anknutit till dadarörelsens absurdistiska estetik, vilket har sin relevans. En av figurerna på scenen är till exempel en Harlekin och Ullmanns musik är klart inspirerad av mellankrigstidens jazz- och kabaretmusik, samtidigt som den är lite modernistiskt nyklassicistisk. **Leif Perssons** kostymer och **Ilkka Häikiös** scenbild bidrar till det lekfullt absurdistiska.

Däremot saknas kopplingar till undertexten, denne kejsare har inga likheter med Hitler.

Så låter det sig absolut göras, men själv har jag svårt att bortse från verkets extrema tillkomsthistoria och skulle gärna ha sett en mera uppskruvat desperat tolkning, där den blodiga ironin kommit fram bättre. Det sjungs och ageras annars på hygglig nivå av bland annat **Andreas Landin** som Kejsaren, **Nils Gustén** som Döden, **Linnéa Andreassen** som Trumslagaren, **Teresia Bokor** som Pojkflickan (Bubikopf) och **Viktor Sundqvist** som Harlekin.

Ullmann skrev sitt partitur för en ensemble av tretton musiker, vilket förmodar jag var precis vad man hade tillgång till i lägret, och här har **Jonas Forssell** gjort ett välfungerande arrangemang för en sextett av klaver, violin, cello, saxofon, trumpet och slagverk, vilket accentuerar det kabaretmässiga. :||

ULLMANN: DÖDEN SÄGER NEJ

Premiär 1 april 2017.

Kapellmästare: Bo Wannefors

Regi: Maria Sundqvist

Scenografi och ljus: Ilkka Häikiö

Koreografi: Sara Ekman

Solister: Nils Gustén, Andreas Landin, Linnéa Andreassen, Teresia Bokor, Wiktor Sundqvist, Lars Fembro.

Spelas t.o.m. 28 april 2017. www.malmoopera.se

Scen ur Döden säger nej

Tro ej att någonsin en gud kan dö.
Han går förbi dig, men din blick är slö.

Förklädd Gud

FOLKOPERAN • RECENSENT: MARGARETA SÖRENSEN • FOTO: MARKUS GÅRDER

Många är myterna kring en gud som stiger ner på jorden och lever bland människorna så som kristendomens Jesus, eller den hinduiska Krishna som kan anta olika skepnader när han deltar i det vanliga livet på jordskorpan. Inom buddhismen prövar de troende själva att vara tiggarmunkar för en tid, samma tanke fast, liksom, baklänges. Den panteistiska idén har prövats på så många sätt inom konsten att vi knappt ser den i – för att ta ett enda exempel – lilla Idas sommarvisa, där en liten flicka ”gör” så att sommarblommorna blommar.

Hjalmar Gullbergs *Förklädd Gud* bygger på en berättelse i den grekiska mytologin där guden Apollon dömts till att vara människa under ett år. Gullberg inspirerades under ett besök i Grekland 1932 och vistades året därpå i Berlin, där han upplevde det nazistiska maktövertagandet på plats. Dikten ”Förklädd Gud” ingår i samlingen *Kärlek i det tjugonde seklet* och tonsattes sex år senare av **Lars-Erik Larsson**. Europas sammanbrott och andra världskriget var då ett faktum: ”Ej för de starka i världen men de svaga” hade Gullberg diktat inför den annalkande faran, som på kort tid blev verklighet.

Och om gudar kan leva mitt ibland oss, vem vet vad som döljer sig i vår tids tiggares skepnad? Pappmuggarna utanför Coop eller Ica, de textade kartongbitarna, ”din blick är slö”. Att korsa *Förklädd Gud* med den svenska verkligheten och dess EU-medborgare, till stor del rumänska romer, är både en snilleblix och ett etiskt eftersinnande,

som kan vila tryggt i armarna på Lars-Erik Larssons nära romantiskt pampiga men också spänstiga komposition. Hos Folkoperan har **Jonas Forssell** arrangerat musiken och flätat den samman med kompositioner av **Lelo Nika**, ackordeonsolist i världsklass, rom född i Serbien, men sedan länge bosatt i Malmö.

Orkestern tronar mitt på scenen som (nästan) alltid hos Folkoperan och omges av Folkoperans vokalensemble, sångare från fyra kammarkörer, en grupp EU-medborgare och recitatören. När jag såg uppsättningen var det **Lill Lindfors**, alternerande med Björn Kjellman och Astrid Assefa, som gav en varm och vänligt leende ton åt Gullbergs dikt. Regissören **Malin Stenberg** har funnit en estetisk nyckel i de medverkandes skor. Dirigenten byter skor med en ung, romsk kvinna, körmedlemmar byter skor med EU-medborgarna – en lika minimalistisk som storslagen gest för att säga: det kunde lika gärna vara jag som fått leva ett liv som ditt.

Förklädd Gud på Folkoperan har en underrubrik: ”Synliggör de osynliga” och Malin Stenberg står också för en film i fonden, där korta intervjuer dyker upp med romer i olika åldrar. Rynkiga, tandlösa eller tårfyllda i längtan efter barnen därhemma skissar filmen med känsliga fragment en etnisk grupp och dess villkor.

Om denna uppsättning står stadigt i sina skor och inte bokstavligen går på lina, som nyss Folkoperans Philip Glass-opera *Satyagraha*,

Scen ur Förklädd Gud

så är den hisnande på ett annat sätt. Team Forssell-Stenberg lyckas att med värdigt, vackert lugn, osentimentalt och sakligt berätta med värme och empati vad som behöver sägas om och om igen: vi är alla bara människor, alla och envar lika mycket värda.

Med hjälp av lägmäld koreografi av **Örjan Andersson** växer helheten av kroppar, ansikten, t-tröjor, skor och jeans samman till en altartavla. Svensk trygg körsjungande medelklass blandas med trötta axlar och besvikna blickar. De förtrycktas språk är en kroppslig identitet, även om det här har lyfts upp i ett sceniskt arrangemang. Små kvardröjande drag av romsk dans har fått glida över till svenska medelklassben – ett lustigt knixande från knäet och neråt som känns igen från Balkan.

Lelo Nika Jr trakterar sin fars kompositioner den kväll jag ser verket; han är i detta stora grupparbete både en i laget och en strålende solist. Hans ackordeon svirrar ”för himmelsk att begripa” och lyckas dra iväg ur Larssons välstrukturerade toner som anden ur sin flaska. Folkoperans orkester och kör ger musiken en mjukt studsande rytmik, som låter gudarna dansa i våra öron och sinnen.

Det är en allvarlig iscensättning, och precis när jag börjar längta efter att romerna ska få ta egen plats och sätta ett avtryck i rytmik

och känsla, så händer det också. I den härligt festliga romska allsångerna ”Seretina” och ”Sukar Romnji” slår alla hjärtan lite hårdare och varmare, publikens också. Och där kommer det: det suveräna visslandet, den trotsigt vällustiga frihetens signal!

Här är icke jude eller grek, icke man eller kvinna, icke tal om kulturell appropriering eller romantisering. Här berättas vackert, klokt och starkt om en förtryckt europeisk minoritet som vi tillåter oss att inte se och inte låtsas om. Här är de, de syns och går i samma skor som vi; kanske bland dem finns en gud förklädd. :||

LARSSON OCH NIKA: FÖRKLÄDD GUD

Premiär 15 februari, besökt föreställning 8 mars 2017.

Dirigent: Marie Rosenmir

Regi: Malin Stenberg

Scenografi, ljus och filmkoncept: Hanna Reidmar

Koreografi: Örjan Andersson och Anders Butta Börjesson

Sångsolister: Shadi Ali och Sanna Gibbs

Recitatör: Lill Lindfors

Körer, EU-medborgare.

www.folkoperan.se

DRAKAMÖLLAN OPERA-FESTIVAL 2017

TVÅ OPEROR

Midsommardagen 24 juni kl 18

”Annandag midsommar” 25 juni kl 14

Vi inleder med en av Puccinis mer okända operor Il Tabarro. Efter en rejäl paus där vi hinner smälta intrycken och smaka på årets operalåda fortsätter vi med Leoncavallos välkända Pagliacci.

Solister i Il Tabarro:

Signe Asmussen, Niels Jörgen Riis, Guido Paevatalu, Camilla Illeborg, Jan Lund och Anders Jakobsson

Solister i Pagliacci:

Camilla Illeborg, Niels Jörgen Riis, Guido Paevatalu, Jan Lund och Teit Kanstrup.

Konstnärlig ledare; Guido Paevatalu.
Kapellmästare; Leif Greibe

Föreställningen äger rum utomhus.
Publiken sitter i backarna och man är välkommen att ta med egen stol och picknickkorg.

Biljetter, beställning av operalåda och mer info på www.drakamollan.com

DRAKAMÖLLAN GÅRDSHOTELL
OPERA GÅRDEN PÅ ÖSTERLEN

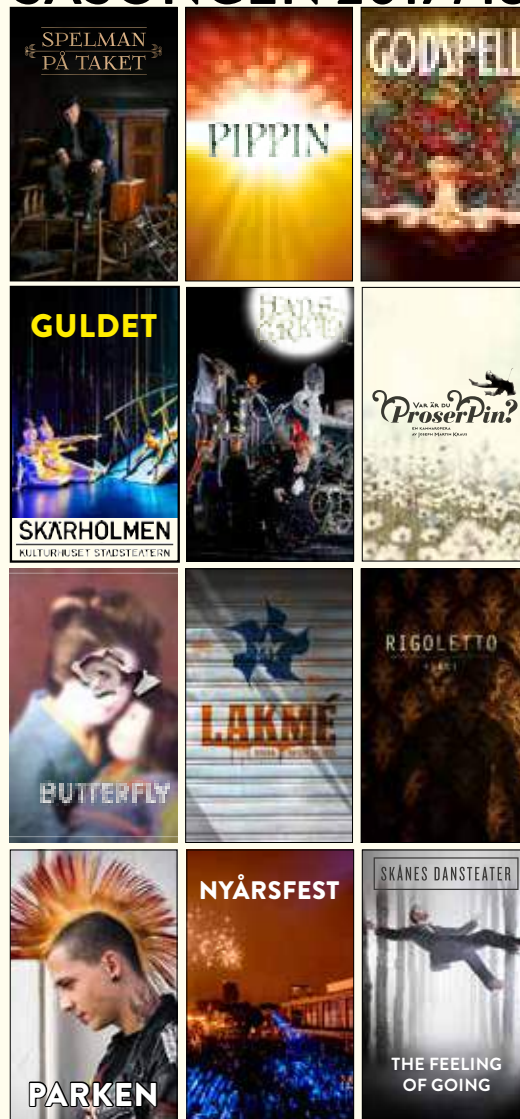
info@drakamollan.com Telefon 044-35 10 16

guidOpera

MUSIK I SYD
SKÅNE • KRONBERG

SÄSONGEN 2017/18

PÅ SCENEN UNDER SÄSONGEN:

Charlotte Perrelli, Philip Zandén,
Fredrik Zetterström, Lindy Larsson,
Susanna Stern, Oscar Pierrou Lindén,
Stefan Dahlberg och många fler.

BILJETTER & INFO
040-20 85 00
malmoopera.se

MALMÖ OPERA

DEAD MAN WALKING

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MIKLÓS SZABÓ

Jake Heggies opera *Dead Man Walking* bygger på nunnan Helen Prejeans berättelse om sina möten med en dödsdömd fånge i Louisianas statsfängelse. Världsberömd blev historien genom filmen med Susan Sarandon och Sean Penn. Också Heggies opera fick stor framgång vid urpremiären i San Francisco år 2000, då Susan Graham gestaltade syster Helen. Senare har även bland andra Joyce DiDonato gjort rollen. *Dead Man Walking* räknas som ett av de främsta verken inom den nya amerikanska operan. Sin skandinaviska premiär fick den i Malmö hösten 2006.

Det tog tio år innan någon annan skandinavisk scen tog sig an verket, och då blev det grannscenen på andra sidan sundet. Som regissör valde man irländska **Orpha Phelan** som gjort flera starka insceneringar både i Malmö och Köpenhamn. Hon övertygar även nu.

Det är visserligen alltid vanskligt att jämföra produktioner med tio års avstånd, men efter att ha sett Phelans uppsättning fick jag en ny respekt för Heggies opera. Då i Malmö uppfattade jag skildringen av nunnan Helens kamp för den dödsdömda mördaren Joseph som sentimentaliserande och ytligt effektsökande. Inte alls så i Orpha Phelans täta och starkt koncentrerade uppsättning, där känslstyrkan hela tiden känns äkta. Ett ställe, där tonfallet lätt kan bli falskt, är till exempel den långa monolog som mördarens mor håller

för att urskulda sin son inför offrens föräldrar. Den genomförs helt mästerligt av **Susanne Resmark**, och den extremt påfrestande mar-drömssituation alla på skilda sätt befinner sig i blir plågsamt stark.

Så är det också i de centrala scenerna mellan syster Helen och Joseph. Regissören har lyssnat sig fram till de rätta tonfallen, har total kontroll på det ständigt känsloladdade läget och låter det aldrig färgas av känslsamhet. Däri har hon stöd i dirigenten **Sebastian Lang-Lessing**, som sakligt och klart lägger ut Heggies amerikanskt väloljade, välformulerade musik med rötter hos både Gershwin och Bernstein, även om Heggie saknar deras kapacitet som melodiker.

En styrka i *Dead Man Walking*, som jag inte heller uppfattade i Malmöuppsättningen, är **Terence McNallys** intelligent utformade libretto. I prologen visas det vidriga mordet på två tonåringar på kärleksmöte i skogen, vilket ger kuslig relief åt frågan om dödsstraffets berättigande. Alla i publiken måste omfatta gärningsmannen till det dådet med spontan avsky.

Han framställs dock aldrig som ett monster. I stället får i scen efter scen alla göra sin stämma hörd, mördaren själv, hans mor, offrens föräldrar, fängelsedirektören och främst den allt djupare engagerade

syster Helen. Detta sker utan moraliska pekpinningar, scenerna framställs objektivt. De olika stämmorna tilldelas samma vikt, och publiken tvingas att tänka till ordentligt. *Dead Man Walking* kommer på så sätt inte bara att handla om det groteska med dödsstraff utan här ställs också frågor om vad skuld, försoning och människovärde egentligen innebär. Att lyfta fram detta på ett sobert vis kräver en regissör av Orpha Phelans kaliber.

Det finns också ett par fina kontrastscener i dysterheten, som när syster Helen berättar om hur hon som barn upplevt Elvis i Las Vegas, och den dödsdömde överväldigas av att för första gången fått möta någon som sett *The King* på riktigt.

Inte bara Susanne Resmark utan alla sångare i både ledande och mindre roller gör starka insatser. Inte minst **Hanne Fischer** med rund varm mezzo som syster Helen och **Johan Reuter**, vars betydande scenauktoritet ger relief åt den dödsdömdes trots samtidigt som dödsängesten mal under ytan. **Cornelia Beskow** ger vokal briljans åt Helens förtrogna syster Rose. :||

HEGGIE: DEAD MAN WALKING

Premiär 24 januari, besökt föreställning 5 februari 2017.

Dirigent: Sebastian Lang-Lessing

Regi: Orpha Phelan

Scenografi och kostym: Nicky Shaw

Koreografi: Lynne Hockney

Ljusdesign: Mark Jonathan

Solister: Hanne Fischer, Johan Reuter, Susanne Resmark, Cornelia Beskow.

www.kglteater.dk

Scen ur *Dead Man Walking*

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

VÄJ MELLAN TRE FANTASTISKA UPPLEVELSER

Vi presenterar 2017 års lyxkryssningar

M/S ROYAL CROWN***** kryssning på Donau till Svarta havet

4-12 augusti 2017 BUDAPEST – CERNAVODA, 9 dagar

Ett fartyg många av er känner sig hemma på nu under nytt namn Royal Crown. Följ med på en betagande kryssning genom Östeuropa, längs floden Donaus färd mot Svarta Havet! Vi kryssar från Budapest i Ungern genom Serbien, Bulgarien och Rumänien till Donaus utflöde i Svarta Havet och erbjuder många spännande strandhugg och utflykter till platser som inte hör till de vanliga turistmålen. Givetvis kommer ni att få avnjuta konserter ombord. Reseledare: Tomas Svendén

Sensationell resa på Donau!

Donaukryssning med M/S ROYAL CROWN*****

12-21 augusti 2017 CERNAVODA
(Svarta Havet) – BUDAPEST, 10 dagar

Välkomna att följa med på en annorlunda kryssning genom Östeuropa längs floden Donaus färd från Svarta Havet, Donaus utflöde i Svarta Havet! Sträckan till Budapest i Ungern genom Rumänien, Bulgarien och Serbien är öppen för kryssningstrafik och erbjuder många spännande strandhugg och utflykter till platser som inte tillhör de vanliga turistmålen. Musikprogram ombord.

KLASSISKA DONAU

26 augusti-2 september 2017 PASSAU (Vilshofen) – BUDAPEST,
8 dagar

En fantastisk musikkryssning i lyxig miljö, KLASSISKA DONAU!

PASSAU-LINZ-SALZBURG-MELK-WIEN-BRATISLAVA-BUDAPEST

Se hela programmet dag för dag på www.yournexttour.com

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

KÄRLEKS KRIGET

Nyskriven opera
av Paula af Malmberg Ward
och Mathias Clason efter
Ebba Witt Brattströms bok
"Århundradets Kärlekskrig"

Dirigent FREDRIK BURSTEDT

Regi NIKLAS HJULSTRÖM

Ljusdesign JIMMY SVENSSON

Libretto, scenografi och kostym

MATHIAS CLASON

Hon PERS ANNA LARSSON

Han LARS ARVIDSON

Ivona AMELIA JAKOBSSON

VATNÄS KONCERTLADA

6/7 • 7/7 • 8/7 • 9/7 2017

BILJETTER OCH INFO

WWW.KONCERTLADAN.SE • SILJAN.SE • WWW.VISITDALARNA.SE

RESAN TILL

Reims

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: THOMAS PETRI

Gioachino Rossinis mycket udda opera *Resan till Reims* har sina dramaturgiska likheter med Tintinalbumet *Castafores juveler*. Där bygger Hergé gång på gång upp spänningen via typiska deckar- och serieklichéer, men varje gång får allt en naturlig och banal förklaring. Till slut visar sig att inget har hänt. Rossini gjorde likadant i sitt beställningsverk inför Karl X:s kröning i Reims 1825. En disparat samling kröningsgäster från olika länder blir strand-satta på ett värdshus och missar kröningen. Rossini laddar upp med alla tänkbara operaklichéer och bygger upp förväntningar som aldrig infrias. Musiken skildrar engagerat och virtuost en icke-handling. Här sker ingenting men på det musikaliskt mest praktfulla vis. Rossini driver både med sig själv och den högförnäma publiken vid kröningsfestligheterna.

Efter att ha återuppväckts vid Rossinifestivalen i Pesaro 1984 har *Resan till Reims* fått ett nytt om än begränsat sceniskt liv. I Sverige är den framför allt känd genom David Radoks roliga uppsättning i Göteborg 1997. Den återkom fyra år senare i Köpenhamn, och jag minns den danska versionen som ännu roligare än den i Göteborg. Nu är det dags igen i Köpenhamn, och även nu har man hämtat en uppsättning utifrån. **Damiano Michielettos** egensinnigt uppfinningsrika variant hade premiär i Amsterdam för två år sedan och realiserades nu av hans holländska dramaturg **Meisje Barbara Hummel**.

Här befinner vi oss i ett modernt konstgalleri. Vårdshusvärdinnan Madame Cortese är en mondän och arrogant galleriägare – på alla vis briljant gestaltad av **Henriette Bonde-Hansen**. Gästerna är figurer som kliver ut ur tavlorna och bebländar sig med besökare och personal. Den själfulla poetissan Corinna är en konststudent, ivrigt avbildande olika målningar – hennes två arior hör till operans svagare nummer men sjungs stabilt och behagfullt av **Anke Briegel**.

Sammanblandningen av tavelgestalter och publik ger upphov till en rad ibland mycket – ibland mindre – roliga sketcher. Dräplig är den scen där en rad kända personer ur konstens historia kommer in på scenen för att förvånat betrakta sig själva, en kubistisk Picasso-dam, en grotesk Botero-figur, van Gogh med bandage för örat, den

lilla Velázquez-infantinnan, en Magritte-herre med plommonstop med flera. Någon ny handling har däremot Michieletto inte lyckats åstadkomma, det är snarast fråga om en absurdistisk revy. Uppsättningens sceniska tour de force är slutet när de lösläppta tavelfigurerna tillsammans med kör och statister inom en stor ram grupperar sig till en storslagen tableaux vivant minutiöst kopierad efter François Gérards paradmålning från Karl X:s kröning.

Det är musiken, framför allt den virtuosa sången, som givit *Resan till Reims* nytt liv. Verket kräver åtminstone fjorton fullfjädrade solister, och alla tillsammans framför de operans särklassigt mest spektakulära nummer, av Rossini kallat "Gran pezzo concertato a 14 voci", en härlig ensemblescen som kan drivas upp till ännu större briljans än här. Den art av tyngdlös teknisk suveränitet som Rossini kräver uppnåddes egentligen, förutom av Henriette Bonde-Hansen, bara av **Rebeca Olvera** som grevinnan Folleville och av den erfarna **Nicola Ulivieri** som Don Profondo – honom såg jag i samma roll i Pesaro redan 1999. Men det sjöngs ändå utmärkt också på andra håll, t.ex. av **Elisabeth Jansson** som den polska grevinnan Melibea och av den utpräglade Rossinitenoren **Levy Sekgapane** som greve Libenskof.

Det Kongelige Kapel är inte så Rossinirutinerat, vilket hördes, och den förträfflige **Thomas Søndergård** kan arbeta vidare på finslipningen en del. :||

ROSSINI: RESAN TILL REIMS

Premiär 12 mars 2017.

Dirigent: Thomas Søndergård

Isensättning: Damiano Michieletto

Regi: Meisje Barbara Hummel

Scenografi: Paulo Fantin

Kostymdesign: Carla Teti

Ljusdesign: Alessandro Carletti

Solister: Anke Briegel, Elisabeth Jansson, Rebeca Olvera, Henriette Bonde-Hansen, Levy Sekgapane, Nicola Ulivieri.

www.kglteater.dk

Barbara Hannigan, Ivan Ludlow och Sergei Leiferkus

Lulu

HAMBURGISCHE STAATSOPER • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MONIKA RITTERSHAUS

Alban Berg hann aldrig fullborda sin andra opera *Lulu*. Två akter blev färdiga, men av den tredje och sista akten är bara inledningen instrumenterad, resten finns endast i particell. **Friedrich Cerhas** fullbordande av tredje akten har dock allmänt accepterats som rimlig och är den som sedan 1979 i allmänhet spelats. Men alla är inte nöjda med Cerha. I **Christoph Marthalers** och **Kent Naganos** version i Hamburg hade man valt en annan väg. Tredje akten framfördes också här, dock inte enligt Cerha utan enbart i Alban Bergs particellversion på piano och violin. Particellen är nämligen, förutom de inledande färdiginstrumenterade takterna, noterad som ett klaverutdrag och också med explicit markering av en soloviolin- och en solopianostämma. Dessutom finns angivet positivmusik i början av sista scenen.

Det är alltså Alban Bergs ”toner i sig” som styr sista akten i denna *Lulu*-version, och resultatet blir jämfört med Cerhas förslag ganska annorlunda. Särskilt Parisscenen blir ödslig, avskalad, och spontant känner jag just inte igen mig. Men på slutet har man gjort ett mycket överraskande tillägg. Självt hade jag undvikit att läsa om uppsättningen i förväg och anade inte vad som komma skulle.

Sedan *Lulu* mördats av Jack uppskäraren och han konstaterat att ”das war ein Stück Arbeit”, träder här en ensam violinist fram på scenen, och jag hajar förbluffat till när hon intonerar de uppåtstigande kvinter som inleder Alban Bergs violinkonsert. Sedan följer konserten som en rent instrumental final på operan, endast mycket diskret sceniskt ackompanjerad av fyra figuranter plus *Lulu* själv i

bakgrunden. Vad vi får höra är alltså det som Berg skrev i stället för att fullborda *Lulu*. Det var ju efter att ha chockats av den blott artonåriga Manon Gropius död som Berg lade arbetet med instrumentationen av *Lulus* tredje akt åt sidan för att i stället skriva denna violinkonsert ”till minnet av en ängel”. Sedan avled han själv av blodförgiftning innan han hann återuppta arbetet med operan.

Det tyder på stort förtroende för publikens receptionspotential att mellan halv elva och elva på kvällen efter tre och en halv timme opera också lägga till violinkonserten som ett slags epitaf över *Lulu*. Självt har jag dock aldrig drabbats så till den grad av denna gripande konsert, mycket starkt gestaltad av en av Tysklands främsta violinister, **Veronika Eberle**, framlyft av ett genomlyst och precist musicerande under Kent Naganos ledning. Men passar verkligen violinkonserten som slutpunkt till dramat om den inte direkt änglalika *Lulu*? Det kan man ha åsikter om, men musiken i sig liksom framförandet hade sådan övertygelsekraft att jag för min del bara kapitulerade.

Uppsättningen dominerades ändå totalt av *Lulu* själv, gestaltad av fenomenet **Barbara Hannigan**. Hon har de senaste åren väckt uppseende i hela musikvärlden, inte bara för sin exceptionella röst utan också för sin förmåga att sjunga svåra vokala partier och dirigera en symfoniorkester samtidigt. Liksom för hennes satsning inte på klassiska operaroller utan framför allt på ny musik. Hon har t.ex. gjort sångcykeln *Let me tell you*, som den danske tonsättaren **Hans Abrahamsen** skrivit för henne, till en världssuccé.

Scen ur Lulu

Hennes tyngdlösa bemästrande av Lulus extrema parti är i sig häpnadsväckande. De plötsliga höjdtönerna kommer inte bara med absolut precision utan också med skiftande klangfärg allt efter situation och känsla, stålblankt eller sammetsmjukt, passionerat eller iskallt. Barbara Hannigans vokala uttryckspektrum är enormt. Men hennes totalgestaltning av rollen är bara delvis vokal. Hannigans fysiska utspel kunde ha gjort både balettdansöser och elitgymnaster gröna av avund. Redan i den första scenen hos målaren gör hon den ena baklängeskullerbyttan efter den andra ner från ett podium allt medan hon obesvärat sjunger vidare. Så fortsätter det. Hennes fysiska och vokala smidighet är totalt integrerade med varandra på ett sätt som jag aldrig upplevt eller hört talas om förr. Det är överväldigande.

Christoph Marthaler har klokt nog anpassat sig efter denna naturkraft men ser i övrigt dramat som ett slags spöksönd, där figurerna uppenbarar sig, rör sig somnambult och försvinner igen i **Anna Viebrocks** som alltid strängt uppbyggda men litet småstökiga och brungrå scenografi. Lulu verkar gentemot Dr Schön fungera som en vampyr sprungen ur August Strindbergs eller Edvard Munchs föreställningsvärld.

Dr Schön sjunker ihop alltmer under hennes inflytande, och när hon skjuter honom är han närmast bara ett utsuget vrak. **Jochen Schmeckenbecher** sjunger dock med kraft och klarhet. Schöns son Alwa är egendomligt nog försedd med en Harry Potteraktig rödkrullig peruk och ser ut som en lätt förvuxen skolgosse.

Samtidigt förser honom **Matthias Klink** med en nyanserad uttrycksrikedom som inte riktigt stämmer med denna barnsliga apparition. Det finns också andra inslag vars innebörder blev fördolda för mig, som fyra irrelevanta figuranter och en del egendomliga fingerymnastiska övningar.

Anne Sofie von Otter är som Geschwitz utspökad som en gammal brittisk suffragett eller frikyrkopredikant. Hon uppträder länge sömngångaraktigt, vilket ger en stark effekt när hon plötsligt, i alla sista scenen, bryter sig ut ur sin drömvärld och förtvivlat bekänner sin kärlek till Lulu. von Otter gestaltar som alltid sin roll med yttersta vokala precision. Den danske tenoren **Peter Lodahl** gör målaren med vokalt schwung, och **Sergei Leiferkus** har pregnans i stämman som Schigolch, men Marthaler verkar inte ha någon idé bakom denna egenartade gestalt. Jag har aldrig sett en Schigolch så marginaliserad förr. :||

BERG: LULU

Premiär 12 februari, besökt föreställning 18 februari 2017.

Dirigent: Kent Nagano

Regi: Christoph Marthaler

Scenografi och kostym: Anna Viebrock

Ljus: Martin Gebhardt

Solister: Barbara Hannigan, Jochen Schmeckenbecher, Anne Sofie von Otter, Matthias Klink, Peter Lodahl, Sergei Leiferkus.

www.staatsoper-hamburg.de

SOPRAN

SONYA YONCHEVA

"She is the most brilliant Violetta since Maria Callas."
- Die Welt

ANTOINE PALLOC, PIANO

"Ms. Yoncheva is the one I'd seek out, not matter what she does"
- New York Times

15.8.2017 19:00
KONSERTHUSET, ÅBO
48,50 / 27,50 €

Biljetter:
www.ticketmaster.fi

© GREGOR HOHNBERG / SONY MUSIC ENTERTAINMENT

ÅBO MUSIKFESTSPEL, FINLAND
9.-19.8.2017

TMJ.FI

The Importance of Being Earnest

OPERA PÅ VADSTENA SLOTT
21 JULI - 9 AUG 2017

Vadstena-Akademien

Tonsättare: B Tommy Andersson

Librettist: William Relton

Biljetter: vadstena-akademien.org

Tips! Boka ett Operapaket på Vadstena Klosterhotel

© PHOTO SCALA, FLORENCE, SARONY, NAPOLEON.1882

THE GREEK PASSION

Opera av BOHUSLAV MARTINŮ efter NIKOS KAZANTZAKIS roman CHRIST RECRUCIFIED

14 SEPTEMBER - 28 OKTOBER

DIRIGENT Johannes Gustavsson REGI Mira Bartov

BILJETTER 054-21 03 90 • www.wermlandopera.com

TEATERPAKET från 1 255:-/person. Del i dubbelrum, operabiljett, supé och frukostbuffé.

EST. 1975
WERMLAND
OPERA
CONCERT OPERA MUSICAL

Aladdin

STAATSTHEATER BRAUNSCHWEIG • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: VOLKER BEINHORN

En för svenskt vidkommande smått sensationell operahändelse gick av stapeln i mars på Staatstheater i Braunschweig – premiären på **Kurt Atterbergs** opera *Aladin*. Ett mindre tyskt operahus återupptäcker och satsar resurser på ett komplett sceniskt framförande av ett svenskt operaverk, spelat endast i två uppsättningar tidigare, senast 1941! Dessutom en opera av en kompositör som länge varit persona non grata av musikaliska såväl som moraliska bevekelsegrunder. Hur har detta gått till?

Samtidigt som Atterbergs orkestermusik under senare år fått en entusiastisk renässans, har hans tvivelaktiga förhållande till Tredje riket noggrant kartlagts och analyserats av forskare som Petra Garberding, Claes Jacobson och nu senast Anders Carlberg. Redan två decennier före det nazistiska maktövertagandet hade Atterberg haft nära kontakter med det tyska musiklivet och han hade flera av sina mest betydande framgångar där. Det råder inget tvivel om att tonsättaren inte kunde ta avstånd från den regim, vars företrädare så generöst uppmuntrade hans skapande. Tvärtom, hans höga positioner i både tyska och svenska musikorganisationer gjorde att han entusiastiskt, mer eller mindre medvetet, verkade för den nazistiska musikpolitiken.

Gemensamt för Atterberg och nazismens musikideologi var hatet mot modernismen. Atterbergs nationellt folkmusikaliskt förankrade senromantik, förhöjd och förädlad av den tyska symfonitraditionen, gjorde honom till den perfekta musiklakejen. I Tyskland var han sedd som Nordens Richard Strauss. Det kan man säkert ha delade meningar om, men likheter finns i ett envist fasthållande av en

förgången musikstil och oförmåga eller ovilja att i sitt skapande införliva och behandla sin samtid.

Det var också i Tyskland som Atterbergs sceniska verk nådde sina största framgångar. Alltifrån hans första opera, *Härvard Harpolekare* (1919), kommer hans operor, efter premiärer på Stockholmsoperan, att spelas i flera av de mindre tyska operahusen. Just i Braunschweig fick hans mest kända opera en omjubilad premiär 1936, *Fanal* eller *Flammendes Land* (med arian "I männer över lag och rätt", det enda som man under gångna halvseklerna haft möjlighet att höra genom Jussi Björlings insjungning).

Texten, ursprungligen skriven på tyska, av **Bruno Hardt-Warden** och **Ignaz Michael Welleminsky** (makarna Atterberg översatte själva operan till svenska inför urpremiären i Stockholm) bygger på sagan om Aladdins underbara lampa i *Tusen och en natt*. Aladin får se den sköna prinsessan Laila, dotter till Nazzredin, sultanen i Samarkand och fångas av hennes skönhet. Med hjälp av den underbara lampan som han fått tillgång till genom en blind tiggare, som han förbarmat sig över, kommer Aladin att slutligen få den sköna Laila, trots hårt motstånd från rivalen stormogulen Muluk.

Vid urpremiären på Stockholmsoperan 1941 framstod verket som otidsenligt och inaktuellt, inte bara genom sin världsfrånvända sagomiljö utan framförallt för att den i sin senromantiska stil ansågs passé och därför inte stod högt i kurs bland de tongivande i det svenska musiklivet.

Selçuk Hakan Tıraşoğlu and Oleksandr Pushniak

Scen ur Aladin

I Chemnitz, där *Aladin* gavs senare samma år, blev den däremot mycket väl mottagen och skulle ha kunnat fortsätta sitt segertåg – om inte kriget och sedan Atterbergs sjunkande status förpassat hans musik till det ospelbaras skräpkammare. Så här tyckte man i Chemnitzer Tageblatt: ”Med klokt tillämpade medel av överdrivna intervall, ovanliga tonföljder, grälla kvart- och kvintgångar, bisarrt blandad orkesterklang trollar Atterberg fram en värld ur *Tusen och en natt* ... men Atterberg utmattar sig inte i det tonmåleriska ... om och om igen låter han sköna melodier blomma upp”.

Det var symfonikern Atterberg som gjorde att ledningsteamet i Braunschweig med operaansvarige **Philipp Kochheim** i spetsen började intressera sig för svenskens operor och fann denna som de menar bortglömda pärla. Här har regissören och scenografen **Andrej Woron** förvandlat den underbara lampan till en blåglimrande trolltärning. Scenografen utgörs också av en kub på vridscenen, som förvandlas till sagans olika miljöer, stadsvyer, sultanpalats och hemliga underjordiska grottor. Kostymerna är en blandning av exotisk orientalism med kopplingar till nutiden. Här kan man bland den Erdoganliknande sultanens gäster se både en Angela Merkel och en Donald Trump. Är det rent utav den amerikanske presidentens operadebut?

Det internationella sängarlaget når genomgående en högre nivå än vad som vanligtvis råder i Tysklands många mindre operahus. Den Parsifalliknande titelrollen fordrar en hjältetenor. Efter en viss nervositet inledningsvis klingade det fritt och potent hos sydkoreanen **Michael Ha**. Fransyskan **Solen Mainguené** var en sagolikt förtrollande Laila, den ukrainske barytonen **Oleksandr Pushniak** gav the bad guy Muluk en Scarpialik skärpa. Bäst av

allt den turkiske basen **Selçuk Hakan Tıraşoğlu**, som gjorde den blinde tiggaren med en pondus som borde göra honom efterfrågad i Wagnerroller på än mer prestigefyllda scener. Men det som mest bidrog till att ge Atterbergs opera en sådan succéartad återfödelse var dirigenten **Jonas Alber** som tillsammans med Staatsorchester Braunschweig lyfte fram det ymniga och detaljrika partituret.

Skulle ett eventuellt framförande i Sverige tas emot lika snällt som det i Stockholm 1941? Det får vi nog aldrig veta. Med det stränga kvalitetstänkande som präglar repertoarpolitiken på svenska operascener är väl ett framförande inte att tänka på. Atterbergs tvivelaktiga moraliska status gör det ännu svårare. Men det vore välkommet om någon av våra högkompetenta och vidsynta dirigenter, en B Tommy Andersson eller en Tobias Ringborg, ville sätta tänderna i *Aladin*-partituret och bli lika bedårad som jag.

Jag väntar otåligt och förväntansfullt på den kommande cpo-inspelningen från Braunschweig, för att återigen få höra Atterbergs ohämmat vällustiga och utflippade klang- och melodiorgie. :||

ATTERBERG: ALADIN

Premiär 11 mars 2017.

Dirigent: Jonas Alber

Regi, scenografi, kostym: Andrej Woron

Koreografi: Martin Stieffermann

Solister: Michael Ha, Frank Blee, Solen Mainguené, Oleksandr Pushniak, Selçuk Hakan Tıraşoğlu, Justin Moore, Patrick Reyters, Yuedong Guan, Tadeusz Nowakowski.

Spelas t.o.m. 14 maj 2017. www.staatstheater-braunschweig.de

SVENSKA
WAGNER SÄLLSKAPET

BAYREUTH-STIPENDIUM 2018

Svenska Wagner-Sällskapet's Bayreuth-stipendium omfattar resa, logi och biljetter till flera föreställningar under festspelen 2018. Visning av Festspielhaus och Haus Wahnfried brukar anordnas.

Stipendiet kan sökas av sångare med intresse för Richard Wagners verk och född 1983 eller senare. Sökande bör inte vara alltför etablerad utan helst stå i början av sin karriär. Uppsjungning kommer att äga rum i Stockholm under hösten 2017 inför stipendiekommittén och sällskapet's medlemmar i samband med ordinarie medlemsmöten. Den sökande förväntas då framföra något ur Wagnerrepertoaren samt ev. ytterligare fritt valt stycke.

Skriftlig ansökan skall innehålla uppgifter om personliga data, relevant utbildning, ev. scenisk erfarenhet, repertoar och annat som sökanden önskar återropa.

Ansökan, märkt "Bayreuth-stipendiet", skall sändas till:
Svenska Wagner-Sällskapet, Box 5302, 102 47 Stockholm
alt. med e-post: wagnerstipendium@orrudden.se
senast 15 augusti 2017.

Styrelsen, Svenska Wagner-Sällskapet

EN KOMISK OPERA AV MOZART

FIGAROS BRÖLLOP

MASUGNEN HUSEBY BRUK
22.7-9.8 2017

LIBRETTO AV LORENZO DA PONTE
REGI: ÅSA ELMGREN

Studieförbundet
Läroverksamheten
Biljettkiosken EIDEHALL
Växjö kommun
Kommunens Kultur- och Fritidsförvaltning

Biljetter: smalandsoperan.se

Biljetter kan också köpas hos våra ombud:
Turistbyrå Huseby Bruk, 0470-75 20 97
Turistbyrå Tingsryd, 0477-441 64

Hotellpaket på Clarion Hotel Cardinal
i Växjö, 0470-72 28 00

Sm.Op.
smalandsoperan.se

JUSSI
BJÖRLING
MUSEET

Mitt i Borlänge

ligger museet till Jussi Björlings minne.

Se den stora utställningen!

Två våningar med bl. a. ett dussintal scendräkter.

Lyssna till Jussis många inspelningar och se honom på video!

Fördjupa dig i böckerna, klippen och programmen!

Försäljning: bl. a. stort urval av CD och DVD med Jussi.

"Av alla sångarmuseer, är Björlings bäst"
(The Gramophone)

Juni-augusti: mån-fre 11-17, lör & sön 11-15
(midsommarafton och midsommardagen stängt)
Övriga året: tis-fre (utom helgdagar) 12-17

Borganäsvägen 25, 784 33 Borlänge
Tel 0243-742 40, e-post: jussibjorlingmuseet@borlange.se
www.borlange.se/jussibjorling

FÖRSVUNNEN!

EN LEVERINGEN!
MOZART

ÅRSTA TEATER • 16 JUNI - 9 JULI
KAMRATERNA opera.

kamraterna.com

LOHENGRIN

OPÉRA BASTILLE, PARIS • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: E. BAUER

Konventionella uppsättningar av *Lohengrin* brukar framställa den manlige riddaren som en besviken men ärrad riddare och Elsa som kvinnan som frågar för mycket och därför är skulden till Lohengrins öde. Regissören **Claus Guth** går längre än så. Den *Lohengrin* som han har satt upp i Paris visar en värld där både Lohengrin och Elsa är trasor, de är vid vägs ände och sammanbrottet är betydligt närmare än någon som helst form av religiös, politisk eller annan förlösning.

Christian Schmidts scenrum är inspirerat av Semperdepot i Wien, en byggnad från 1870-talet som fungerade som lagerlokal för teaterscenografier. I dag hyser huset Atelierhaus der Akademie der bildenden Künste. De höga valven och våningsplanen med ett slags loftgångar fungerar som ett stort, borgerligt och borgliknande hem för Telramund, Ortrud och Elsa. Bland de tunga möblerna växer också ett träd, som har en del av scenografin från *Valkyrian* hamnat i huset.

Guth förlägger handlingen till Wagners samtid, en smula löst förvisso, men en bra bit från Patrice Chéreaus industrialiserade Wagnervärld i *Nibelungens ring* och inte riktigt så intimt som Staffan Valdemar Holm gjorde i *Ringens* på Stockholmsoperan. De politiska intrigerna som Ortrud och Telramund iscensätter ekar hos Guth av Wagners egna politiska förvecklingar. Hans stöd för de radikala i Dresden 1849 gjorde det svårt för honom att få *Lohengrin* uppförd.

Regin låter oss möta personerna vid en extrem brytpunkt. Elsa är nära sammanbrott, hon svimmar vid minsta känslorörelse och hallucinerar vid flera tillfällen fram sin döde bror, som glider förbi med en svanvinge fäst på ryggen. När Lohengrin väl uppenbarar sig så är han rätt darrig, en osäker man som irrar likt den flygande holländaren. Mot slutet, när han väl lyckas döda Telramund, skakar han som ett asplöv, knäckt på gränsen till självmordets rand.

Kropparna må skälva, men rösterna i denna uppsättning är av högsta kvalitet. **Jonas Kaufmann**, som nog en del oroat sig för efter alla inställda engagemang under fjolårets sista månader,

däribland Nobelkonserten i Stockholm, visade inga tecken på begränsningar. Fraseringen, diktionen och den täta, mjuka rösten glider ut i salongen som flytande guld. ”In fernem Land” blev något av kvällens musikaliska höjdpunkt. Han hör till den lilla kategori sångare vars röster man söker härbärgera varje ton av.

Stark insats gör också **René Pape** som kung Henrik. Rösten har en närvaro och svärtan en sammetsliknande timbre. **Edith Haller**, som med mycket kort varsel ersatte Martina Serafin som Elsa, sprack en gång i sista akten, vilket naturligtvis renderade henne en handfull burop från publiken vid applådtacket. Men vid sidan av den fadäsen gjorde hon en bra insats, sceniskt säker och med en sopran som är stark och fokuserad, men kanske aningen spetsig emellanåt. **Evelyn Herlitzius** Ortrud var rent farlig med sin attackerande mezzosopran, en nästan Medevaliknande gestaltning med lismandet som extra egenskap.

Tomasz Koniecznys Telramund – även han ett sent inhopps – gav rollen en mäktig röst, stark med god bärkraft och under **Philippe Jordans** ledning blev orkesterklangen både sammanhållen och mjuk. Det finns ju ett drag hos franska orkestrar att ta vara på det melodiska, emellanåt på bekostnad av det dramatiska. Det senare kan naturligtvis ses som trick och flirt, men sådant ägnar sig inte Jordan åt. **••**

WAGNER: LOHENGRIN

Premiär 18 januari, besökt föreställning 24 januari 2017.

Dirigent: Philippe Jordan

Regi: Claus Guth

Scenografi och kostym: Christian Schmidt

Ljus: Olaf Winter

Solister: René Pape, Jonas Kaufmann, Edith Haller, Evelyn Herlitzius, Tomasz Konieczny, Egils Silins, Hyun-Jong Roh, Cyrille Lovighi, Laurent Laberdesque, Julien Jogue, Irina Kopylova, Corinne Talibert, Laetitia Jeanson, Lilla Farkas.

www.operadeparis.fr

Martina Serafin och Jonas Kaufmann

Così fan tutte

PALAIS GARNIER, PARIS • RECENSENT: CLAES WAHLIN • FOTO: AGATHE POUPENEY

När **Anne Teresa De Keersmaekers** danskompani Rosas gästade Dansens Hus i februari med *Golden Hours (As you like it)*, blev resultatet rätt stumt. Detta berodde inte bara på att musik saknades, utan att kontrasten mot lättheten i *Så som ni behagar*, pjäsens rörliga och kvicka dialog, stod i alltför skarp kontrast till De Keersmaekers försök att översätta orden till kropp. Shakespeares *As you like it* (Som ni behagar) beskrivs ofta som hans mest Mozartliknande pjäs. Och kanske är det just musik och röst som krävs för att De Keersmaecker ska komma till sin rätt.

I ett helt vitt och tomt rum – premiärpubliken var inte förtjust över scenografin – sätter De Keersmaecker *Così fan tutte*s handling i spel. Varje roll är dubblerad, en sångare och en dansare (från Rosas). Dramatiken sker inte så mycket mellan rollerna, som mellan varje rolls dubbleringar. Kropp möter röst, vad som sjungs uttrycks också av den frikopplade kroppen.

Helt vitt är nu inte scenrummet. På golvet finns ett antal geometriska figurer, dragna med streck i olika färger och som påminner om det sena 1700-talets alkemi och därmed om upplysningen. Regissören ser operan som balanserande på gränsen mellan revolution och död. Tillkomståret 1790 är bara ett år efter den franska revolutionen och Mozart dör 1791. Så när någon liknar sin olycka vid döden, då faller hennes kroppsroll i golvet och vrider sig i plågor. Längre framförs operan bara genom att sångarna och dansarna bildar en halvcirkel vid scenkanten, dansaren kan bryta sig ur och göra sitt solo under sin sångarkollegas aria.

Vartefter vidgas scenerierna, och märkligt nog så skapas ett fokus på handlingen som sällan sker. Intrigen, förvisso allt annat än

komplicerad i sin eleganta symmetri (ännu ett skäl till de alkemiska mönstren på golvet), blir här glasklar. Kanske beror det på att vi får just dubbla uttryck, en aria vars ord förtydligas av kroppens reaktion. Kvinnorollerna blir starka, de har minst lika stor auktoritet som männen, ja, rent av större. I programboken – i Paris handlar det verkligen om böcker – skriver regissören att den kvinnoosyn som Mozart och Da Ponte här presenterar är så radikal att den inte skulle nå till verkligheten förrän på 1960-talet.

Solisterna är väl samsjungna. **Michèle Losiers** Dorabella har en mjuk, fin stämma. **Ginger Costa-Jacksons** spotska Despina är kanske den som stjal mest uppmärksamhet med sin vokala elasticitet och konturskarpa scennärvaro. **Philippe Slys** Guglielmo och **Frédéric Antouns** Ferrando kompletterar varandra och har båda goda Mozartröster. Mjukt, dynamiskt och elegant blir denna legering av musik och rörelse något enastående där **Philippe Jordan** står för lyhörda insatser gentemot sångarna. :||

MOZART: COSÌ FAN TUTTE

Premiär 26 januari 2017.

Dirigent: Philippe Jordan

Regi och koreografi: Anne Teresa De Keersmaecker

Scenografi och ljus: Jan Versweyeld

Kostym: An D'Huys

Solister: Jacquelyn Wagner, Michèle Losier, Frédéric Antoun, Philippe Sly, Paulo Szot, Ginger Costa-Jackson.

Dansare: Cynthia Loemij, Samantha van Wissen, Julien Monty, Michaël Pomeroy, Boštjan Antončič, Marie Goudot.

www.operadeparis.fr

Billy Budd

TEATRO REAL, MADRID • RECENSENT: SVEN ÅKE HEED • FOTO: JAVIER DEL REAL

Att tåg och rår, som fortfarande utgör stommen i all scenteknik, ursprungligen härstammar från de gamla segelfartygens tid, det vet var och en som gjort en rundvandring bakom scenen på Drottningholms Slottsteater. Den brittiska regissören **Deborah Warner** har tagit fasta på just detta när hon låter den nakna scenen med sina lodräta respektive vågräta linjer utgöra spelplatsen i **Benjamin Brittens** *Billy Budd* från 1951. Dess tragiska historia utspelar sig ombord på det brittiska segelfartyget *The Indomitable* under kriget mellan England och Frankrike i efterdyningarna av franska revolutionen.

Det är inget enkelt verk att iscensätta. Personalstyrkan i uppsättningen på Teatro Real i Madrid räknar sjutton solister, sextio korister, trettio skådespelare eller dansare, samt en barnkör, d.v.s. över etthundra personer på scenen samtidigt under större delen av operan. Att det handlar om ett verk som kräver enbart manliga artister gör det praktiskt taget omöjligt att integrera i repertoaren på vilket operahus som helst. Därför förblev det länge sällan spelat och fick inte sin Sverigepremiär förrän 2013 på Göteborgsoperan med Peter Mattei i titelrollen.

Den tomma scenen på Teatro Real fylls av nakna, svettiga och blodiga män, som lever till sjöss under omänskliga förhållanden. Att det uppstår spänningar inom kollektivet är ofrånkomligt. Att tala om mobbning och pennialism vore en underdrift. Från första ögonblicket till det sista i denna uppsättning är spänningen högst påtaglig, för att inte säga påträngande, och däck och andra utrymmen på skeppet som elektrifierade.

Berättelsen om den unge, vackre och kraftfulle, men samtidigt oskuldsfulle Billy Budd – ursprungligen en kortroman av **Herman Melville** – ställer frågan om gränsen mellan gott och ont, oskuld och skuld, kärlek och hat, men lämnar svaret öppet. Det finns inget enkelt svar, ingen modell i svart och vitt. Relationerna snävar in kring en triangel bestående av, förutom Billy (**Jacques Imbrailo**),

den ondskefulle John Cleggart (**Brindley Sherratt**) och den unge, oerfarne kaptenen Edward Fairfax Vere (**Toby Spence**). Det finns en erotisk attraktion hos Billy som inte lämnar någon likgiltig.

Cleggart beslutar sig för, av rädsla för de känslor som Billy väckt hos honom och av rädsla för att avslöja sin egen homosexualitet, att knäcka Billy. Men Billy slår ifrån sig och råkar på första slaget döda Cleggart. Att det är en olyckshändelse är uppenbart, men Vere som enda vittne är för feg för att stå för det han sett med egna ögon, och Billy döms till döden genom hängning. När Vere som åldrad sjökaptan ser tillbaka på sitt liv återkommer han ständigt till händelsen med Billy Budd som offrades. För vad? Vere känner igen sig i Cleggart, i de känslor som drev honom att vilja förgöra Billy, det förbjudna objektet för bådas begär.

Förutom regissören Deborah Warner måste koreografen, danske **Kim Brandstrup**, nämnas, vars förtjänst det är att ha tagit fram kollektivets rörelser, som med rasande kraft förmedlar stämningar ombord. Bland solisterna sjungs samtliga större roller av engelsmän, vilket gör att diktionen är glasklar och lätt att följa utan hjälp av textmaskin, som dock finns på både engelska och spanska. **Ivor Bolton** dirigerar Teatro Reals egen orkester och kör, som här kan sägas spela något av en huvudroll. :||

BRITTEN: BILLY BUDD

Premiär 31 januari, besökt föreställning 25 februari 2017.

Dirigent: Ivor Bolton

Regissör: Deborah Warner

Scenografi: Michael Levine

Kostym: Chloë Obolensky

Ljusdesign: Jean Kalman

Koreograf: Kim Brandstrup

Solister: Jacques Imbrailo, Brindley Sherratt, Toby Spence, Thomas Oliemans, David Soar, Clive Bayley.

www.teatro-real.com

Jacques Imbrailo som Billy Budd

La ciudad de las mentiras

TEATRO REAL, MADRID • RECENSENT: SVEN ÅKE HEED • FOTO: JAVIER DEL REAL

Teatro Real i Madrid har nyligen haft premiär på en nyskriven opera av den spanska tonsättaren **Elena Mendoza**, född i Sevilla, men numera bosatt och verksam i Berlin. *La ciudad de las mentiras* (*Lögnernas stad*) är ett beställningsverk, det sista som återstod av dem som förre operachefen **Gerard Mortier** var initiativtagare till före sin död. Operan bygger på fyra noveller av den uruguayanske författaren **Juan Carlos Onetti**. Samtliga berättelser utspelar sig i den fiktiva staden Santa María, vars invånare speglar mycket av spansk – och särskilt latinamerikansk – mentalitet så som vi lärt känna den i den moderna litterära traditionen i Latinamerika med dess absurdistiska övertoner.

Fyra kvinnor står i centrum och det är deras öden vi får följa, direkt eller indirekt genom kommentarer från olika människor i staden. Och skvaller i en småstad kan ibland, som bekant, närma sig den rena lögnen, vilken i vissa fall också kan utvecklas till en bekväm levnadsstrategi. Operan rymmer en del konkreta, ofta dråpliga, situationer, som inte väjer för slapstickets halsbrytande komik, med referenser till Charlie Chaplin eller Buster Keaton. Men i långa stycken består librettot av en berättande text som läggs i munnen på de olika personerna och som illustrerar livet i staden. Dramaturgiskt ligger kanske här ett av de största problemen med uppsättningen. Flera av solisterna har också talade repliker, av vilka några får karaktären av ren uppläsning.

Partituret består alltså av en polyfoni av röster, men det förutsätter även medverkan på scenen av instrumentalister i olika roller. Av de fyra kvinnorna i huvudrollerna spelar också två ett instrument, fiol respektive dragospel. De övriga två har också utbildning och erfarenhet av olika instrument samt – liksom för övrigt samtliga medverkande – en bred bakgrund inom samtida avantgardistisk musikteater. Det är, som man förstår, en handplockad ensemble som arbetat fram uppsättningen i en lång process.

Om man ska försöka beskriva musiken så arbetar den med olika uttryck, alltifrån avancerad instrumentell musik till ljud som uppstår i kroppsrörelser eller i kontakt med olika föremål. Ett exempel är det dragspel som trakteras av rollfiguren Carmen och som används i reklamen för uppsättningen. Den som väntat sig dragspelsmusik blir nog besviken, för instrumentet används genom hela föreställningen till att skapa ljud med hjälp av knackningar eller ibland genom att utan att ge ton tömma bälgan på luft, ända till sista scenen när Carmen plötsligt brister ut i ett imponerande virtuost solo.

Elena Mendoza och hennes librettist **Matthias Rebstock** utgör ett sammansvetsat team, som tillsammans också står för regin. Deras närmaste medarbetare är samtliga tyskar som ansvarar för såväl scenografi som ljus- och ljuddesign samt videoinslag. Även det sceniska är starkt influerat av samtida tysk teater. Det är uppenbart att Mendoza haft stora ambitioner med sitt musikteaterprojekt – som hon föredrar att kalla det – snarare än opera. Än är dock kanske steget långt till förverkligandet av hennes planer på att, som hon säger, skapa en helt ny musikteatergenre. ■■

MENDOZA: LA CIUDAD DE LAS MENTIRAS

Premiär 20 februari, besökt föreställning 24 februari 2017.

Dirigent: Titus Engel

Regi: Matthias Rebstock, Elena Mendoza

Scenografi: Bettina Meyer

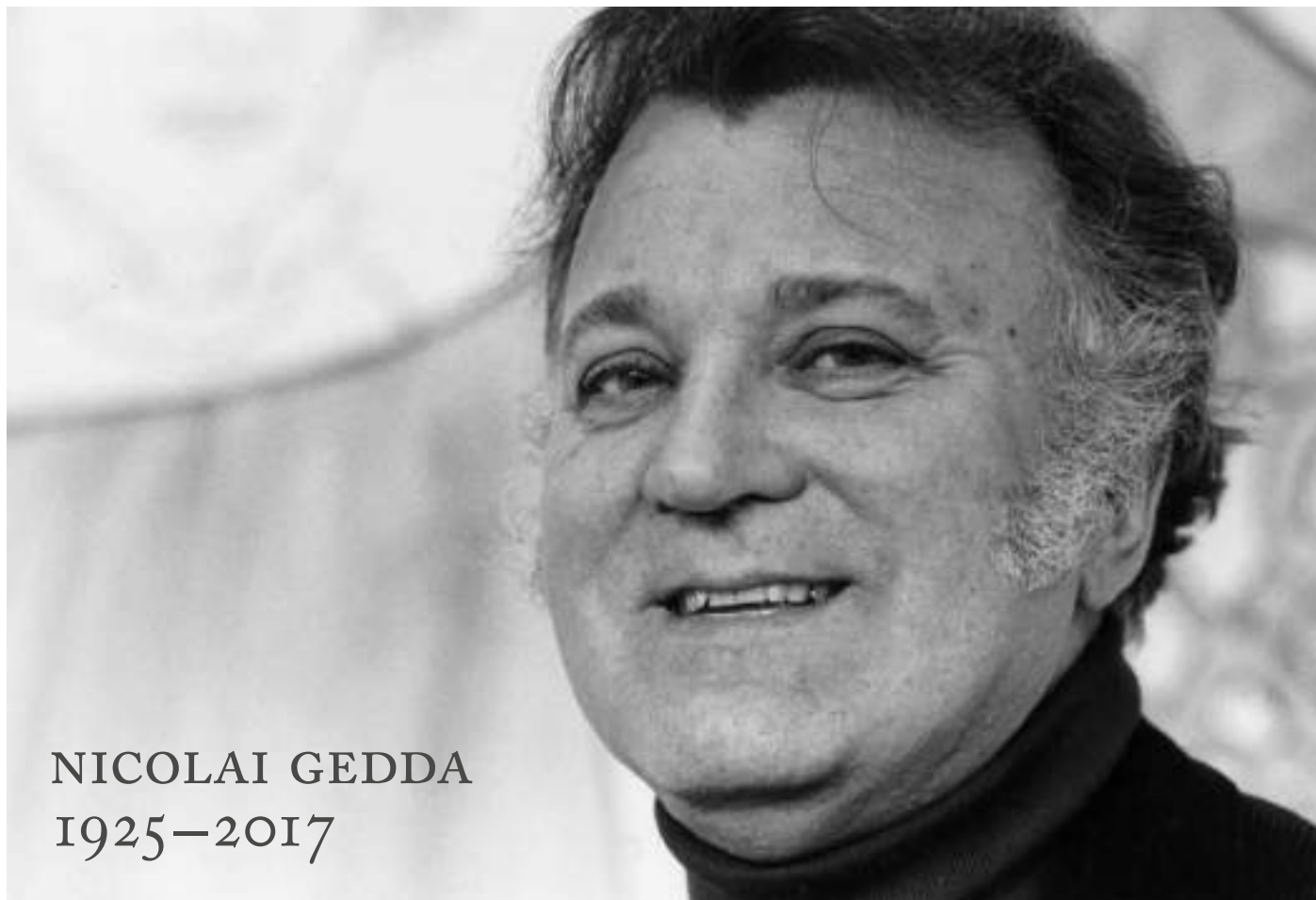
Kostym: Sabine Hilscher

Ljus: Urs Schönebaum

Ljuddesign: SWR Experimentalstudio Freiburg

Solister: Katia Guedes, Laia Falcón, Anne Landa, Anna Spina, Graham Valentine.

www.teatro-real.com

NICOLAI GEDDA 1925–2017

† Han föddes den 11 juli 1925 i Stockholm. Geddas styvfar Michail Ustinov var ryss, modern svenska, vars flicknamn Gedda valde som artistnamn. Under sin barndom bodde han flera år i Leipzig, där styvfadern var rysk-ortodox kantor. 1934 återvände familjen till Stockholm, där Gedda efter studentexamen arbetade som banktjänsteman. Samtidigt studerade han sång för Martin Öhman och genomgick därefter Operaskolan.

Debut våren 1952 som Chapelou i Adams *Postiljonen från Longjumeau* på Stockholmsoperan. Samma år gjorde Gedda den falske Dmitri i Musorgskijs *Boris Godunov* på Isaay Dobrowens gramfoninspelning, vilket blev inledningen på hans internationella karriär. Redan 1953 sjöng Gedda Don Ottavio i *Don Giovanni* på La Scala i Milano och Hüon i Webers *Oberon* på Grand Opéra i Paris. Vid festspelen i Aix-en-Provence gjorde han bl.a. titelrollerna i Rameaus *Platée* och Glucks *Orfeus och Eurydike* samt Vincent i Gounods *Mireille*. Vid festspelen i Salzburg sjöng Gedda Belmonte i *Enleveringen ur seraljen* och Ferrando i *Così fan tutte*. 1957 debuterade han på Metropolitan i New York som Faust i Gounods opera.

I mitten av 60-talet började han sjunga tyngre partier, t.ex. Lohengrin, om visserligen bara tre gånger i Stockholm, och Berlioz' *Benvenuto Cellini* i London. På Stockholmsoperan var Gedda en ständigt återkommande gäst och här sjöng han Alfredo i *La Traviata*, hertigen i *Rigoletto*, Idamante i *Idomeneo*, titelrollen i *Hoffmanns äventyr* (så sent som 1991), Lenskij i *Eugen Onegin*, Cavaradossi i *Tosca*, Rodolphe i *La Bohème* och Gustav III i *Maskeradbalen*, den sistnämnda i både Göran Genteles och Göran Järvefälts uppsättningar.

Att räkna upp Nicolai Geddas alla inspelningar går bara inte. Det är ett otal kompletta operainspelningar och flera roller gjorde han aldrig på scen som Max i *Friskyttan* (mot Birgit Nilsson), titelrollerna i *Palestrina* och *Profeten* samt Aeneas i *Trojanerna*. Spannet är stort, allt från Admète i *Alceste* till Herman i *Spader dam*. Därtill en mängd oratorier och lieder. Geddas språkbegåvning var omvittnad, minst sex språk behärskade han perfekt.

I MusikDramatik 3/98 intervjuade jag Nicolai Gedda om hans många kompletta operettinspelningar på EMI, ofta i par med Elisabeth Schwarzkopf på 50-talet och senare med Anneliese Rothenberger. Det blev 23 stycken, fast han gjorde bara två operettroller på scen: Sándor Barinkay i *Zigenarbaronen* på Metropolitan och prins Sou-Chong i *Leendets land* på Wiener Volksoper. Gedda ansåg att man måste sjunga operett som om det vore belcanto. När dessa rader skrevs lyssnade jag på den absolut bästa operettinspelningen i hela EMI-serien: *Greven av Luxemburg*, där Gedda behärskar alla schatteringar för den här genren och allt förhöjs tillsammans med den övertonsrika sopranen Lucia Popp.

Geddas memoarer *Gåvan är inte gratis* utkom 1977. Hovsångare blev han 1965 och ledamot av Musikaliska Akademien 1966. Året därpå tilldelades han Litteris et Artibus.

Nicolai Gedda blev 91 år. ☺

† Den tyske basen **Kurt Moll** har avlidit efter en längre tids sjukdom, 78 år gammal. Han var född och uppvuxen i närheten av Köln och studerade vid Kölner Musikhochschule. Efter utbildningen följde sedan engagemang i Aachen, Mainz och Wuppertal. Han fick sitt internationella genombrott som Sarastro i *Trollflöjten* vid Salzburgfestspelen 1970, vilket ledde till ett fast engagemang vid Hamburgoperan. La Scaladebut i Milano 1972 som Osmin i *Enleveringen ur seraljen*. Debut vid Bayreuthfestspelen redan 1967, men hans stora genombrott kom där som kung Marke i *Tristan och Isolde* mot Helge Brilioth och Catarina Ligendza 1974 under Carlos Kleibers ledning. Samma år gästspelade han som kungen i *Lohengrin* när Stockholmsoperan spelade Wagners romantiska opera på S:t Eriksmässan i Älvsjö. Han sjöng merparten av basrepertoaren i operor av Mozart, Wagner och Strauss. Men också Pimen i *Boris Godunov*, Seneca i *Poppeas kröning* och Eremiten i *Friskyttan*.

Kurt Moll gjorde sin amerikanska debut på San Francisco Opera 1974 som Gurnemanz i *Parsifal* – en roll som han sjöng där så sent som år 2000. Metropolitandebuten följde 1978 som Lantgreven i *Tannhäuser*, följt av Rocco i *Fidelio* och Sparafucile i *Rigoletto*.

På en mängd kompletta operainspelningar finns Moll bevarad som Fasolt i *Rhenguldet*, Ochs i *Rosenkavaljeren*, Sarastro i

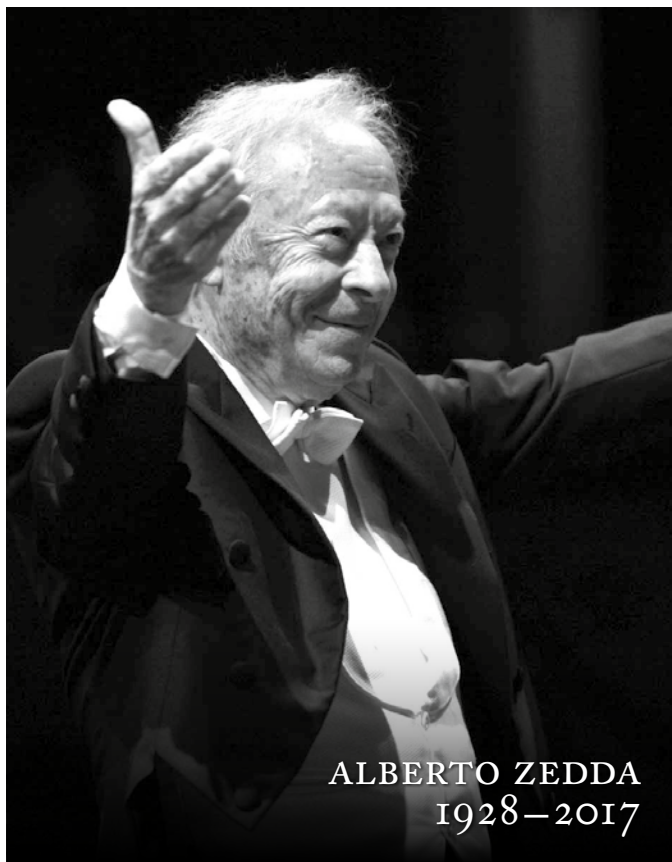
Trollflöjten, Marke i *Tristan och Isolde*, Pogner i *Mästersångarna i Nürnberg*, Lantgreven i *Tannhäuser* och i Haydns oratorium *Skapelsen*. På dvd kan han ses som Sarastro, Osmin, Gurnemanz och Ochs samt som Bartolo i *Figaros bröllop*.

Kurt Molls röst var mycket personlig och han hade ett imponerande djup som var djupare än en basso profundobas. Han var som skapt för t.ex. Wagnerrepertoaren även om han aldrig sjöng varken Hagen i *Ragnarök*, Hans Sachs i *Mästersångarna* eller Wotan. Han drog sig tillbaka från scenen 2006 genom att göra kommandören i *Don Giovanni* och nattväktaren i *Mästersångarna* på Bayerische Staatsoper i samband med att dess chefsdirigent Wolfgang Sawallisch slutade.

Själv såg jag Moll som Gremin i *Eugen Onegin* i Hamburg, Eremiten i *Friskyttan* vid ett konsertant framförande med Berlin-filharmonikerna och vid en operakonsert på Stockholmsoperan.

Moll innehade en sångprofessur i Köln. Han var Kammersänger i Hamburg, München och Wien. ■■

ALBERTO ZEDDA
1928–2017

† Den italienske dirigenten och musikforskaren Alberto Zedda har avlidit 89 år gammal. Han studerade i sin hemstad i Milano för dirigenterna Antonino Votto och Carl Maria Giulini. Zedda gjorde sin debut 1956 genom att dirigera *Barberaren i Sevilla*. Omgående började Zedda dirigera i en mängd italienska operahus och därefter tog hans internationella karriär fart med uppdrag i Bordeaux, Paris, Wien, Berlin, London, New York osv. En period var han musikalisk ledare för Festival della Valle d'Itria och även konstnärlig chef för Rossinifestivalen i Pesaro. På dåvarande Malmö Stadsteater dirigerade Zedda Rossinibuffan *Silkesstegen*.

Som musikforskare var han ansvarig för ett otal utgåvor av källkritiska operapartitur av Vivaldi, Händel, Donizetti, Bellini, Verdi, men mest känd är han för sina kritiska utgåvor av Rossiniverk. Alberto Zeddas diskografi är omfattande med främst Rossinioperor, som t.ex. *Tancredi*, *Italienskan i Alger*, *Den tjuvaktiga skatan*, *Askungen* och *La donna del lago* samt Bellinis *Beatrice di Tenda*. :||

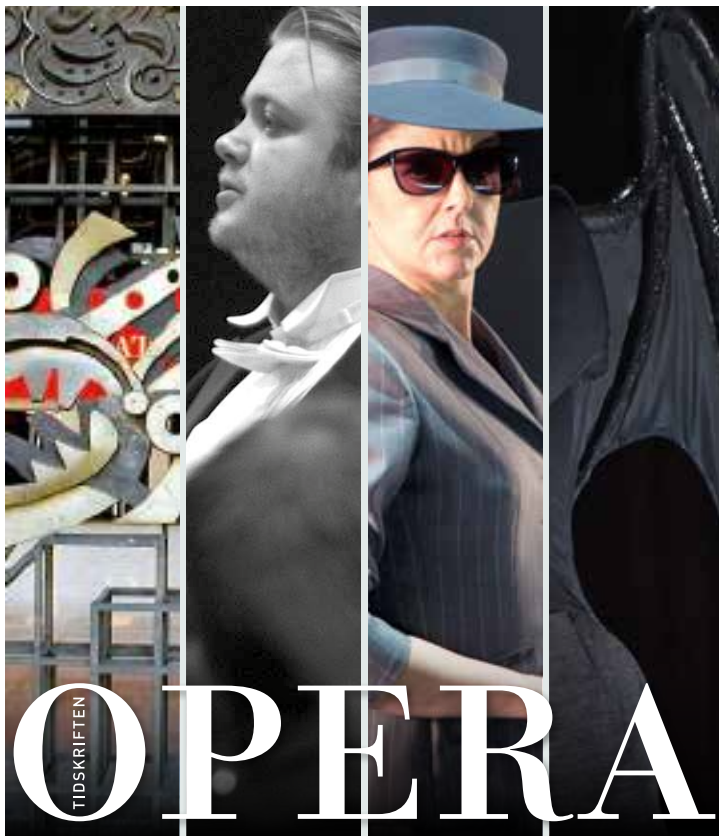

ULF BJÖRKEGREN
1937–2017

Foto: Lars Doreberg

† Tenoren Ulf Björkegren har avlidit 79 år gammal. Han föddes i Göteborg och inledde sin sångarkarriär på Stora Teatern. Han debuterade på Stockholmsoperan 1971 som Belmonte i *Enlevningen ur seraljen*. Året därpå gjorde han samma roll på Malmö Opera. Under 70-talet sjöng Björkegren ledande tenorroller i operor och operetter. Nämnas kan Pang i *Turandot* på Scandinavium 1973, där Birgit Nilsson sjöng isprinsessan och Sixten Ehrling dirigerade. Han gestaltade Nemorino i Folke Abenius uppsättning av *Kärleksdrycken* på Drottningholmsteatern och sjöng Edwin i *Csardasfurstinan*, även det en publiksuccé fast på Stora Teatern i Abenius regi. Han gjorde också rollen som Piquillo i Offenbachoperetten *La Périchole* på Södra Teatern i Kungliga Operans regi.

Ulf Björkegren avslutade sin karriär på Wermland Opera i Karlstad med att sjunga greve Almaviva i *Barberaren i Sevilla*, Pinkerton i *Madame Butterfly*, Macduff i Verdis *Macbeth*, Simon i Millöckeroperetten *Tiggurstudenten* och titelrollen i Lehár-operetten *Greven av Luxemburg*. Han var ofta anlitad i sakrala sammanhang och gjorde skivinspelningar som solist med Adolf Fredriks Bachkör, Kammarkören och Radiokören, och han samarbetade ofta med Eric Ericson, Gustaf Sjökvist och Anders Öhrwall. :|| Sören Tranberg

TIDSKRIFTEN OPERA

NR 3/2017 UTKOMMER
DEN 22 JUNI!

- ◆ Vår mångåriga medarbetare Louise Fauvelle porträtter Teatro Regio i Turin – ett av Italiens ledande operahus – och intervjuar dess chef Gastón Fournier-Facio, som är född i Costa Rica och utbildad i London.
- ◆ Frilansjournalisten Johan Tollgerdt intervjuar Mikko Franck, som sedan 2015 är chefsdirigent för Orchestre Philharmonique de Radio France i Paris.
- ◆ Theater Erfurt är ett av mycket få nybyggda tyska operahus och som dessutom har en intressant repertoar. Ingvar von Malmborg rapporterar från Erfurt – en medeltida stad med korsvirkeshus och rik på anor.
- ◆ OPERA recenserar bl.a. La Gioconda och Aniara på Malmö Opera. Vi uppmärksammar Stefan Herheims Hoffmanns äventyr i Köpenhamn. I Berlin ser vi Anna Larsson som Kundry i Parsifal och Iréne Theorin som kejsarinnan i Die Frau ohne Schatten. Dessutom Klaus Florian Vogts Tannhäuserdebut i München.

Fr. v.: Detalj från bronsgrinden vid Teatro Regio i Turin, skulptur av Umberto Mastroianni.

Micko Franck.

La Gioconda, Malmö Opera. Foto: Malin Arnesson.

Die Frau ohne Schatten, Staatsoper Berlin. Foto: Hans Jörg Michael.

16:e året **Musik i Ladan**
SKIFSLADAN, UPPSÄLJE, DALA-JÄRNA

Anders Emilssons komiska kammaropera

Kejsarens nya kläder

I rollerna: Daniel Viklund *Kejsaren*
Jeanette Bjurling *Sömmerskan* m fl
Musiker ur Kgl Hovkapellet
regi Nigel Harvey

Midsommardagen lör 24 juni 16.00
& sön 25 juni 16.00

förköp & info: www.musikiladan.se

EN TURK I ITALIEN

Komisk opera
av Rossini

- I HUVUDET
PÅ EN POET

Läckö Slott 15 juli – 5 augusti

Dirigent *Simon Phipps* Regi & koreografi *Lars Bethke*
Kostym *Lehna Edwall* Mask *Therésia Frisk* Ljus *Ronald Salas*

Biljetter www.lackoslott.se eller
Turistbyrån Lidköping tel 0510 200 20

avlyssnat

DOLCE VITA

Jonas Kaufmann, tenor
Orchestra del Teatro Massimo di Palermo/
Fisch
Sony Classical 88875183642 [1 CD]

Distr: Sony

VERISMO

Anna Netrebko, sopran
Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa
Cecilia/Pappano
DG 479 5015 8 [1 CD]

Distr: Universal

REVIVE

Elīna Garanča, mezzosopran
Orchestra de la Comunitat Valenciana/
Roberto Abbado
DG 479 5937 3 [1 CD]

Distr: Universal

Jonas Kaufmann, Anna Netrebko och **Elīna Garanča** står på toppen av sina karriärer och är förmodligen de mest

eftertraktade sångarna just nu. Netrebko och Garanča sjunger operarior, medan Jonas Kaufmann ger sig in på neapolitanska sånger.

Kaufmanns "Dolce Vita" innehåller kända neapolitanska sånger som "Caruso", "Parla più piano" och "Passione". Rent tekniskt är han suverän, men teknik är ju knappast det som främst efterfrågas i interpretationen av den typen av musik. Han må ha bättre teknik än andra tenorer, exempelvis Juan Diego Flórez eller Joseph Calleja, men sett till de "neapolitanska sångidealerna" ligger Kaufmann långt efter. Han sjunger med kraft och passion och har även fina pianissimon, men det känns ändå rätt tungt och flyter inte så lätt på. Hans barytonala timbre lämpar sig utmärkt för den italienska operarepertoaren, särskilt verismens hjältar och Verdis dramatiska tenorroller, men för neapolitanska sånger? Nej!

Det är en nästan överrumplande känsla att lyssna på Anna Netrebkos första album på Deutsche Grammophon "Opera Arias" från 2003 och det senaste "Verismo". Det förstnämnda albumet visade en fin lyrisk sopran med hög sensualitet och mjukhet i rösterna som ändå var kapabel till en bredare klang med större intensitet, allt blandat med en magnifik koloratur. Tretton år senare – i ett album med arior av Puccini, Giordano, Ponchielli och Cilea – hör vi en helt annan sångerska. Hennes låga register saknar den forna glansen och ju starkare hon sjunger, desto mer låter hennes vibrato som ett slag mot örat.

Netrebko har lagt all fokus de senaste åren på att uppnå maxvolym och dramatisk kraft med sin röst på bekostnad av vad hon tidigare kunde göra. Det märks tydligast i Puccinis *Turandot*, där hon sjunger både Liùs aria "Signore, ascolta" och Turandots entréaria "In questa reggia". I ariorna ur *Manon Lescaut* sjunger hon mot sin man, tenoren **Yusuf Eyvazov**, som tyvärr inte har kapaciteten för des Grieux' krävande tenorparti. Ett plus är dirigenten **Antonio Pappanos** lysande tolkning av partituren.

Mezzosopranen **Elīna Garanča** tar sig nu från bel cantorepertoaren – som hon har bemästrat de senaste åren och lett henne till stora framgångar, inte minst vid rolldebuten i Donizettis *La Favorite* på Münchenoperan i höstas – till en repertoar som kräver en tyngre röst. Det här albumet är någon form av tillkännagivande, där konceptet är "Starka kvinnor i stunder av svaghet". Hon sjunger arior ur både kända operor som *Werther*, *Don Carlos* och *På Sicilien*, och ur rariteter som Massenets *Hérodiade* och Saint-Saëns *Henry VIII*.

Det börjar med Mascagnis försmådda Santuzza i *På Sicilien* som vräker ur sig all sin olycka och slutar med Anne Boleyn som siktar på tronen i *Henry VIII*. Garančas stämma är bred och glamorös med en klar tyngd. Trots röstens höga densitet är den väldigt uttrycksfull, oavsett på vilket språk hon sjunger – italienska, franska eller ryska.

Om det vore en tävling så skulle jag säga att Garanča slår både Kaufmann och Netrebko när det gäller fjolårets studioinspelningar. Hennes album är genomtänkt in i minsta detalj och den kommer med nya intressanta infallsvinklar, medan man klarar sig bra utan de två andra albumen. ■ Yehya Alazem

PUCCINI: MANON LESCAUT

Netrebko, Eyvazov, Piña, Chausson, Bernheim.

Konzertvereinigung Wiener Staatsopernchor, Münchener Rundfunkorchester/ Armiliato

DG 479 6828 [2 CD]

Distr: Universal

Vid festspelen i Salzburg i somras framfördes **Giacomo Puccinis** *Manon Lescaut* konsertant. Normalt är *Manon Lescaut* inte en opera man behandlar på det viset vid den största av operafestivaler. Konsertanta operaförändaren brukar framför allt ägnas sceniskt problematiska verk som ändå är musikaliskt intressanta. Men nu handlade det inte om konstnärliga överväganden utan om ett sätt att locka dit den mest publikdragande av alla operasångerskor, **Anna Netrebko**. I sommar tar hon större plats, då hon kommer att rolldebutera som Aida. Jag kan knappt föreställa mig vad en biljett kommer att kosta på svarta börsen.

Den attraktionskraften är begriplig. Hon sjunger Manons parti magiskt vackert och gestaltar rollen med sedvanlig vokal intelligens. Allt kan alltså tyckas väl med den cd-inspelning som gjordes vid konserterna i somras, ett dokument av en lysande stjärna i en praktroll. Men så är det inte. Detta blir snarare en demonstration av det problematiska med inspelningar från konsertanta framförändaren.

Vid en studioinspelning kan man ta om, detaljslipa och nå perfektion medan man vid en upptagning från ett sceniskt framförändare visserligen missar perfektionen, men i stället förhoppningsvis får kompensation genom en levande dramatisk nerv. Men vid ett konsertant framförändare? Ingetdera. Det finns säkert undantag, fast i denna *Manon Lescaut*-inspelning är det verkligen påtagligt att det konsertanta framförändaret medför brister både i det tekniska och i det dramatiska. Jag jämförde med Giuseppe Sinopolis inspelning från 1984, en av den annars ofta egensinnige mastrons bästa operainspelningar, och det var nästan chockerande hur mycket bättre ljudbilden var på de gamla lp-skivorna än på den färska cd:n. Där fanns en helt annan rymd, pregnans och detaljrikedom i orkestern. Sinopoli visste dess-

utom att även i studiomiljön krama ut all dramatik ur partituret, medan **Marco Armiliato** mest ägnar sig åt att snyggt och prydligt serva de sångsolister som han hade bredvid sig på scenen. Visserligen är det högst kvalificerade proffs i aktion, och allt görs väl, men resultatet är hopplöst ljummet.

Anna Netrebkos många beundrare ska inte tveka, de får bästa valuta för pengarna, men hon borde ha fått göra sin inspelning under bättre omständigheter. Nu har hon dessutom den nye maken, tenoren **Yusif Eyvazov**, vid sin sida, och hans röst är något av en smaksak. I mina öron är den alltför gapig, och han uttrycker sig mest genom att ösa från en beprövad arsenal av gamla italienska tenorklichéer. Jag föredrar att gå tillbaka till Sinopolis inspelning, lyssna på Mirella Freni och Plácido Domingo och bli alldeles tagen av hur gripande stark Puccinis genombrottsopera kan vara. ■ Lennart Bromander

BOLDEMANN:**SVART ÄR VITT – SA KEJSAREN**

G. Slättegård, T. Slättegård, S. Nilsson, L. Andersson, C. Söderström, Vikström. Kungliga Hovkapellet, Operakören/P Å Andersson

Sterling CDO 1111/12-2 [2 CD]

Distr: Sterling Music Distribution

Laci Boldemanns barnopera *Svart är vitt – sa kejsaren* hade sin urpremiär på nyårsdagen 1965 på Kungliga Operan och är något så pass ovanligt som en genomarbetad helaftonsopera för barn. Den väckte också stor uppmärksamhet och blev en så betydande succé att man fick ta upp den igen de närmast följande säsongerna. Sedan 1968 har det dock varit tyst om Boldemanns opera i Stockholm. Verket sattes också upp på Stora Teatern i Göteborg 1974. Själv avled Boldemann alldeles för tidigt, redan 1969 endast 48 år gammal. Han hade då fått en operabeställning på *Mio min Mio* från Rolf Liebermann på Hamburgoperan, men den hann han aldrig ens påbörja.

Nu dyker *Svart är vitt – sa kejsaren* upp på nytt igen som ett tonande dokument ur det förflutna, en inspelning från själva urpremiären,

som hittades ganska nyligen och visade sig vara vid hygglig akustisk vigör.

Och hur har då Boldemanns barnopera åldrats under det halvsekel den vilat? Nja, inte så väl. Inget ont om Boldemanns musik, skriven för en utvidgad kammarorkester med många pigga solistiska instrumentala inslag, lättillgänglig utan att vara insmickrande och aldrig sockersöt. Men samtidigt saknar *Svart är vitt – sa kejsaren* den melodiska finurlighet som gör Boldemanns nonsenssånger i albumet *Spefågel, snuggla och trask* så oemotståndligt charmfulla.

Det är dock mest det välmenande konceptet som känns daterat, och dramaturgin är alltför präglad av godtycke. En kejsare, som bestämmer att allt ska tolkas tvärtom – svart är vitt alltså – en street-smart liten gosse, som fixar problemen, en prins som vill ha en prinsessa och också får det till slut. Kejsaren bestämmer sig nämligen för att avgå, sedan en stjärna börjat stråla ner över scenen och avgjort saken – den går nämligen inte att förvandla till sin motsats.

Att förvandla *Svart är vitt – sa kejsaren* till en rykande aktuell opera om alternativa fakta kan ju tyckas lockande men skulle nog kräva alltför stora ingrepp i verket.

Tonsättarens hustru **Karin Boldemann** stod för idén, men den som utformat librettot är ingen mindre än **Lennart Hellsing**, och en bättre rimmakare är ju svårt att föreställa sig. Tyvärr verkar han mer ha hämmats än inspirerats av uppgiften. Med tanke på den formidabla kapacitet Hellsing ägde som poet och rimmare är hans libretto en besvikelse, det saknar det absurdistiska lyft som annars kännetecknar de flesta av hans verser. För att utlösa hans ordfantasi krävdes nog att han fått hitta på hela historien från början.

Flera medlemmar från dåtidens ensemble på Kungliga Operan medverkar och gör väl ifrån sig. Ålderman är **Sven Nilsson** som kejsaren, och han har vid sin sida en annan litet äldre sångare **Conny Söderström** som kejsarens handgångne man, medan övriga sångare är betydligt yngre, **Gunilla Slättegård** som pojken, **Tord Slättegård** som prinsen och en purung **Laila Andersson** som prinsessan – även om inte detta var hennes första stora roll som påstås i texthäftet. **Per Åke Andersson** dirigerar en utmärkt 27-mannaensemble ur Hovkapellet. ■■ Lennart Bromander

Ny bok om att agera på scen

Scenkonst. En handbok i musik och teater. Gunilla Gärdfeldt – professor emerita i scenisk/musikalisk kommunikation – ger handfasta tips och råd till sångare, musiker och skådespelare.

Bo Ejeby Förlag 031-20 61 45 bo@ejeby.se www.ejeby.se

E

Annonsörer i detta nummer:

Bo Ejeby Förlag | Dalhalla Opera | Drakamöllan
GöteborgsOperan | Jussi Björling-museet | Kamraterna
Kungliga Operan | Läckö Slott | Malmö Konserthus
Malmö Opera | Musik i ladan | Smålandsoperan
Stiftelsen Vattnäs Konsertlada | Svenska Kulturreosor
Svenska Wagner-Sällskapet | Vadstena-Akademien
Wermland Opera | Your Next Tour AB | Åbo Musikfestspel

ERBJUDANDE TILL NYA PRENUMERANTER!

Prenumerera på OPERA
3 nr för 149:-
5 nr för 475:-
10 nr för 860:-

OPERA startade 1978 och är Nordens enda specialtidning för opera. Tidskriften utkommer med fem nummer per år och speglar såväl nutid som historia, bredd och fördjupning.

Beställ i dag på talongen nedan och du blir prenumerant från och med nr 3/17.
OBS! Gäller endast nya prenumeranter.

Ja! Jag vill prenumerera på Tidskriften OPERA.

3 nr för 149:- 5 nr för 475:- 10 nr för 860:-

NAMN: _____

ADRESS: _____

Berätta gärna hur du fick detta nummer av OPERA:

Frankeras ej
OPERA
betalar portot

Tidskriften OPERA
Svarspost
Kundnummer 20506790
110 23 Stockholm

Kampanjkod: 2801061

TROLLFLÖJTENS MYSTIK – EN OPERA FÖR ALKEMISTER, FRIMURARE OCH KABBALISTER

Eddie Persson

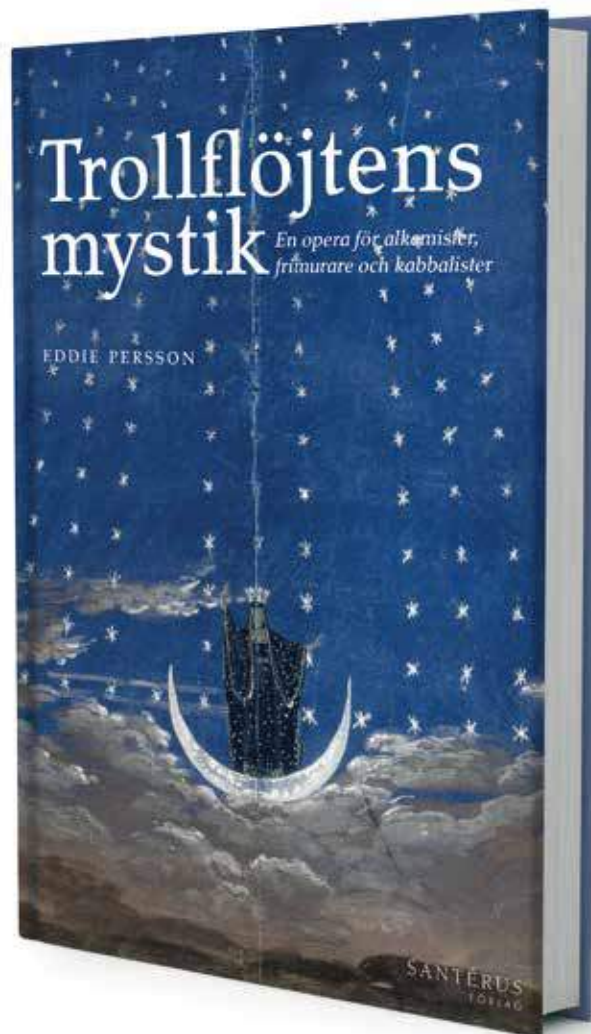
Santérus förlag (238 s.)

ISBN 978 91 7359 106 5

Operahistorien har sedan flera år hamnat i skymundan av verkens giltighet för den samtida publiken. Man är mer intresserad av en omvärldsanalys vid iscensättningar, eller att bryta med spelkonventionen – i sig inte sällan en konvention – och accentuera teman som upptar samtiden. Liksom med talteatern har intresset för vad ett verk en gång hade för betydelse och verkan alltmer blivit en fråga för den akademiska forskningen. Emellanåt söker också entusiaster utanför akademierna svar på sådana frågor.

Eddie Persson är en operaentusiast. Han är medicine doktor och har tidigare givit ut *Opera – död, dårar och doktorer* (2002) och *Drabbad av Venus: Gaetano Donizetti – ett geni i sönderfall* (2009). Nu har han kommit med *Trollflöjtens mystik – en opera för alkemister, frimurare och kabbalister*. Persson är själv frimurare, en beteckning som i dag kan kännas både förlegad och modern. Förlegad eftersom frimureriets storhetstid var för drygt 200 år sedan, modern då allsköns mysticism under begreppet new age de senaste decennierna har vunnit mark.

Under 1700-talet, framför allt den senare halvan, rådde det högkonjunktur för hemliga sällskap. Frimurarordern, för att begränsa oss till den sammanslutning som står i fokus för Perssons bok, grundades i London 1717 och spreds sedan över Europa och till Nordamerika. Liksom för sällskap av liknande slag fanns det förvisso rötter tillbaka till medeltiden, men då handlade det mest om praktiska, yrkesrelaterade sammanslutningar. 1700-talets var mer spekulativa, med inslag av alkemi, astrologi eller mysticism, verksamheter som i dag ligger utanför vetenskapens domäner, men då ofta räknades till den.

Dessa sällskap var lierade med upplysningens idéer, man kan säga att de fungerade som ett komplement till den nya offentligheten, de diskussioner som fördes på kaffehusen, i salonger och klubbar. Det handlade om den framväxande borgerligheten, handelsidkare och affärsmän som på olika sätt ville verka för de idéer som skulle komma att explodera med den franska revolutionen 1789. Idéerna var farliga, de hotade den rådande, absoluta monarkins ordning. Hemlighållandet var ett sätt att kunna fortsätta verka för upplysningens idéer. Efter revolutionen förbjöds ofta dessa sällskap, både av monarker och Vatikanen.

Att Mozart, liksom *Trollflöjtens* librettist, teatermannen Emanuel Schikaneder, var frimurare var alltså inget märkvärdigt, även om det kunde vara förenat med vissa risker. Av allt att döma hyste Mozart också radikala idéer. Han gjorde ju opera av Beaumarchais *Figaros bröllop*, en pjäs som Louis XIV förbjöd efter att ha läst den. Nu stod teatermänniskor inte högt i den samhälleliga hierarkin, inte ens om man var så hyllad som Mozart. De betraktades som ett slags hantverkare, varken mer eller mindre. Rimligen gjorde det risktagandet mindre akut.

Att *Trollflöjten*, skriven kort efter revolutionen, har ingredienser från frimureri, alkemi, egyptologi och andra "mystiska" källor är sedan länge bekant och sällan ifrågasatt. Frågan är i stället möjligen vilken status detta tillmäter operan, alltså vad syftet var. Ville Mozart och Schikaneder avslöja sällskapets riter? Eller var dessa så kända att han i stället kunde använda dem för att blinka till publiken, väl medveten om att kunskapen kring frimurarna i Wien var bekant för operans publik?

Det finns ju en lång rad källor till *Trollflöjten*. Jean Terrassons (fiktiva) *Séthos, histoire, ou Vie tirée des monumens, anecdotes de l'ancienne Egypte, traduite d'un manuscrit grec* (1731, tysk översättning 1732–37 och igen 1777–78; Sethos, historia, eller liv hämtade ur anekdoter från det gamla Egypten, översatt från ett grekiskt manuskript). Det finns åtskilliga språkliga likheter mellan Schikaneders libretto och Matthias Claudius översättning till tyska. Dessutom har vi den drygt hundra sidor långa essän *Über die Mysterien der Ägyptier* av Ignaz von Born (aktad geolog, medlem av flera akademier, bl. a. Kungliga Vetenskapsakademien), som publicerades i frimurartidskriften *Journal für Freymäuer* 1784.

Vi har också en saga av J. A. Liebeskind, "Lulu oder die Zauberflöte", som inkluderades i en sagosamling av Christoph Martin Wieland från det sena 1780-talet med titeln *Dschinnistan oder auserlesene Feen- und Geister-Märchen, teils neu erfunden, teils neu übersetzt und umgearbeitet* (Dschinnistan, eller valda älv- och andesagor, några nyskrivna, några nyöversatta och omarbetade). Betydelsen av Liebeskinds saga om prins Lulu har på senare år tonats ner. Framför allt brukar i stället sagorna "Die klugen Knaben", "Adis und Dahy", "Neangir und seine Brüder" och "Der Stein der Weisen" nämnas som möjliga förlagor eller inspiration till *Trollflöjten*.

Bland sceniska föregångare finns Jean-Philippe Rameaus *Les Fêtes de l'Hymen et de l'amour, ou Les Dieux d'Égypte* (1747, med en rad antika, egyptiska ingredienser), men främst Tobias Philipp Freiherr von Geblers *Thamos, König in Ägypten*, som innehåller ett egyptiskt tempel där kung Sethos figurerar och en prins Thamos har att bevisa sin styrka och lojalitet. Mozart skrev också musik till detta stycke – fem orkesternummer, fyra mellanspel samt ett postludium – som uppfördes i Wien kring 1776 och i Salzburg några år senare.

Papageno var heller inte någon som Mozart och Schikaneder uppfann. Redan i den medeltida franska Arthur-romansen *Le chevalier du Papegau* anas han. Närmare Schikaneders tid hittar vi den italienska operan *Teseo in Creta* av Pariati/Conti, som hade framförts i Wien 1715, där en viss Pampalugo klär ut sig till Papagello för att charma Galantina (lilla kyckling). De sjunger tillsammans "pa-pa-ga" och i violinstämman finns samma stigande 1/32-delsnoter som i *Trollflöjtens* duett. Teatern i Wien kan under hela seklet uppvisa en rad fågelmän och fågelfångare, i komedier om Hanswurst eller som den parodi på Diderots *Le Père de famille*, som i tysk översättning av Lessing fick titeln *Der Hausvater* (Husfadern) och gycklades med i farsen *Der Haushahn* (Hustuppen). Commedia dell'arte-figuren Truffaldino uppträdde heller inte sällan som en grönklädd fågelfångare.

Strax innan *Trollflöjtens* premiär 1791 fanns Paul Wranitzkys runt om i Europa länge framförda *Oberon, König der Elfen* (1789, text Karl Ludwig Gieseke) eller *Der Stein der Weisen, oder die Zauberinsel*

(De vises sten, eller den förtrollade ön) med text av Schikaneder och musik av bland andra Johann Baptist Henneberg (men också av Mozart och sångarna Gerl och Schack), en historia som utgick från den Wieland vars sagor också låg till grund för *Trollflöjten*.

Eddie Persson nämner många av dessa källor, men oftast litterära, mer sällan musikaliska. Han är främst upptagen med bokens undertitel "en opera för alkemister, frimurare och kabbalister". Siffermystiken spelar en stor roll, han söker och finner en rad numerologiska samband i operan, i namn, antalet scener eller takter. Problemet med koder i allmänhet och numerologi i synnerhet är att man kan finna vad som helst. Det går att bolla med siffror till den grad att jag ibland får lust att döpa om Mozarts *Trollflöjten* till Perssons *Bollflöjten*. Detta betyder inte att Persson har fel i sak, men den lekfullhet han vid något tillfälle förlänar Mozart, väger inte upp de många katalogerna om mystiska samband.

Persson är väl inläst på det material som han intresserar sig för. När han hamnar lite vid sidan är det tyvärr en smula skakigt. Att publiken inte "tycks förargat sig" över "brutala" adaptationer av Shakespeares pjäser (lyckliga slut etc.), borde inte förvåna någon som skriver om denna tid. Shakespeares pjäser skrevs om, utvidgades och anpassades ända fram till mitten av 1800-talet. Platon har inte skrivit någon dialog som heter "Fedra", däremot "Faidros". Möjligen är det ett korrekturfel, liksom att bildtexten till (förmodligen) Ignaz Unterbergers målning av ett logerum i Wien säger att Mozart och Schikaneder sitter till höger, medan de faktiskt syns till vänster. Tyvärr så verkar det som om Persson eller förlaget har litat till Wikipedia, som också anger året 1789, vilket repriserar i bildtexten. Konsthistoriker föredrar 1784.

Boken kunde ha disponerats mer pedagogiskt. I stället för att försöka tömma varje tänkbar källa till varje tänkbar detalj i *Trollflöjten*, så hade en tydligare struktur varit att föredra. När det dessutom vimlar av lösa förbindelser – "associerar till", "måste nog vara", etc. – så liknar det hela den frontespis till det första tryckta librettot som återges i boken och som Persson uppehåller sig vid. På bilden vimlar det av symboler från frimureri, alkemi och egyptologi. Man lär fortfarande hitta detaljer i gravyren. Men är inte denna frontespis ett koncentrat av precis det Mozart och Schikaneder skapar? En lekfull blandning av tidens modevetenskaper, ett elegant koncentrat av vad som sysselsatte betydande delar av operapubliken. Samtidigt sätter Mozart och Schikaneder punkt för barockoperan – en recension talade om "une comédie à machine" – och sångspelet med vad vi skulle kunna kalla ett intellektuellt lustspel. ■■ Claes Wahlin

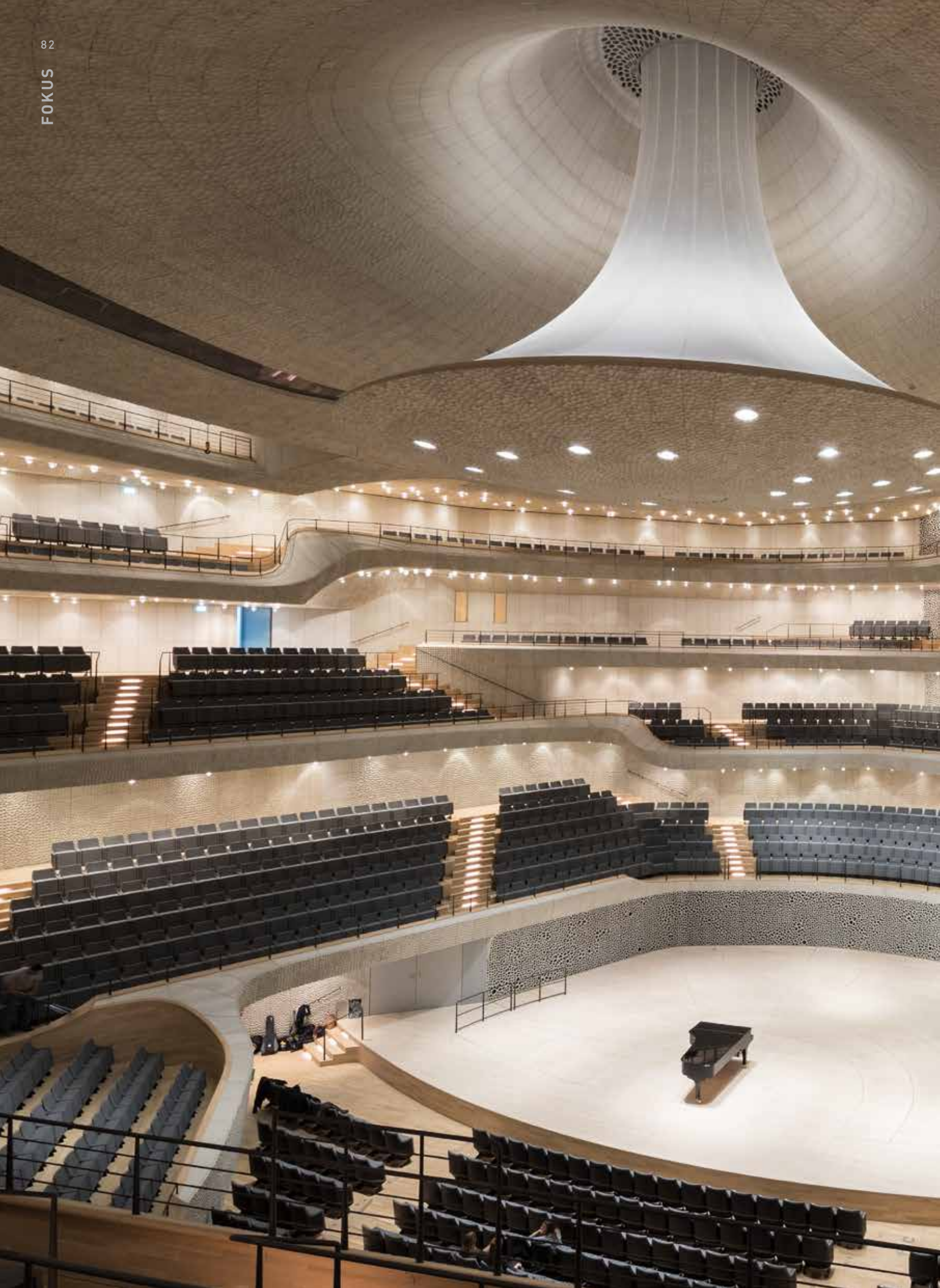
ELB

PHILHARMONIE

Det nya konserthuset i Hamburg, Elbphilharmonie, är egentligen en enda stor orimlighet, en arkitektonisk önskedröm som borde ha varit omöjlig att realisera: ett konserthus i glas placerat ovanpå ett flera våningar högt gammalt hamnmagasin och dessutom försett med ett hotell ovanpå. Men nu står det ändå där, detta gigantiska bygge ute i Hamburgs hamn, lika lätt att hitta för en besökare i staden som Eiffeltornet för en Parisbesökare. Som Hamburgs högsta byggnad syns Elbphilharmonie nästan överallt.

I januari invigdes till många tvivlars och kritikers häpnad denna Hamburgsenatens och arkitekterna Herzog & de Meurons gemensamma önskedröm. Förseningarna har varit många, långa och extremt fördyrande, men nu är allt detta över och historia. Sedan öppningen fylls byggnaden dagligen av tusentals människor, både konsertgäster och nyfikna. Det är bara att häpna och glädjas över resultatet, åtminstone kan vi göra det som inte betalar kommunalskatt i Hamburg.

Själva entrén till huset sker genom en extremt lång rulltrappa, vilken går som i en istunnel mellan gråvita väggar, upp genom det gamla magasinet som man inte ser något av. Rulltrappan mynnar ut i en panoramaavdelning för de allmänt nyfikna, och sedan fortsätter det upp för en rad trappor till den stora konsertsalen med foajéer i fem etager, alla rikligt försedda med panoramafönster. I pausen kan man roa sig med att se ner på mäsar femtio meter nedanför fönstret, mäsar som i sin tur befinner sig femtio meter över någon pråm på Elbe. Musikalisk relevans kanske detta inte har, men det förstärker avgjort paustrivseln på ett spektakulärt vis.

Själva konsertsalen med drygt tvåtusen platser (det finns också en kammarmusiksal) har trots storleken intim prägel. Salen är amfiteatralt

arrangerad med en relativt liten parkett men med mängder av publikloger av olika storlek runt det centrala orkesterpodiet som ingen i publiken befinner sig särskilt långt ifrån. Salen påminner alltså en hel del om Filharmonin i Berlin och Radiohusets konsertsal i Köpenhamn. Golvet är av ljust trä, medan väggarna består av stora gråvita gipsplattor, täckta av små akustiska utgrävningar som gjorda med stämjärn. Färgen är därför litet kyligare än i det nya konserthuset i Köpenhamn med dess oslagbart inbjudande rödbrunt kastanje-färgade trä. Ett klart plus här för de två andra nya konserthus – även Malmö live har en varmare, vackrare färgton – som nyligen byggts i andra ändan av den kulturregion där Hamburg utgör gräns i söder och Köpenhamn-Malmö i norr.

Men mest betydelsefull är förstås akustiken, och här tar nog Elbphilharmonie priset även om också Malmö live och särskilt danska radions konsertsal har utmärkt akustik. Vid mitt besök spelade Hamburgs filharmoniska orkester, det vill säga operans orkester, som även har en omfattande konsertverksamhet. Annars är det främst NDR Elbphilharmonie – det nya namnet på Nordwestdeutsche Rundfunks symfoniorkester – som har det nya konserthuset som sitt hem. Hamburgs tredje symfoniorkester, Hamburgsymfonikerna, får stanna kvar i det föräldrade konserthuset Laeiszhalle från 1900-talets början.

Laeiszhalle har sin charm, men det låter avgjort bättre i Elbphilharmonie, där Hamburgfilharmonikerna under sin chefsdirigent Kent Nagano stod för ett imponerande framförande av Bruckners mäktiga, nära 90 minuter långa åttonde symfoni. Och det efter att bara tolv timmar tidigare ha avslutat en föreställning av *Lulu* på operan.

Konsertsalens efterklang är inte lång men ändå tillräcklig för att skapa den så svåruppnådda balansen mellan klarhet och klanglig rondör. Transparensen är optimal, om möjligt ännu bättre än i Köpenhamn. Varje liten instrumental detalj är lätt att uppfatta, men totalklangen blir ändå aldrig splittrad utan varmt homogen. Att träblåsarerna ibland kom litet i kläm mellan det monumentala brasset och skogen av stråkar får nog mest skrivas på Bruckners och inte akustikens konto.

Hamburg har inte varit något prefererat resmål för musikintresserade svenskar. Det finns skäl att tänka om. ■ Lennart Bromander

Exteriör Elbphilharmonie. Foto: Thies Rätzke.
Konsertsalen. Foto: Iwan Baan.

KUNGLIGA OPERAN
operan.se
Bilj. tfn: 08-791 44 00

Lehár *Glada änkan*:
28/4, 2, 5, 19, 23, 26, 31/5,
5, 8, 10, 13, 15/6.

Wagner *Rhenguldet*: 17 nypremiär,
24/5.

Wagner *Valkyrian*: 18 nypremiär, 25/5.

Wagner *Siegfried*: 20 nypremiär, 27/5.

Wagner *Ragnarök*: 22 nypremiär, 29/5.

Puccini *La Bohème*: 3, 7, 9, 12, 14/6.

GÖTEBORGSOPERAN
opera.se
Bilj. tfn: 031-13 13 00

Mozart *Trollflöjten*:
28, 30/4, 3/5, 1, 3/6.

Verdi *La Traviata*: 6 nypremiär,
10, 13, 17, 24, 26, 28, 31/5, 2, 4/6.

**MALMÖ OPERA
OCH MUSIKTEATER**
malmoopera.se
Bilj. tfn: 040-20 85 00

Ponchielli *La Gioconda*:
29/4, 9, 13, 20, 31/5, 3/6.

Ullmann *Döden säger nej*:
(kammaropera på Operaverkstan)
27, 28/4.

Blomdahl *Aniara*: 6 premiär,
11, 14, 18, 21, 30/5, 2, 7/6.

SOMMAROPERA 2017

DROTTNINGHOLMSTEATERN
dtm.se
BiljettDirekt, tfn: 077-170 70 70

Mozart *Così fan tutte*: 5 premiär, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19/8.

OPERA PÅ SKÄRET
operapaskaret.se
biljetter@operapaskaret.se / Bilj. tfn: 0580-711 00

Puccini *Madama Butterfly*: 29 premiär, 30/7, 5, 6, 12,
13, 17, 19, 20, 24 (ab.föreställning), 26, 27/8.

LÄCKÖ SLOTT
lackoslott.se
info@lackoslott.se / Bilj. tfn: 0510-48 46 60

Rossini *En turk i Italien*: 15 premiär,
18, 19, 21, 22, 25, 26, 28, 29/7, 1, 2, 4, 5/8.

VADSTENA-AKADEMIEN
vadstena-akademien.org
biljett@vadstena-akademien.org / Bilj. tfn: 0455-6197 00

Vadstena Slott – Bröllopsalen

B Tommy Andersson *The Importance of Being Ernest*:
21 urpremiär, 24, 25, 27, 28, 30, 31/7, 3, 4, 6, 7, 9/8.

*Boka dina annonser
via vår samarbetspartner!*

Beställ annonsprislistan redan nu!
Nr 3/2017 utkommer den 22 juni och
bokningsstoppet är satt till den 22 maj.

Alex Simonsson,
alex@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63
www.sb-media.se

S&B
SWARTLING & BERGSTRÖM MEDIA

29/4 ZARATHUSTRÄ

Rameau. D: Pichon. van Mechelen, Bourjal, de Negri, Watson, Immler, Desander. Föreställning 15/7 2016, Berliozoperan, Montpellier.

6/5 ANIARA

Blomdahl. D: T. Ringborg. Büchel, Engström, Hällström, Arvidson, Bang. Direktsändning från premiären på Malmö Opera.

13/5 ROSENKAVALJEREN

Strauss. D: Weigle. Fleming, Garanča, Morley, Groissböck, Brück, Polenzani. Direktsändning från Metropolitan, New York.

20/5 THE EXTERMINATING ANGEL

Adès. D: Adès. von Otter, Echalez, Luna, Matthews, Rice, Workman, Davies, Byriel, Allen, Tomlinson. Föreställning 28/7 2016, Haus für Mozart, Salzburg.

3/6 IRIS

Mascagni. D: Hindoyan. Yoncheva, Carè, Didenko, Vivani. Föreställning 26/7 2016, Berliozoperan, Montpellier.

10/6 TITUS MILDHET

Mozart. D: Rousset. Ovenden, Guavin, Bacelli, Harmsen, Schwartz, Loconsolo. Föreställning 26/11 2016, Teatro Real, Madrid.

17/6 PARSIFAL

Wagner. D: Bychkov. Ventris, Stemme, Pape, Finley, Schmeckenbecher. Föreställningar 30/3 och 2/4 2017, Wiener Staatsoper.

24/6 PROSERPINA

Saint-Saëns. D: Schirmer. Gens, Henry, Antoun, Foster-Williams, Teitgen. Föreställning 9/10 2016, Prinzregententheater, München.

24/6 DON QUIJOTE HOS HERTIGINNAN

de Boismortier. D: Niquet. Gonzalez-Toro, Labonette, Prola. Konsertant framförande 5/8 2016, Brygges Konserthus.

1/7 JUDINNAN

Halévy. D: de Billy. Alagna, Kurzak, Anger, Osborn, Böcker. Föreställning 26/6 2016, Bayerische Staatsoper, München.

Direktsändningar av Richard Wagners Nibelungens ring från Kungliga Operan i Stockholm.

24/5 RHENGULDET

D: Letonja. Lundgren, Edholm, Degerfeldt, Rygert Björling, Dalayman, Forsén, Bodén, Leoson.

25/5 VALKYRIAN

D: Letonja. Stemme, Weinius, Beskow, Lundgren, Forsén, Dalayman.

27/5 SIEGFRIED

D: Letonja. Frank, Stemme, Björling Rygert, Lundgren, Edholm, Forsén, Hellgren Staykov, Leoson.

29/5 RAGNARÖK

D: Letonja. Frank, Stemme, Struckmann, Eliasson, Olsson, Edholm, Dalayman.

30/4 SNÖFLICKAN

Rimskij-Korsakov. D: Tatarnikov. Garifullina, Vargas. Från Opéra Bastille, Paris.

26/6 ASKUNGEN

Rossini. D: Dantone. Iervolino. De Léon. Från Palais Garnier, Paris.

3/7 OTELLO

Verdi. D: Pappano. Kaufmann, Agresta, Tézier. Från Covent Garden, London.

sf.se/opera

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

13/5 ROSENKAVALJEREN

Strauss. D: Levine. Fleming, Garanča, Morley, Groissböck. Direktsändning från Metropolitan, New York.

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

I förra numret klagade Frun på Kungliga Operans programblad till succéuppsättningen av Lehár-operetten *Glada änkan*. Fast lika illa ställt tycks det ha varit i

Göteborgsoperans program som på titelsidan kallade Bizets *Carmen* för "Komisk opera i fyra akter". Det var tur att Frun kan sin operahistoria något sänär, för annars hade hon förväntat sig något slags sängkamarfars à la

Feydeau med spring i dörrar och att alla fick varandra på slutet. Och inte detta brutala mord framför tjuvfäktningsarenan som avslutar världens mest spelade opera och även orsakade det fiasko på Opéra-Comique i Paris, som det blev 1875. Förmodligen måste det vara något med genrebeteckningen opéra comique som haltar i översättningen, funderade Frun.

Göteborg blir måltavla även för Fruns nästa "kulturspaning" då en affisch inför dess operahus ny premiär av Mozarts *Trollflöjten* siktats på Götaplatsen framför Poseidon. Ett fotografi har flitigt delats i sociala medier där verket angavs som "Trollflöjten, opera av Richard Strauss". Hur kommer detta sig, när alla andra affischer anger rätt kompositör? Har man utsatts för sabotage? Eller ett practical joke? Frågorna är många, men affischen åkte tydligen ner illa kvickt.

Scen ur *Albert Herring*

Scen ur *Albert Herring*

Foto: Martin Hellström

Tillbaka till huvudstaden: på Operahögskolan spelades i mars Benjamin Brittens opera *Albert Herring*, där en majdrottning ska utses. Men ingen flicka visar sig dock värdig detta, och ur den idoga Florence Pikes protokoll får vi veta skälen till att kandidaterna fallit ifrån: en av dem ska till exempel ha diskvalificerats då hon öppnat för brevbäraren iförd enbart nattlinne. Det blir i stället den hämmade och modersbundne Albert Herring som kröns till Loxfords majkung. Handlingen utspelar sig i det bigotta viktorska England år 1900, där stadens notabilitet Lady Billows är moralens väktare nummer ett, ivrigt påhejad av nämnda Florence Pike.

På Operahögskolan sjöng man på originalets engelska, då man enligt utsago inte haft råd med rättigheterna för någon svensk översättning. Under spelets gång projicerades därför några scenanvisningar på svenska. Mot slutet projicerades dessutom originalets engelska sångtext för att ingen skulle undgå turerna kring hur alla tror att Albert har förolyckats. När så spelet var över, kunde publiken läsa ordet "Slut" på väggen. Hur ska man tolka detta? Vad skulle Lady Billows och Florence Pike ha sagt? Det kanske rent av är deras epitets på den arma flicka som öppnade dörren iförd nattlinne? Denna gång har faktiskt Frun fler frågor än svar. Men så mycket vet hon i alla fall att regi-teamet knappast kan ha tänkt på att den sista textprojektion kunde läsas på engelska. :||

YOUR NEXT TOUR AB -DIN BÄSTA RESEKLUBB

WIEN med ROSENKAVALJEREN PÅ WIENER STAATSOPER 21-25 MAJ 2017

Följ med till musikens huvudstad Wien i försommartid. Vi har glädjen att presentera en riktig godbit, nämligen **Strauss'** opera **Rosenkavaljeren**, i en klassisk uppsättning, uppförd av det operahus som mest bevarar speltraditionen sedan Richard Strauss' dagar i ensemble och orkester. Vi ser också en raritet på Wiens Kammaropera, nämligen **Salieris** komiska opera **La scuola de' gelosi**, Svartsjukeskolan på svenska. Flera trevliga utflykter ingår, och vi bor bra på **Hotel Mailberger Hof** några få steg från **Kärntnerstrasse** och endast ett par minuter till förnämliga affärs-gatan **Graben** som utgår från Stephansdomen. Reseledare **Tomas Svendén**.

RIGA OPERA FESTIVAL 2017 12-16 JUNI 2017

SPÄNNANDE OPERARESA TILL RIGAS VACKRA OPERAHUS.

Följ med till en av EU:s mest spännande städer, Riga, med fantastiska sevärdheter och vackert operahus. Vi reser när försommaren är som vackrast. På Nationaloperan i Riga får vi uppleva Bizets **CARMEN**. Förutom härliga musikupplevelser får vi även en stadsrundtur där vi ser kulturskatterna i Lettlands huvudstad. Riga är inte bara en stad med medeltida anor utan här finns också norra Europas i original bäst bevarade jugendbyggnader. Utflykt till slottet Rundale, sommarresidens till greven av Kurland. Innan vi reser hem så gör vi ett besök med lunch i Jurmala. Vi bor på Tallink Hotel Riga ****. Resevärd **Tomas Svendén**.

NYSLOTT/SAVONLINNA OPERAFESTIVAL 12-16 JULI

Världens vackraste operafestival har den kallats, den årliga festivalen på Olofsborgs fästning i Nyslott/Savonlinna. Ta några dagars sommarsemester i det finländska insjöområdet och passa på att njuta av två av operafestivalens verkliga höjdpunkter: Verdis mästerverk **RIGOLETTO** och Mozarts **ENLEVERINGEN UR SERALJEN**. Rigoletto grundar sig på Victor Hugos drama "Kungen roar sig" från 1832. Operan hade urpremiär i Venedig 1851. Mozarts Enleveringen ur seraljen från 1782 bygger på Christoph Friedrich Bretzners libretto till operan "Belmont und Constanze". Vi reser till Finland med Silja Line när den nordiska natten är som vackrast. Vi hinner bland annat med en ångbåtstur på Saimen. Givetvis äter och dricker vi gott under hela resan. Programmet är upplagt av **Johan Molander** från Kungliga Operan i Stockholm som också är vår musikciceron på resan.

OPERAFESTIVALEN PÅ ÖSEL, ESTLAND 19-23 JULI

Vi upprepar förra årets sommardestination till Estland och operafestivalen i KURESSAARE på Ösel Orffs **CARMINA BURANA** och Georges Bizets/Siim Aimla "Carmen loves Jazz", Gästspel av Krefeld Mönchengladbach Theatre och Estonian Dream Big Band. Verdis **MASKERADBALEN** gästspel av Krefeld Mönchengladbach Theatre. Vi reser under höjdpunkten av den vackra nordiska sommaren till gamla svenskygder på Ösel (på Estniska SAAREMAA).

OPERAFESTSPELEN I VERONA 7-11 AUGUSTI 2017

utfärd till Gardasjön och vindistriktet Valpolicella.

Arena di Verona, Här upplever vi Verdis storslagna **AIDA (1913 års version)** Dekor och kostymer har återskapats från festivalens invigning år 1913 och Puccinis **TOSCA**. Reseledare **Tomas Svendén**.

NEW YORK METROPOLITANOPERAN

3-10 OKTOBER 2017 TRE STJÄRNSPÄCKADE FÖRESTÄLLNINGAR!

Puccinis romantiska opera efter Henry Murgers roman **LA BOHÈME**, Mozarts klassiker **TROLLFLÖJTEN** med **JAMES LEVINE** på pulten samt **BEL-LINIS** härliga **NORMA**. Varje årstid har sin charm i New York. Följ med till "The Big Apple" och upplev fantastiska operaföreställningar, enastående konstmuseer, shopping och underbara måltider! New York är staden som har allt, inte minst ett av världens främsta operahus "The MET". Besök på Museum of Modern Art (MoMA) och utflykt till Brooklyn med bl.a. det berömda Brooklyn Museum ingår också i programmet. Resevärd **Tomas Svendén**.

VERDIFESTIVALEN I PARMA MED 2 FÖRESTÄLLNINGAR BESÖK I FIOSTADEN CREMONA OCH STUDIUM AV PARMESANOST 18-23 OKTOBER 2017

Den välrenommerade Verdifestivalen i Verdis hemtrakter presenterar i tur och ordning det ena verket efter det andra, vilket ger oss en chans att ta del av även ett mer ovanligt och överraskande verk i hans långa lista av operor. Vi har reserverat parkettplatser på den vackra Kungliga teatern i Parma, Teatro Regio, för två operakvällar. Först ut är operan **GERUSALEMME**, en omarbeting av Verdis I Lombardi alla prima crociata som Verdi bearbetade för Parisoperan. Vi ser också Verdis sista opera **FALSTAFF**, och där var han sannerligen på sitt muntraste humör. Reseledare hovsångerskan **Lena Nordin**.

OPERA, NATURUPPLEVELSER OCH VIN OCH MAT I KAPSTADEN, SYDAFRIKA

4-14 DECEMBER 2017

Detta är en resa som har någonting för alla smaker! Vi besöker Kapstadens opera för att njuta av **Mozart's** alltid så älskade opera **TROLLFLÖJTEN**, och vi bor på femstjärniga hotellet Table Bay Hotel nere vid det berömda området V&A Waterfront. Det sydafrikanska köket är berömt, liksom vinerna. Med sin blomsterprakt är Sydafrika ett av världens vackraste länder, och floran innehåller alla tänkbara arter. Det är sommar och sol när vi reser ner, och vi ska uppleva allt från valsefari till lustiga pingviner i sina strandkolonier. Vi besöker också en geparduppfödningstation, där man räddar de utrotningshotade djuren för framtiden, och vi går på konsert i en av världens vackraste blomsterparker. Kulturen är en blandning mellan många folkslag och religioner, och biskop Desmond Tutus berömda citat om sydafrikaner som "Guds regnbågsfolk" stämmer verkligen i denna smältdegel av 11 språk och europeiska, asiatiska och afrikanska folkslag som alla bidragit med sin konst, sina smaker, färger och musik. Operan i Kapstaden blandar internationella stjärnor med de inhemska sångarna som har sina starka förankring i den egna sångtraditionen. Man kan heller inte blunda för det faktum att Sydafrika s.a.s har både ett I-land och ett U-land inom sina gränser. Men stoltheten över det egna går inte att ta miste på, vare sig man är fattig eller rik. Reseledare **Lena Nordin**.

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

Andrew Lloyd Webbers

The phantom of the opera

Musik av Andrew Lloyd Webber

23 september 2017 – 20 maj 2018

De sju dödssynderna & Gianni Schicchi

Av Weill och Puccini

21 oktober –
5 december

Säkra din plats till höstens höjdpunkter redan nu.
Läs mer och köp din biljett på opera.se

Norma

Av Bellini

2 december 2017 –
4 februari 2018

Kärlek på lur

La serva padrona av Pergolesi
Telefonen av Menotti

25 januari 2018

GÖTEBORGS
OPERAN

Köp biljett på opera.se.
Boka bord i GöteborgsOperans Restaurang 031-13 13 00.